

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ
АЛИШЕР НАВОИЙ НОМИДАГИ АДАБИЁТ ИНСТИТУТИ

ЗАҲИРИДДИН МУҲАММАД БОБУР

ДЕВОН

Масъул муҳаррир:

Ўзбекистон Республикаси ФА мухбир аъзоси
А. П. ҚАЮМОВ

ТОШКЕНТ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ «ФАН» НАШРИЕТИ

Ўзбек мумтоз адабиётининг йирик намояндаси, машҳур давлат арбоби, атоқли саркарда Заҳриддин Муҳаммад Бобур қолдирган илмий, тарихий ва адабий мерос узоқ асрлар давомида бутун дунё тадқиқотчиларининг диққат-эътиборини ўзига тортиб келмоқда. Хусусан, унинг бадий насрнинг ҳам етук намунаси ҳисобланишга лойиқ «Бобурнома» асари кенг шуҳрат қозонган бўлиб, қатор хорижий тилларга таржима қилинган ва турли мамлакатларда бир неча бор нашр этилган. Заҳриддин Муҳаммад Бобур забардаст шоир ҳам бўлган ва у бой ва ҳар жиҳатдан баркамол шеърӣ мерос қолдирган.

1983 йилда афғонистонлик олима Шариқа Ерқин Кобул шаҳрида «Девони Заҳриддин Муҳаммад Бобур»нинг нашрини амалга оширди. Олима илгариги барча нашрларга суянган ҳолда Бобур шеърӣ меросини девон шаклида тартибга келтириб, айрим чалкашликлар ва нуқсонларга барҳам берди.

Ўқувчиларга тақдим этилаётган ушбу китоб ана шу нашрлар асосида тайёрланган.

Нашрга тайёрловчи ва сўз боши муаллифи:

филология фанлар доктори, профессор АБДУРАШИД
АБДУҒАФУРОВ

Б $\frac{4700000000-3-583}{M 355(04)-94}$ Рез. 94.

ISBN 5-648-01923-8

©Ўзбекистон Республикаси
Фанлар академиясининг
«Фан» нашриёти, 1994 й.

БОБУР ШЕЪРИЯТИ

Алишер Навоий ижодини чуқур билган ва жумладан, «...Ҳечким онча кўп ва хўб (шеър) айтқон эмас», дея юксак баҳо берган Заҳириддин Муҳаммад Бобур Навоий асарлари катта шуҳрат қозонган бир шароитда шеъриятга қўл уриш қанчалик масъулиятли эканини тўла ҳис этган. У ўзига замондош ижодкорларга баҳо беришда ҳам худди шу жиддий масъулият ва талабчанлик нуқтаи назаридан ёндашган. Бу жиҳатдан унинг те-мурийзода Султон Маҳмуд мирзонинг шоирлик фаолияти ҳақидаги мана бу сўзлари жуда характерлидир:

«Табъи назми бор эди. Девон тартиб қилиб эди. Вале шеъри бисёр сушт ва бемаза эди. Андоқ шеър айтқондин айтмағон яхшироқдур».

Шеъриятни қадрловчи, унинг ижтимоий ролни жуда муҳим деб тушунувчи шахсгина бундай кескин ҳукм чиқариши мумкин. «Бобурнома» ва «Рисолаи аруз»даги маълумотлар кўрсатишича, Бобур ўтмиш асрлар ўзбек ва форс-тожик адабиёти билан ҳам, ўз даври адабий-маданий ҳаёти билан ҳам, жуда яхши таниш бўлган. Асарларида ўз фикр-мулоҳазаларини асослаш, конкрет воқеа-ҳодисаларни изоҳлаш мақсадида Рудакий ва Саъдий, Фирдавсий ва Салмон, Носир Бухорий ва Воҳид Табризий, Анварий ва Ҳофиз, Низомий ва Хусрав Деҳлавий, Шоҳий ва Қотибий, Жомий ва Лутфий каби ўнлаб шоирлар асарла-

ридан кўплаб парчалар келтириши бунинг яққол далилидир. Бобур, айниқса, Алишер Навоийнинг ҳаёти ва ижодини мукамал ўрганди, унинг шеъриятидан кучли таъсирланди, қатор ғазал ва рубоийларига эргашиб ўхшатмалар яратди. Буларнинг ҳаммаси, аввало, катта туғма истеъдод Бобур ижодий фаолиятининг жуда эрта камолатга эришувини таъминлади.

«Бобурнома»да шоирнинг ўзи биринчи тугал ғазалини 18—19 ёшларида, яъни ҳижрий 907 (милодий 1501—1502) йилда яратганлигини қайд этиб, унинг матлаъ байтини келтиради:

Жонимдин ўзга ёри вафодор топмадм,
Кўнглумдин ўзга маҳрами асрор топмадим.

Аmmo унинг шоир сифатидаги ижодий фаолиятини худди шу йил ва ҳар жиҳатдан етук шу ғазалдан бошлаш, бизнингча, тўғри бўлмайди. У ўз ижодий фаолиятини анча аввал бошлаган ва 1500 йилларга келибоқ шоир сифатида шуҳрат тута бошлаган, деб ўйлаймиз. Худди шу йилларда Биноийнинг ҳомийлик истаб Бобур қошига келиши, унга шеърӣ «ариза»лар билан мурожаат қилиши ҳам шундан дарак беради. Навоийнинг Бобур номига махсус мактуб йўллашини ҳам Бобурнинг шоирлик фаолияти билан боғлиқ, деб тушунишга мойилмиз.

Бобур ҳажман кичик, ammo ҳар жиҳатдан баркамол шеърӣ мерос қолдирган. Ҳозирча унинг ўзбек тилидаги 120 ғазали, 210 га яқин рубоийси, шунингдек, ўндан ортиқ туюқ ва қитъалари, кўплаб фард ва элликдан ортиқ

муаммолари аниқланган. Шоирдан шеърий мактуб тарзида битилган бир неча маснавийлар ҳам сақланиб қолган. «Бобурнома»даги қатор шеърий парчалар муаллифнинг тожик тилида ҳам муваффақиятли қалам сурганидан дарак беради.

Кейинчалик «Бобурнома»да бутун кўлами билан кўринган етакчи хусусият — ўз ҳолати ва кечирмишларини, кайфияти ва таассуротларини, шодлик ва ташвишлари, интилиш ва орзуларини баён этиш — Бобурнинг илк ғазал ва рубоийларидаёқ тўла-тўқис юзага чиққан. Бадиий сўзга, шеъриятга Бобур ўзлигини, ўз руҳий оламини «очиш» воситаси деб қараган. Худди шунинг учун ҳам муаллиф шахсий ҳаёти лавҳалари ҳамда унинг реал руҳий кечинмалари билан бевосита боғлиқлик Бобур лирикасининг хос белгиси даражасига кўтарилган. Асарларнинг ана шу етакчи хусусиятини унинг ўзи алоҳида таъкидлаб ўтади:

Ҳар вақтки, кўргасен менинг сўзумни,
Сўзумни ўқуб англагайсен ўзимни.

Айни замонда шуни айтиш керакки, айниқса, ғазаллардаги «мен» билан тарихий шахс Бобур ўртасида тўла мувофиқлик ва айнанлик белгисини асло қўйиб бўлмайди, чунки лирика, айтайлик, «Бобурнома»дан фарқли ўлароқ, соф бадиий асардир. Шубҳасиз бу ўринда ҳам лирик «мен» ўзида тарихий «мен»ни ҳам жамлайди, аммо, айни замонда, тарихий «мен»дан афзалроқ, юксакроқ, баркамолроқ кўринади; у шафқатли, олижаноб, покиза қалб шахс; у севги-садоқатни улуғловчи, висол онларидан шодмон ва ҳижрон азоблари-

дан ўртанган ошиқ. Биз лирикада фотиҳ Бобурни эмас, балки инсон Бобурни, голиб ҳукмрон тантанаси ёки мағлуб саркарда фожиасини эмас, балки оддий шахснинг севги қувончи ва ошиқ юракнинг алам-ситабини кузатамиз, мамлакатдан, бойлик ва фуқаросидан ажралган шоҳнинг дарду ҳасратини эмас, балки тақдир айби билан узлатга тушган кишининг оҳу ноласини эшитамиз; энг етук ғазалларида қўлдан кетган вилоятлар ва шону шавкатни қўмсовчи тахт даъвогарини эмас, балки юртга интилувчи, тонг насими орқали унга самимий саломлар йўлловчи ватанжудони кўра-миз; доимо қирғин жангу жадалга шай шер-юрак шоҳ билан эмас, балки севимли маъшуқа олдида батамом ожиз ва итоаткор банда билан, гўзаллик ва нафосат шайдоси, мусиқа ва шеърият мухлиси билан учрашамиз ва ҳоказо. Чиндан ҳам, лирик «мен»и феодал ҳукмдорлар устидан қозонилган ҳарбий зафар ёки истило этилган ўлкалар эмас, балки маъшуқа илтифотига сазовор бўлиш, унинг висолига эришиш қувонтиради, вафодор ёр билангина у ўзини бахтли ҳисоблайди:

Шукрилиллаҳ, айш юзландию меҳнат қолмади.
Етти айёми висолу шоми фурқат қолмади.

Юзланиб амну фароғат, гуссаю ғам бўлди дафъ,
Айшу ишрат келдию ранжу машаққат қолмади.

Меҳнати ҳижронки, андин чок-чок эрди кўнгул,
Бўлди роҳатқа мубаддал — ул жароҳат қолмади...

Бобур ғазалларидан бирида яшамоқнинг маъносини очишга интилгандек бўлади, «жаҳоннинг ишрати нимада?» деган саволга жа-

воб ахтаради. Хўш, инсон нимадан қониқади, қандай ҳаётга интилиш керак? Тоат-ибодатгами? Қирғин урушлар ёки ўлкалар забтигами? Бойлик тўплаш ёки шоҳона майшат, шону шавқатгами? «Йўқ», деб жавоб беради шоир. Айниқса, шу ғазалда лирик «мен» ўта маданий, баланд, дидли, покиза қалб соҳиби, тўла ҳаётсевар, дўстпарвар ва юксак орзули шахс сифатида гавдаланади:

Ез фасли, ёр васли, дўстларнинг суҳбати,
Шеър баҳси, ишқ дарди, боданинг кайфияти.

Лирик қаҳрамон ҳаётнинг маъносини ана шу соф инсоний интилишларда, эзгу истак ва гўзал орзуларда кўради:

...Гар бу уч ишни мувофиқ топсанг ул уч вақт ила,
Мундин ортуқ бўлмағай, Бобур жаҳоннинг ишрати.

Бу ғазал ўтмиш шеъриятимиздаги энг илғор анъаналардан бири — ҳаётсеварликни, реал дунёни бирдан-бир ва нақд деб тушуниб, унинг гўзалликларидан, табиат кўркемликларидан баҳрамандликни, тирик инсонни қадрлашни жуда таъсирчан бир шаклда тарғиб этади. Кўриниб турибдики, гарчи шикоят мотивлари к а т т а ўрин тутса-да, ҳаётсеварлик, некбин, кўтаринки руҳ Бобур лирикаси учун асло бегона эмас. Шоир ҳаётдаги ижобийликни ҳам кўради, табиат гўзалликларидан завқланади, лолага бурканган даштларни мадҳ этади, «баҳор фаслида далаларнинг латифу дилкаш»лигидан юраги жўш уриб, «сайр этишга» даъват қилади. «Гар иликдин келса бир дамни кечурманг ғам била» деган шоир, турмуш қийинчиликларини енгиб, реал дунё-

дан лаззатланишга, тириклик нашидасини суришга ундайди:

Даврон ғамин барбод қил, ишрат уйин обод қил,
Жону кўнгулни шод қил овози чангу най била.

Ҳаётсеварлик Бобур лирикасида романтик руҳ билан ҳам қоришиб кетади. Бундай ҳолат шоирнинг кўпгина ғазалларида, жумладан, «Ёз фасли» сўзлари билан бошланувчи ғазалида кўзга яққол ташланади.

Чархнинг мен кўрмаган жабру жафоси қолдиму?
Хаста кўнглум чекмаган дарду балоси қолдиму?—

дея ўз замонаси ва тақдир норасолигидан фарёд чеккан лирик қаҳрамон ўша машаққатли ҳаётдан, турмуш уқубатларидан юқори кўтарилишга интилади, романтик орзулар оғушига отилади.

Аммо шу аниқки, Бобур лирикасида аччиқ тақдир зарбаларидан шикоят, фалак жабру жафоси, даврон ғаму ғуссасидан нола, замона ва аҳли замонадан фиғон устунлик қилади. Лирик қаҳрамон ўзини таъқиб-тазйиқ остида эзилган ҳис этади, унинг «толеи паст, бахти уйқулик». Аслида шоир ижодининг бошланғич давридаёқ бу мавзунинг чуқур ишлана бошланганини кўрамиз. «Топмадим» радифли (ва шоирнинг ўзи биринчи деб кўрсатган) ғазал шундайдир. Ёки у билан деярли бир вақтда битилган:

Ким кўрубдур, эй кўнгул, аҳли жаҳондин яхшилиғ,
Кимки ондин яхши йўқ, кўз тутма ондин яхшилиғ,—

матлали ғазалини эслайлик. Баъзан эса тушкун кайфият ҳам сезилади, умуман инсонлар-

дан юз ўгириш, таркидунёчилик оҳанглари ҳам кўринади:

Жаҳон элию жаҳон — барча гар адам бўлса,
Адам йўлини тутай зарра менда ғам бўлса!

Характерлики, бунда шикоят ва нола тез орада ғурбат мотивлари билан, ғариблик ҳисси билан чатишиб кетади ҳамда янада ўтли, янада таъсирчан руҳ эгаллайди.

Шу муносабат билан бир муҳим масалага аниқлик киритиш лозим кўринади. Тадқиқотчилар она юртни қўмсаш, унга талпиниш ҳамда ғариблик азобларидан ҳасрат оҳанглари учрайдиган ҳар бир ғазал, рубой ёки қитъани ёппасига Бобур ижодий фаолиятининг Афғонистон ёки Ҳиндистон даврлари билан боғлайдилар, ўша ўлкаларда ёзилган, деб ҳисоблайдилар. Аслида эса бундай эмас. Гап шундаки, Бобур тушунчасида, киндик қони тўкилган, кейинчалик ўзи ҳоким бўлган Андижоннинг қўлдан кетиши (1498 й.) ватанжудликнинг, ўз таъбири билан айтганда, «жалои ватан бўлмоқ»нинг бошланиши бўлган.

Бобурнинг ижодий фаолияти худди шу йилларда бошланганини ҳисобга олсак, ғурбатдан, ғариблик уқубатларидан фарёд, дарбадар ҳаётдан шикоятнинг илк асарларидаёқ юзага чиқиш сабаблари равшанлашади.

Биргина мисол:

Ёд этмас эмиш кишини меҳнатда киши,
Шод этмас эмиш кўнгулни ғурбатта киши,

Кўнглум бу ғарибликта шод ўлмади ҳеч,
Ғурбатта севунмас эмиш, албатта, киши.

Бобурнинг ўзи гувоҳлик беришича, бу ру-

бой Тошкентга келишига қадар (1501 й.) яратилган. Шубҳасиз, бу мотив кейинчалик Мовароуннаҳрни тарк этиб, афғон ва ҳинд мулкларига кетишга мажбур бўлганида янада кучайди, алоҳида ҳасратли мазмун касб этди. Эндиликда ватан тушунчаси ҳам, ғурбат ва ғариблик тушунчалари ҳам кенгайди, конкретлашади. Шоирга она юртда қолган дўсту ёр, хешу ақраболар ва ҳатто туғилган ўлка табиати, нози неъматни Ватанни эслатади, унинг бир бўлаги сифатида соғинч билан орзу этилади, ардоқланади. Юракдан орзиқиб, куйиниб, ёзади шоир:

Қовун бирла узумнинг ҳажрида кўнглумда ғам ҳар сў,
Оқар сувнинг фироқидин кўзумдин ҳар дам оқар сув.

Бобур ғазалларининг асосан кўпчилиги шаклан етук, бадий жиҳатдан баркамолдир. Халқ жонли тилидан кенг фойдаланган шоир жуда равон, киши дилни қитиқловчи шўх мисралар битади, эсда қолувчи образлар яратади. Шеърят назариясини, хусусан, аруз қонун-қондасини бутун нозикликлари билан эгаллаган шоир ғазал ва рубойлари ниҳоятда енгил ўқилади, тингловчига завқ-шавқ бағишлайди. Уринли ишлатилган халқ иборалари, турли-туман сўз ўйинлари, чиройли ташбиҳ ва тажнислар, баённинг ўта самимийлиги шоир лирикаси алоҳида файз бахш этади:

Сочининг савдоси тушти бошима бошдин яна,
Тийра бўлди рўзгорим ул қаро қошдин яна.

Ёки

Жамолинг васфини, эй ой, неча элдин эшитгаймен,
Не кун бўлғай висолингга мане дилхаста етгаймен

матлали ғазаллари каби ўнлаб ғазалларининг ўтмиш шеърятимизнинг энг яхши намуналари қаторидан ўрин олиши, ҳофизлар томонидан куйланиши бежиз эмас. Шоирнинг мана бу мисралари эса соф халқ қўшиқлари руҳида ёзилган бўлиб, муаллифнинг халқ ижодидан унумли фойдаланганлигига аниқ ишора этади:

Ер қадрин билмадим — то ёрдин айрилмадим,
Ер қадри мунча ҳам душвор экандур, билмадим.

Бобур лирикасида маъшуқа образи катта маҳорат билан чизилган. Шоир тасвирида у ниҳоятда, сулув, жозибали, зебо. Шуниси, муҳимки, Бобур маъшуқани фақат ташқи кўринишдангина эмас, маънавий жиҳатдан ҳам, ахлоқан ҳам гўзал ва баркамол сифатида тасвирлайди: худди шу фазилатлари билан ҳам у лирик қаҳрамонни ўзига мафтун этади, унинг муҳаббати, ҳурматини қозонади:

Не хулқ эди, ёна кўнглум олдинг сўз ила,
Ширин сўзу яхши хулқингга банда бўлай.

Айни замонда, лирик қаҳрамон ўқимишли, юксак дидли, «хуш табъ», руҳан бой ёрни орзу қилади. Бу жиҳатдан, қуйидаги мисрадиққатга сазовор:

Ер улдулки, шеърга майли бўлса.

Бобур — йирик санъаткор. Турли-туман шеърӣ ва лафзий санъатлардан бадийликка эришишда, тасвирнинг реал ва жонли бўлишини таъминлашда усталик билан кенг фойдаланади. У инсон қалбидаги ҳаяжон ва қувончларни, изтироб ва орзуларни бутун кў-

лами ва нозикликлари билан ҳис этади. Айниқса, мўъжаз бадий лавҳалар, жонли сахналар яратишда шоир катта маҳорат намоиш қилади.

Масалан, рубойларнинг бирида учрашуга бора олмаган ошиқнинг маъшуқа олдида ўзини оқлаш сахнаси ниҳоятда гўзал, эса қоларлик; ошиқ кела олмаганлигининг сабабларини ҳам маъшуқага чексиз муҳаббати, унинг ишқида ўртаниши билан изоҳлайди, ўз гуноҳсизлигига «мантиқий далиллар» келтиради:

Ҳажрингда бу тун кўнгулда қайғу эрди,
Васлингга етишмадим жиҳат бу эрди:

Оҳим тутуни бирла кўзумнинг ёшидин
Йўл болчиқ эди, кеча қоронғу эрди.

Бобур инсон ва унинг гўзаллигини, севги, садоқат, вафо, дўстлик каби инсоний фазилатларни, улуғловчи, эзгу интилишлар ва орзуларни тарғиб этувчи гўзал асарлари билан, она юртга муҳаббат, ватанпарварлик ва ҳаётсеварлик ғоялари билан, ўқувчига завқ-шавқ бахш этувчи юксак бадий санъаткорлиги билан адабиёт тарихидан ўрин ола билди. У инсонга қарата:

Сендин айру найлагаймен айшу сахбо хушлуғин
Ки, сенинг учун тилармен барча дунё хушлуғин,—

дея мурожаат қилди ҳам уни умумга наф келтирувчи халқчил фаолиятга, эзгу ишларга даъват этди:

Бори элга яхшилик қилғилки, мундин яхши йўқ —
Ким дегайлар даҳр аро қолди фалондин яхшилиғ!

«Бобурнома»нинг бир неча ўринларида муаллиф ўзининг девони ҳақида сўз юритади, 1519 йил воқеаларига бағишланган фаслда эса «Фулод Султонга девонимни йибордим. Девоннинг орқасида биргина қитъани битидим», деб гувоҳлик беради. Бу таъкидлардан Бобур анъанавий қоидалар асосида мукамал девон тузган,— деган хулосага келиш мумкин. Аммо, афсуски, бизгача етиб келган беш қўлёзма нуханинг бирортасини ҳам мукамал ва бенуқсон, деб бўлмайди.

Бу қўлёзмаларнинг учтаси Туркияда, бири Париж миллий кутубхонаси ва яна бири Ҳиндистон Миллий музейининг китоб хазинасида сақланмоқда. Шу қўлёзмалар асосида инглиз шарқшуноси Денис Росс (1910 й.), турк олими Фуод Купрулузода (1912—13 й.), ва академик А. Н. Самойлович (1917 й.) Бобур шеърларини босмадан чиқардилар. ЎзФА мухбир аъзолари А. Қаюмов ва С. Азимжоновалар 1958 йилда алоҳида ва 1965 йилда Бобур асарларининг уч жилдлиги таркибида унинг шеърый меросини нашрга тайёрладилар. 1982 йилда эса С. Ҳасанов «Бобур шеъриятидан» китобини чоп эттиради. Шу йили И. В. Стеблева Бобурга бағишланган монографиясига шоир ғазалларини араб алифбосида илова этади.

Айтиш керакки, бу нашрларнинг бирортаси ҳам рисоладаги девон тушунчасига тўла жавоб бермайди. Гап шундаки, нашрга тайёрловчилар ғазал ва рубойлар тартибини қўлёзмаларда қандай бўлса шундайлигича сақлаб

қолганлар. Зикр этилган қўлёмаларда эса, айтайлик, девон тузишнинг ғазаллар қофия ва радифларининг сўнгги ҳарфи бўйича тартиб бериш қондасига риоя қилинмаган. Бундай «тартибсизлик» девоннинг асл нусхасида бўлганми ёки кейинчалик юзага келганми айтиш қийин.

Шоирнинг ўзи эса рубойларининг бирида бу ҳақда шундай гувоҳлик беради:

Девонима не рабту на тартиб дурур,
Не жадвалу не лавҳу не тазҳиб дурур.

1983 йилда афғонистонлик олима Шафиқа Ерқин хоним Қобул шаҳрида «Девони Заҳриддин Муҳаммад Бобур» китобини чоп этди. Олима Бобур девонининг барча қўлёмалари ва нашрларини ўзаро қиёслаб, анъанавий девон шаклида тартибга келтирди, нашрларда йўл қўйилган чалкашлик ва нуқсонларга барҳам берди.

Уқувчиларга тақдим этилаётган ушбу китоб ҳозирча энг мукаммал бўлган ана шу Қобул наشري асосида тайёрланди. Девоннинг муаммолар қисми С. Ҳасанов чиқарган «Бобур шеърятидан» асари бўйича тўлдирилди.

АБДУРАШИД АБДУҒАФУРОВ

ҒАЗАЛЛАР

Не кўрай тўбийни қадди хуш хироминг борида?!
Не қилай сунбулни хатти мушкфоминг борида?!

Ким Хизр суйин оғизланғай лабингнинг қошида?!
Ким Масиҳ алфозидин дегай каломинг борида?!

Ошиқингни давлати васлинг била қил муҳтарам,
Хусн аҳли ичра мунча эҳтироминг борида.

Биздин, айру доим эл бирла ичарсен бодани,
Бизни ҳам гоҳи соғин шурби мудоминг борида.

Эй кўнгул, гар ғайр сўзи захри қотилдур, не ғам,
Лабларидин шарбати юҳйил-изоминг борида.

Тарки номус айлабон, бадном бўлғил ишқ аро,
Ким сени ошиқ дегай номусу номинг борида?!

Бобур, ул гул кўйида булбул киби топтинг мақом,
Бир навое «Рост» қил мундоқ мақоминг борида.

*
* * *

Келтурса юз балони ўшал бевафо манга,
Келсун агар юзумни эвурсам, бало манга!

Нетгаймен ул рафиқ билаким, қилур базе,
Меҳру вафо рақибға, жавру жафо — манга.

Бегона бўлса ақл мени телбадин, не тонг,
Чун бўлди ул парисифатим ошно манга.

Оху ёшимдин орта дурур заъф, эй табиб,
Билдим ярашмас эмди бу обу ҳаво манга.

Дардим кўруб муолажада зоеъ этма умр
Ким, жонда дарди ишқ дурур бедаво манга.

То ёр кимни истару кўнглига ким ёқар,
Ташвиш бежиҳат дурур охир санго, манга.

Бобур, бўлуб турур икки кўзум йўлида тўрт,
Келса не бўлди қошима бир-бир манго манга.

* * *

Чун фалак қўймас мени бир лаҳза васл айёмида,
Тонг йўқ, эй бемеҳр, агар ўлсам фироқинг шомида,

Эй кўнгул, юзин кўруб, зулфи паришонин соғин,
Шоми ҳижрондин таваҳҳум айла васл айёмида.

Зулфидаким, маскан эттинг, кўр занахдон чоҳини,
Воқиф ўлғилким, эурсен аждаҳонинг комида.

Гунчадек оғзинг ғами кўнглумда гар йўқ, бас недур
Чок кўнглум ҳайъати гул гунчаси андомида?

Ёрнинг пайғоми етгач топти жон фарсуда тан,
Исо эъжози магар музмар дурур пайғомида.

Бобур, ул гул зулфи остинда эмасдур холлар,
Жон қушин сайд айлар учун доналардур домида.

* * *

Ёғлиғингим, жон била мен хастадурмен зор анга,
Хаста жонлар риштасидиндур магар ҳар тор анга.

Эврулур бошинггаю гоҳи юзунга юз қўяр,
Бу жиҳатдин от эмиш «гулпечу» гаҳ «гулзор» анга.

Бир чамандур саҳниким, бўлғай бинафша сарбасар.
Теграси гулзордурким, бўлмағай бир хор анга.

Ёғлиғинг токим юзу кўзунгга тегмиш, бор дурур
Юз менингдек зору юз минг мен каби бемор анга.

Эй кўнгул, юз пора қилса ёр тиги, ғам ема,
Лутф этиб гар боғлар ўлса ёғлиғини ёр анга.

Кўнглум истар ёғлиғингни, балки, андин бир насим
Етса Бобурға эрур жон бирла миннатдор анга.

Ул парининг тигидин қўрқутма мени, эй рақиб,
Ишқида бошимга менинг ҳар не келса, ё насиб.

Эврулуб бошингга, эй ой, қилмишам тарки ватан,
Раҳм қилғил мангаким, саргаштадурмен, ҳам ғариб.

Телба бўлмоқлиғдин ўзга чорае йўқтур манга,
Ул парируё ногаҳон ар чиқса уйдин ёсаниб.

Жонда беркитган ўқин чекмак манга ранже дурур,
Қўйғил ул ўқини, чекай деб ранж чекма, эй табиб.

Бобуро, ҳаргиз қулоқ шеърингга ул гул солмади,
Гулга не парвоки юз фарёд қилса андалиб.

Эшингга бош урармен телбалар янглиғ юруб,
Эй пари, йўл бер висолнинггаки, кетмай бош уруб.

Сарв қаддинг борида ўз қаддини чун қилди васф,
Утқа ёқти боғбон сарви сиҳисин синдуруб.

Ўлтуруб эрди, қўпуб кетмакка чун азм айлади,
Ена тиргузди мени, алҳамдулиллаҳ, ўлтуруб.

Кўзлари сайд айлар учун телба кўнглумни менинг
Қоши ёсини қуруб, кирпик ўқини тўлдуруб.

То сабо зулфини ул гулнинг паришон айлади,
Жон била ақлу кўнгулни елга бердим совуруб.

Топшуруб эрдим кўнгулни ёрға, чун борди ёр,
Ҳамраҳ эттим хаста кўнглумни худоға топшуруб.

Бўйнума занжири ғам, ё бўғзума тиги ситам,
Ҳарне келса ишқ йўлида турубмен телмуруб.

Мен билурмен кўзи қотил, лаъли жонбахш эрканин,
Чунки Бобур, ҳажрида кўп йиғладим оғзим қуруб.

* * *

Гофил ўлма, эй соқий, гул чоғин ғанимат тут!
Вақти айш эрур боқий, ол чағир, кетур, бот тут!

Бу насиҳатим онгла, не билур киши ёнгла,
Не бўлур экин тонгла, сен бу кун ғанимат тут!

Гофил ўлма давлатта, ўзни солма меҳнатта,
Тангри берур албатта, давлат иста, ҳиммат тут!

Хуш турур висоли ёр, анда бўлмаса дайёр
Бўлса, васл беағёр давлату саодат тут!

Ғам черики беҳаддур, чораси будур, Бобур,
Бодани кўмак келтур, жомни ҳимоят тут!

* * *

Эй юзи насрин, қомати шамшод,
Неча қилурсен жонима бедод?

Сен киби пуркор, шеваси бисёр,
Билмади, эй, ёр, ҳеч киши ёд.

Жаврда нодир, зулмада моҳир,
Ишвада қодир, ғамзада устод.

Ёр ғамидин, ҳажр аламидин
Сабр камидин нолаю фарёд.

Бобури бедил, эй бути қотил,
Жаврунга мойил, зулмунга муътод.

* * *

Шоҳ Султон Увайс бин Маҳмуд!
Моҳ Султон Увайс бин Маҳмуд!

Қадду оғзиндин айру тортармен
Оҳ, Султон Увайс бин Маҳмуд!

Мени ёд айла базми ишқингда
Гоҳ, Султон Увайс бин Маҳмуд!

Хуш турур, ҳамраҳим агар сенсен,
Роҳ, Султон Увайс бин Маҳмуд!

Подшаҳдур агарчи Бобур, лек
Шоҳ Султон Увайс бин Маҳмуд!

* * *

Балон ишқки, ҳардам манга жафойидур,
Бу ишқдин кеча олмон, ажаб балойидур.

Хати лабиға тутош бўлса эй кўнгул, не ажаб
Ки, Хизр чашмаи ҳайвонга раҳнамойидур.

Ярар бу хаста кўнгул дардиға ўқин яраси,
Магарки ҳар яраси ёрнинг давойидур.

Баҳор фаслидуру май ҳавоси бошимда,
Аёқ тут манга, соқийки, хуш ҳавойидур.

Ул ой рақибга бўлди рафиқу Бобурнинг
Рафиқу ҳамдами ҳажринда оҳу войидур.

* * *

Янги ой ёр юзи бирла кўруб эл шоду хуррамлар,
Манга юзу қошингдин айру байрам ойида ғамлар.

Менинг бу тори мў янглиғ танимға тоблар солди,
Ул оининг юзида сунбул киби зулфидаги хамлар.

Ҳавоға дуди оҳин тутратур ишқ аҳли ғайратдин,
Сабо таҳрикидин ҳар гаҳ паришон бўлса парчамлар.

Очилди зулфию хайлар намудор ўлди юзида,
Гул узра чун бўлур пайдо кеча очилса шабнамлар.

Мену кунжи ғаму оҳу фиғону ашки хун олуд,
Не хушдур гўшае холий, майи софию ҳамдамлар.

Кўнгулни ишқ бузди, не асиф панду насихатдин,
Менинг мажруҳ кўнглумга ярашмас ушбу марҳамлар

Юзи наврўзию васли ийдини, Бобур, ганимат тут
Ки, мундин яхши бўлмас, бўлса юз наврўзу байрамлар

* * *

Очилиб икки сочи юзига ёйилмишлар,
Ёруқ жаҳонни кўзумга қоронгу қилмишлар.

Чоғир бағир қонидур барча ишқ аҳлига,
Зиҳи аларки, бу майдин дами ойилмишлар.

Не қилсам айлама, эй ёр, айбким менда,
Жунуну ишқу йигитлик бори қотилмишлар.

Салоҳқа хирад аҳли менн ёвуқ дерлар,
Кўрунги, ушбу чечанлар йироқ енгилмишлар.

Не суд ишқни элдин ёшурмоқ, эй Бобур,
Чу ҳолатингни бори олам аҳли билмишлар.

* * *

Хати — бинафша, хади — лола, зулфи райҳондур,
Баҳори ҳуснда юзи ажаб гулистондур.

Энги менги ою доғи юзу сўзи гулу мул,
Қади равону тани жону ирни маржондур.

Қошида чину кўзида кийну ангубин лабида,
Сўзида заҳр ва лекин тилида дармондур.

Қошингга кўп бора олмон, нетай, аролиқда,
Ёшим тишинг дуридин айру баҳри Уммондур.

Утумни тез этасен ҳар тарафга секритиб от,
Саманди ноз инонини бир бери ёндур.

Не навъ васф қилай суратинг латофатини
Ки, ҳуснунга сенинг, эй руҳу ақл ҳайрондур.

Жафою жавр агар қилса, Бобуро, нетайин,
Не ихтиёр манга, ҳарне қилса султондур.

* * *

Заъфдин гўё менинг бу зор жисмим нолдур
Ким, онинг шарҳин демакта хома тили лолдур.

Заъфлиқ жисмим била бу нотавон кўнглум аро,
Дард ёр эрканга ушбу эгма қаддим долдур.

Мен дамо-дам қон ютармен ҳажр аёғидин, нетай,
Узгаларнинг жоми васли гарчи молломолдур.

Зулфиға вобастамен, васлига йўқдур дастрас,
Эй хуш ул озодаким, беқайду форигболдур.

Ул паридин мен нечук жон элтаменким, Бобуро,
Васли мушқил, ҳажри муҳлик, ғамзаси қаттолдур.

* * *

Кўк вусмада ул ой қоши гўё хаёлдур,
Е ой бошида кўкта кўрунган ҳилолдур.

Не навъ ўхшасун юзига офтобким,
Онинг заволи бордуру бу безаволдур.

Оғзию икки зулфу қади бўлмаса манга,
Райҳону сарву ғунча кўрардин малолдур.

Ушшоқ оҳи елидин осийб топмасун
Қаддингки, ҳусн боғида нозик ниҳолдур.

Кўнглумга дард келгали хам бўлди қоматим,
Қаддим магарки «дард» ёнидағи «дол»дур.

Гарчи вафою меҳрни билмас менинг ойм,
Лекин жафою жаврда соҳиб камолдур.

Ҳар неча беиноят эса ёр, Бобуро,
Сен қўйма хидматингнию они — уёлдур.

* * *

Кўнглумни чу ул пари олибтур,
Девона бўлурға не қолибтур?!

Бедил эканимни эмди билгай,
Чун бир киши кўнгулни олибтур.

Кўнглумни олиб, тағофулин кўр,
Билмасга ўзини не солибтур.

Зулфунг черигини йиғки, жамън
Бу фитнадин асру қўзголибтур.

Бобур, неча кун кўнгулни хуш тут,
Бу олам иши чу мунқалибтур.

* * *

Васлин ул ой манга муҳол қилур,
Ҳажридин мени хаста ҳол қилур.

Билмайин ҳолатимни ул бемехр,
Ўзгалардек мени хаёл қилур.

Ол юзи кўз ёшимни қон қилди,
Кўргач-ўқ деб эдимки ол қилур.

Сарафроз этса даҳр шод ўлма,
Қ-охирул-амр поймол қилур.

Мен киму зуҳду тавбаким, зоҳид,
Неча андишаи маҳол қилур.

Тавба ишин буюрма Бобурға,
Қим бу ишни ўшал ўсол қилур.

* * *

Мендин ўзга хасталарға лаълидин дармон берур,
Мен берурмен жону умр — ул ўзгаларға жон берур.

Ошиқи — мен, ул қилур ағёрға маҳбублуқ,
Дардманди мен, вал ул ўзгага дармон берур.

Уқида пайкон эмас бир қатра ҳайвон суйидур,
Етгач-ўқ жонсиз танимға жон ўшал пайкон берур.

Қон ёшимни ҳажрида, шеъримни васфида кўрунг
Ким, бу янглиғ дурру гавҳар қайси баҳру кон берур?

Бўлғали қаддиға мойил васлидин маҳруммен,
Бобуро, ул ҳусн нахли бар магар ҳирмон берур.

*
* * *

Қаро зулфунг фироқида паришон рўзгорим бор,
Юзунгнинг иштиёқида не сабру не қарорим бор.

Лабинг бағримни қон қилди, кўзумдин қон равон қилди,
Нега ҳолим ямон қилди, мен ондин бир сўрорим бор.

Жаҳондин манга гам бўлса, улусдин гар алам бўлса,
Не гам юз мунча ҳам бўлса сенингдек гамгусорим бор.

Агар муслиҳмен, ар муфсид ва гар ошиқмен, ар обид,
Не ишинг бор сенинг, зоҳид, менингки ихтиёрим бор.

Фигоним ошти булбулдин, гами йўқ зарра бу қулдин,
Басе, Бобур, ўшал гулдин кўнгулда хорхорим бор.

*
* * *

Гул жамолин ёпқон ул гулнинг ики райҳонидур,
Гунча сиррин очқон ул икки лаби хандонидур.

Ул мусалсал икки зулфи гул юзининг даврида,
Гул уза оғнар, магар, ул иккининг давронидур.

Уқи захмини кўруб ҳар ён танимда эл дегай
Ким, бу кўҳи дарднинг ул лолаи Нуъмонидур.

Сел эмасдур ер юзин тутқон — кўзумнинг ёшидур!
Раъд эмасдур кўкка чирмашқон — кўнгул афғонидур!

Ложарам бўлгай паришону ҳавойи мен киби
Зарра янглиғ кимки бир хуршед саргардонидур.

Ул пари ишқида, Бобур, кўнглум андоқ телбадур
Ким, сочи занжиридур чоҳи зақан зиндонидур.

* * *

Менинг кўнглумки, гулнинг гунчасидек таҳ-батаҳ
Агар юз минг баҳор ўлса очилмоғи не имкондур. қондур.

Агар ул қоши ёсиз боғ гаштин орзу қилсам,
Кўзумга ўқ дурур сарву кўнгулга гунча пайкондур.

Баҳор боғ сайрин не қилайким дилситонимнинг
Юзи гул, зулфи сунбул, қомати сарви хиромондур.

Висоли лаззатидин руҳ топмоғлиқ эрур душвор,
Фироқи шиддатида йўқса жон бермаклик осондур.

Бошидин эврлур армони бирла ўлдум, эй Бобур,
Менинг наъшимни бори ул пари кўйидин айлондур.

* * *

Агарчи сенсизин сабр айламак, эй ёр, мушкилдур
Сенинг бирла чиқишмоқлик доғи бисёр мушкилдур.

Мижозинг нозику сен тунд, мен бир беадаб телба,
Санга ҳолимни қилмоқ, эй пари, изҳор мушкилдур.

Не осиг нолаю фарёд хоболуд бахтимдин,
Бу унлар бирла чун қилмоқ, ани бедор мушкилдур.

Манга осон дурур бўлса агар юз минг туман душман
Вале бўлмоқ жаҳонда, эй кўнгул, беёр мушкилдур.

Висолинким тиларсен нозини хуш тортқил, Бобур
Ки, олам боғида топмоқ гул бехор мушкилдур.

* * *

Ичгуча жоми ажал кўнглумда ул соқий дурур,
Тўлғуча паймонам ул соқий била боқий дурур.

Бош кўтармон бодадин чун бор аёғи ўртада,
Қўймон илгимдин аёқ чун жилвагар соқий дурур.

Эгма қаддим айб қилма қоши ёлар ишқида,
Янги ойдек хам бўлур, гар худ фалак тоқи дурур.

Ул ҳилолинг бирла хуршединг сифотини ёзғали
Мухтасардур филмасал гар чарх авроқи дурур.

Ишқ эълomidин кўнгулни тутмоғинг не судким,
Дард нафъидур нечукким, заҳр тарёқи дурур.

Турклар хатти насибинг бўлмаса, Бобур, не тонг,
Бобурни хатти эмасдур, хатти сигноқи дурур.

*
* * *

Ердин озор кўнглум ичра беҳад бордур,
Эй хуш ул кўнгул — анга не ёру не озордур.

Йўқтурур гар ёр йўқтур тоқату сабру шикиб,
Ёр агар бордур, жафою жавру меҳнат бордур.

Неча кўрсатсам вафою меҳр этар жавру жафо,
Нечаким мен зормен, мендин ул ой безордур.

Кўзи ҳажрида, юзи ёдида, сўзи шавқида,
Хотирим афгору жисмим зору кўз хунбордур.

Сенда, Бобур йўқ гунаҳ, ёрнинг итоби кам эмас,
Жўрмсиз доим итоб айлар — ажаб дилдордур.

*
* * *

Юзида ул лаби хандон кўрунур,
Сутга кўп боқса, бале, қон кўрунур.

Хатти мушкинму дурур гул юзида,
Ё суман устида райҳон кўрунур?

Кўрмагай хотирини жамъ ўзга,
Кимга ул зулф паришон кўрунур

Ишқни эл не хаёл айлабдур,
Асру мушкил дурур — осон кўрунур.

Сарв бўйлуқ санаминг, эй Бобур,
Рост айтай — сўзи ёлгон кўрунур.

*
* *

Баҳор айёмидур доғи йигитликнинг авонидур,
Кетур соқий, шароби нобким — ишрат замонидур.

Гаҳи саҳро узори лола шаклидин эрур гулгун,
Гаҳи саҳни чаман гул чеҳрасидин арғувонийдур.

Яна саҳни чаман бўлди мунаққаш ранги гуллардин,
Магарким сунънинг наққошига ранг имтиҳонидур.

Юзунг, эй сарв, жоним гулшанининг тоза гулзори,
Қадинг, эй гул, ҳаётим боғининг сарви равонидур.

Не ерда бўлсанг, эй гул, андадур чун жони Бобурнинг,
Фарибнига тараҳхум айлагилким, анда жонидур.

*
* *

То узулди кўнглум ул ой қаддин афсурдадур
Ким, узулган ғунча гулнинг шохидин пажмурдадур.

Кўксум ичра таҳ-батаҳ қонни бағир қилманг хаёл
Ким, анинг ишқин йўлида бир таҳ этган гурдадур.

Хусн кўрмас кўзларим, кўнглум доғи ишқ истамас,
Гўёким кўзларимдур кўру кўнглум мурдадур.

Тан ҳижоби рафъ қил, гар ёр васлин истасанг,
Эй кўнгул, билким арода ҳойил ушбу пардадур.

Борму эркин ишқ элинда, балки олам аҳлида
Мунча чоғлиғ ҳасрату андуҳким Бобурдадур.

*
* *

Сочию кўзию қошидин бошта ҳаводур,
Не бошда ҳаво — ҳар бириси бошқа балодур.

Қош ёси била ул қора кўз ғамза ўқини
Ушшоқдин ўзга сорига отса хатодур.

Ғар чин десангиз кўзи онинг оҳуйи Чиндур,
Хаттини хато қилмасангиз мушки Хитодур.

Эврулсам онинг бошига, топшурсам онга жон,
Жонимда ҳавас улдуру бошда бу ҳаводур.

Ишқ ичра ёшурғон юраким қонини, ваҳким,
Бу сели сиришким бори оламга ёёдур.

Бобур, деса ойини не тонг жавру жафоліқ
Қим, ҳусн эли ойини, бале, жавру жафодур.

*
* * *

Чу дод берди манга шоҳ бу умиди вафодур,
Не суд рашки ҳасудоки, дод доди худодур.

Не тонг қотинда агар бўлса лаълу дур, тошу тупроқ
Ки, маъдани караму жуду баҳри лутфу саходур.

Агарчи даҳр аламиндин тўкулди сели сиришким,
Ва лек, шаҳ караминдин умидим асру тўлодур.

Язид элга не миқдор ғозийлар қотидаким,
Ул элдур асру юраксиз, бу хай асру баҳодур.

Адоват оди, муҳаббат нишони қолгуча, Бобур,
Адув хайли Язид муҳибби — оли абодур.

*
* * *

Ғурбатта ул ой ҳажри мени пир қилибтур,
Ҳижрон била ғурбат манга таъсир қилибтур.

Мақдур боринча қилурам саъйи висолинг,
То тенгрини, билмонки, не тақдир қилибтур.

Тақдирдур ул ёну бу ён солғучи, йўқса,
Қимга ҳаваси Санбалу Татйир қилибтур.*

* *Санбал Татйир* — Ҳиндистондаги жойлар ном-
лари.

Бу Ҳинд ери ҳосилидин кўп кўнгул олдим,
Не судки, бу ер мени дилгир қилибтур.

Сендин бу қадар қолди йироқ ўлмади Бобур,
Маъзур тут, эй ёрки, тақсир қилибтур.

*
*
*

Сендек манга бир ёри жафокор топилмас,
Мендек санга бир зору вафодор топилмас.

Бу шаклу шамойил била худ ҳуру парисен
Ким, жинси башар ичра бу миқдор топилмас.

Агёр кўз олидаю ул ёр аён йўқ,
Ғам хори кўнгул ичраю ғамхор топилмас.

Эй гул, мени зор этмаки, ҳуснунг чаманида,
Кўзни юмуб очқунча бу гулзор топилмас.

Бобур, сени чун ёр деди, ёрлиғ этгил,
Оламда кишига йўқ эса ёр топилмас.

*
*
*

Кўй, эй оқил, насиҳат сўзларинким дилписанд эрмас,
Менинг девона кўнглумга насиҳат судманд эрмас.

Неча девона кўнглумни қилурсен нафй, эй оқил,
Агарчи телбадур бори сенингдек худписанд эрмас.

Қилурсен талх айшим комини беҳуда сўзлардин,
Саросар сўзларинг захредур, эй носихки, панд эрмас.

Бўлубмен бир парининг анбарин сочиға вобаста,
Мени телбага эмди ҳожати занжиру банд эрмас.

Жаҳонда кўп гадо, гарчи лаванд атворлиқ бордур,
Ва лекин, Бобуро, ҳаргиз сенингдек шаҳ лаванд эрмас.

*
* * *

Ул ёрнинг иттифоқи нифоқиға арзимас.
Айёми васли шоми фироқиға арзимас.

Бу даҳр ичра бистари роҳат тиларни қўй,
Ул фарш чун бу кўҳна равоқиға арзимас.

Айшеки ўтти — ўзга ани зикр айлама,
Ҳар нимаеки итти — сўроқиға арзимас.

Қилмоқ умиду бийм ила хидмат шаҳ олида,
Дарбонининг сўжунчу таёқиға арзимас.

Бобур, висолни не тиларсен чу ҳажр бор,
Бир лаҳза айш меҳнати боқийға арзимас.

*
* * *

Олди кўнглумни, соғиндимким, манга дилдор эмиш,
Билмадим, бу навъ мендин ул пари безор эмиш.

Ошиқ ўлғоч кўрдум ул шамшод қаддин юз бало,
Оллоҳ, оллоҳ, ишқ аро мундоқ балолар бор эмиш.

Илтифот этмаслигини бозий хаёл айлар эдим,
Энди билдимким, анга мендин бу янглиғ ор эмиш.

Ул пари ишқида йўқ ўлмоқдин ўзга чорае,
Чун ўзи — қотил, сўзи — муҳлик, кўзи хунхор эмиш.

Ҳусн аҳли, эй кўнгул, олам аро ишқ аҳлининг
Кўнглини сохлар эмиш, ҳар кимгаким, дилдор эмиш.

Ул вафосиз ёрдин чекмак не яъни мунча ғам,
Ҳусн аҳли чунки, Бобур, дунёда бисёр эмиш.

*
* * *

Неча даврон ғуссаси бўлғай менинг жонимға хос,
Кошки ўлсам, доғи бу ғуссадин бўлсам халос!

Оҳу вовайло — сурудум, дарду ғам — ҳамсуҳбатим,
Бода — ашким қони, ким кўрди мунингдек базми хос?

Гар шикастим бўлса суст ағёрдин таън этмангиз
Ким, шикастига сабаб олмоснинг бордур расос.

Ошиқ ўлғоч беҳуду девона бўлдум, билмадим
Ким, пари рухсоралар ишқиға бу эрмиш хавос.

Хубларни кўз кўруб қон қилди Бобур бағрини,
Эмди кўздин қон тўкаременким, будур анга қасос.

*
* *
*

Ким кўрубдур, эй кўнгул, аҳли жаҳондин яхшилиғ?
Кимки, ондин яхши йўқ, кўз тутма ондин яхшилиғ!

Гар замонни нафй қилсам айб қилма, эй рафиқ,
Кўрмадим ҳаргиз, нетойин, бу замондин яхшилиғ!

Дилраболардин ёмонлиқ келди маҳзун кўнглума,
Келмади жонимға ҳеч ороми жондин яхшилиғ.

Эй кўнгул, чун яхшидин кўрдунг ямонлиқ асру кўл,
Эмди кўз тутмақ не маъни ҳар ямондин яхшилиғ?

Бори элга яхшилиғ қилғилки, мундин яхши йўқ
Ким, дегайлар даҳр аро қолди фалондин яхшилиғ!

Яхшилиғ аҳли жаҳонда истама Бобур киби,
Ким, кўрубдур, эй кўнгул, аҳли жаҳондин яхшилиғ?!

*
* *
*

Сўрма ҳолимники, бўлдум бурноғидин зорроқ,
Жисм жондин зору жоним — жисмдин афгорроқ.

Бунда тақрир айлай олмон банди-бандим дардини.
Юз темур банд ўлса ондин бу эрур душворроқ.

Масту беҳудлуқ била умрунгни ўткардинг, дариг,
Эй кўнгул мундин бори бўл бир нима ҳушёрроқ.

Ғафлат уйқусидин уйғон, гар тилар бўлсанг мурод
Ким, етар мақсадға ҳар ким бўлса ул бедорроқ.

Улгали еттим, менинг жоним гамин е, эй рафиқ,
Даҳр аро чун йўқ киши сендин манга ғамхорроқ.

Келмас ўжшар заҳматинг ислоҳға, Бобур, магар
Ҳар давоким қилдилар, бўлдунг тақи беморроқ.

* * *

Ер юзумни кўруб дарду ғамим билса керак,
Юз кўруб дарду ғамим чорасини қилса керак.

Эй сабо, жону кўнгулни ўзининг чун қилди,
Кўнгли бирла дегасен, жони учун келса керак.

Васлини не қилайин, ғайрдин айрилмади ҳеч,
Ер васли мангаю ағёрдин айрилса керак.

Васлининг қадрини чун билмади бу телба кўнгул,
Ҳажрининг тиғи онинг юрагини тилса керак.

Шукр, Бобурни билурмен, деган эрмиш ул ой,
Ложарам, бандаларин шоҳлари билса керак.

* * *

Бир пари мен телбани ҳусниға мойил қилғудек,
Кўзум ичра ер тутиб, кўнглумда манзил қилғудек.

Кўнглуму кўзум юзига волаю ҳайрон бўлуб,
Жонима юз минг ғаму меҳнатни ҳосил қилғудек.

Нотавон кўнглумга ишқи қайғуни келтургудек,
Айшу ишратни кўнгулдин қайғу зойил қилғудек.

Қилмади Фарҳоду Мажнун ўзни расво мен киби
Ким, бу навъ иш — иш эмасдур ҳеч оқил қилғудек.

Ул пари ишқида Бобур жон бериб, эй аҳли ишқ,
Ишқ атворини ишқ аҳлиға мушқил қилғудек.

Чиқса қуёш фалакка сен отқа чиққанингдек,
Бўлғайму ул сенингдек, ул бири тавсанингдек?

Кўксумни чун қаҳ ёрдинг, киргил кўнгулгаким, бор
Ул ёра эшигингдек, кўз анда равзанингдек.

Гар сийм барги гулни қилса либос ўзига,
Бўлғайму, эй гуландом, кўнглак била танингдек?

Ул ёр ҳазратинда бисёр яхшидур ғайр,
Мен ҳам ямон эмон, лек, яхши эмон анингдек.

Даъвийи ишқ этиб, ғайр, Бобурни айб қилма,
Қим мен эдим сенингдек, сен бўлғайсен манингдек.

*
* * *

Ўзни, кўнгул, айш ила тутмоқ керак,
Бизни унутқонни унутмоқ керак.

Айшу тараб гулбунига сув бериб,
Гусса ниҳолини қурутмоқ керак.

Тийра дурур зуҳд дамидин кўнгул,
Ишқ ўти бирла ёрутмоқ керак.

Ҳар нимага ғам ема, ғам кўп турур,
Айш била ўзни овутмоқ керак.

Қўйма машаққат аро, Бобур, кўнгул,
Ўзни фароғат била тутмоқ керак.

*
* * *

Кўнгулга бўлди ажойиб бало қаро сочинг,
Шикаста кўнглума эрмиш қаро бало сочинг.

Бошимга чиқти тутун рашкдин қаро сочинг,
Аёққа тушгали, эй сарвноз, то сочинг.

Муяссар ўлди жунун мулки, эй жунун аҳли,
Нисори ашкни эмди бу кун манго сочинг.

Сочинг шикастида бордур шикаста кўнгуллар,
Кўнгуллар очилур, очилса ул қаро сочинг.

Очилди кўнгли, чу очтинг сочингни, Бобурнинг,
Не айб агар деса дилбанду дилкушо сочинг!

*

* * *

Ултурур гарчи мени гуфторинг,
Тиргузур ул лаби шакарборинг.

Куйдурур ҳасратида мени, нетай,
Оташин гулдек ики рухсоринг.

Эй кўнгул, яхши икки дунёдин
Бир назар қилса санга дилдоринг!

Хор кўрма ғамин ул ойнингким,
Будурур фурқатида ғамхоринг.

Қилди то гул юзида зоҳир хат,
Бобуро, бўлди хатї безоринг.

Хираду сабр келиб албатта,
Ишқдин эмди мени кутқоринг.

*

* * *

Олида гўйин кўрунг, илгида чавгонин кўрунг,
Юзида зулфи била гўйи занахдонин кўрунг.

Секретиб елдурганида тавсанига кўз солинг,
Ёйқолиб йўл юруса, сарви хиромонин кўрунг.

Ул пари майдон аро жавлонда юз минг ноз ила,
Орқасинда юз менингдек зору ҳайронин кўрунг.

Ишқида жонни маломат ўқиға қилманг ҳадаф,
Қошининг ёсини кўзланг, тийри мужгонин кўрунг.

Дерки, Бобур, илтифот айлай санга етган замон,
Менга етгач қошида юз чину ёлғонин кўрунг.

*
* *

Қайси бир озорин айтай жонима агёрнинг?
Қайси бир оғритқонини кўнглумни дей дилдорнинг?

Қайси бир бераҳлиғини толеи гумроҳнинг?
Қайси бир кажравлиғини чархи кажрафторнинг?

Қайси ҳасрат бирла армонини вафосиз васлининг?
Қайси меҳнат бирла ранжини фурқати хункорнинг?

Гурбат ичра, эй кўнгул, элдин вафо истарни қўй,
Чун вафосин кўрмадинг ҳаргиз диёру ёрнинг.

Бобур, ул гул жавр этар, агёрдин не яхшилиғ?
Гулнинг озори бу бўлса, ваҳ, не бўлғай хорнинг?

*
* *

Қимки бўлғай сен киби оламда дилдори анинг,
Ҳар қаён азм айласа бўлғай худо ёри анинг.

Қўйиндин мен азм этармен қолғудектур хотирим,
Хотиримни сахласа тенгри ниғаҳдори анинг.

Келдим эрса келмади ҳаргиз анинг кўнглига раҳм,
Бордим, аммо бормади кўнглумдин озори анинг.

Ул қуёшдин не асиғ чекмак жафою жаврким,
Майли йўқтур заррае меҳру вафо сори анинг.

Борғай эрдим бош ила кўйига найлай, Бобуро,
Ҳар қачон борсам эшигига, келур ори анинг.

*
* *

Телба кўнглумким, сеннинг чангингдадур, ёд айлагил,
Бир навозиш бирла кўнглумни менинг шод айлагил!

Ишрат ичра ҳар қачонким чанг олсанг илгинга,
Фурқатингда қолгон эгри қоматим ёд айлагил.

Соз айлаб бир нишотангез чанг, эй дилрабо,
Бенаво кўнглумни ғам чангидин озод айлагил.

Мажлис ичра чанг бирла тортиб овоз, эй пари,
Сабру ҳушим жузву авроқинни барбод айлагил.

Чанг дабири кўк чолур: «Ёринг чу йўқтур, Бобуро,
Ерга бош чолмоқ била ўзунгни муътод айлагил!»

*
* *
*

Не фикреким сенинг фикринг эмас ул фикр эрур ботил,
Не умреким ўтар сенсиз эрур ул умр беҳосил!

Таолаллоҳ, не кўзу қош дурурким, ҳар қачон кўрсам,
Гаҳи кўнглум бўлур беҳуд, гаҳи ақлим бўлур зойил.

Жафою жавр тавридин эрурсен асру кўп воқиф,
Вафою меҳр расмидин бўлурсен асру кўп ғофил.

Қуёш янглиғ юзунга мен дурурмен волаю ҳайрон,
Янги ойтек қошинга мен дурурмен ошиқу мойил.

Кечурдунг ою йилни масту беҳудлуқ била, Бобур,
Неча ғафлат била умр ўткарурсен, неча кун ойил!

*
* *
*

Жонимдин ўзга ёри вафодор топмадим,
Кўнглумдин: ўзга маҳрами асрор топмадим.

Жонимдек ўзга жонни дилафгор кўрмадим
Кўнглум киби кўнгулни гирифтор топмадим.

Усрук кўзига токи кўнгул бўлди мубтало,
Ҳаргиз бу телбани яна ҳушёр топмадим.

Ночор фурқати била хўй этмишам, нетай,
Чун васлига ўзумни сазовор топмадим.

Бори борай эшигига бу навбат, эй кўнгул,
Нечаки бориб эшигига бор топмадим.

Бобур, ўзунгни ўргатакўр, ёрсизки, мен
Истаб жаҳонни мунча қилиб ёр топмадим.

*
* * *

Сенинг ишқингда, эй номехрибон, бехонумон бўлдум,
Демон бехонумон — оворай икки жаҳон бўлдум.

Лабинг гар бермаса бўса, нечук жон элта олғайман,
Бу йўлдаким адам саҳросига эмди равон бўлдум.

Сўруб ул ой лабидин, оғзининг рамзини англадим,
Бир оғиз сўз била, кўрунгики, мунча хурдадон бўлдум,

Нечаким қоши ёлар ишқида тузлукни кўрсаттим,
Вале охир маломат ўқлариға-ўқ нишон бўлдум.

Қулар эрдим бурун Фарҳоди мискин достонига,
Бу Шириндулки онинг барла-ўқ ҳамдостон бўлдум.

Висолинг давлатига етмасам Бобур киби, не тонг
Қи, ҳажринг меҳнатига асру зору нотавон бўлдум.

*
* * *

Ҳазон япроғи янглиғ гул юзунг ҳажрида сарғардим,
Кўруб раҳм айлагил, эй лола руҳ, бу чеҳраи зардим.

Сен эй гул, қўймадинг саркашлигингни сарвдек ҳаргиз
Аёғингга тушуб барги хазондек мунча ёлбордим.

Латофат гулшанида гул киби сен сабзу хуррам қол,
Мен арчи даҳр боғидин хазон япроғидек бордим.

Хазондек қон ёшим, сориг юзумдин эл танаффурда,
Баҳр ранги, биҳамдиллаҳ улусдин ўзни қутқордим.

Не толеъдур мангаким, ахтари бахтим топилмади,
Фалак авроқини ҳар нечаким дафтардек ахтардим.

Улуснинг таъну таърифни манга, Бобур, баробардур,
Бу оламда ўзумни чун ямон-яхшидин ўткардим.

*
* * *

Гайр тоши захмидин дардимни изҳор этмадим,
Ичтаги пинҳон ғамим тоштин намудор этмадим.

Қондин элга ёйди тифли ашк сирримни менинг,
Чунки мен ул ёшни ҳаргиз соҳиб асрор этмадим.

Келмади кўнглумга ишқининг суруру давлати,
То ўзумни меҳнату ғамга сазовор этмадим.

Юзи хуршиди, тиши дурридин айру жисмда
Қолмади бир зарра ерким, тишдин афгор этмадим,

Толеймдин не осиг, Бобур, фиғону нолаким,
Уйқулуқ бахтимни бу ун бирла бедор этмадим.

*
* * *

Оёғин ўпсам етишгай арш соқийға бошим,
Даст бергай давлатим, гар тутса илгим маҳвашим.

Қўймоғумдур этагинг кетсам иликдин ҳар неча,
Бормоғумдур остонингдин агар борса бошим.

Утти эл бўлмоқдин ул ёш, мен қаригум ишқида,
Ўлганим яхши бу навъ ар ўтса элликдин ёшим.

Дўстлар, кўнглумдагин қабрим тошига ёзгасиз,
Токи бирдек бўлғай ул ой ишқида ичу тошим.

Ер ити, қичқирма гар Бобур деса ҳолин санга,
Найлайн бу ғурбат ичра сендин ўзга йўқ кишим.

*
* * *

Не хуш бўлғайки, бир кун уйқулуқ бахтимни уйғотсам,
Кечалар тори мўйидек белига чирмашиб ётсам.

Гаҳи гулдек юзини ул шакар сўзлукни исласам,
Гаҳи шақкар киби ул юзи гулнинг лаълидин тотсам.

Қани Ширин била Лайлики сендин ноз ўрганса,
Қани Фарҳоду Мажнунким, аларға ишқ ўргатсам.

Еруқ кундуз, қоронғу кечада анжум киби бўлғай,
Чекиб гар оҳ дудини кўнгул ўтини тутратсам.

Кўзум равшанлигида бўлғай, эй Бобур, баса камлиқ,
Агар қоши била юзин ҳилолу кунга ўхшатсам.

*
* * *

Ҳажр аро ишрат аёғин борму нўш айлар чоғим,
Сенсизин юруб аёқ ичкунча синсин аёғим!

Ишқ бемори мену сен хуснунга мағруру маст
Мен нечук бормай ўзумдинким, дами йўқтур соғим.

Доғлар қўйдум дирамлар киби кўксумни ёриб,
Не осигким, ёрга тушмас қабул ул ёрмоғим.

Даст бермас васлу келмас ёру раҳм этмас, не суд?
Бормоғим бўғзумға элтиб бормоғим ёлбормоғим.

Истарам, эй ишқ, мендин қолмағай ному нишон,
Туфроқ эт жисмимни доғи елга бергил туфроғим!

Кўзларимдин борғали ёшим таним бўлди низор,
Билмадим ул ёш экандур, Бобуро, менинг ёғим.

*
* * *

Гурбату ҳижронға қолдим, оҳ, ул жон илгидин,
Жонға еттим эмди гурбат бирла ҳижрон илгидин.

Кўрсатур гаҳ тигу гаҳ ўқ ҳолатимни билмайин,
Не балолар кўрадурмен ёри нодон илгидин.

Эл фиғонимдин бажону мен бу жондин, эй ажал,
Қил халос, элнию мени жону афгон илгидин.

Бобур, ул ой ҳажрида ишинг, бaсе, душвор эди,
Шукрим, қутқарди ўлум сени осон илгидин.

* * *

Яна кўз уйида маъво қилибсен.
Кўнгул кошонасида жо қилибсен.

Яна савдойи зулфунгдин, нигоро,
Мени ошуфтаю шайдо қилибсен.

Ғаминг йўқ жон агар берсам ғамингда,
Ўзунгни мунча бепарво қилибсен?!

Қошингдин мени ўқдек ташлар учун,
Янги ойдек қошингни ё қилибсен.

Кўзумдин ёшунуб, эй баҳри алтоф,
Кўзумнинг ёшини дарё қилибен.

Соғинмас жаннат ул-маъвони, Бобур,
Аниг кўнглида то маъво қилибсен.

* * *

Не вафо умрумда ул жону жаҳондин кўргамен,
Қим вафо жондин кўрубдурким, мен ондин кўргамен?!

Кўз йўлидин ул пари ҳуснин назар айлар эдим,
Қон ёшим ул йўлни тутти, эмди қондин кўргамен?!

Ё раб, ул кун шум толеъдин манга бўлғаймуким,
Жонима ором ул оромижондин кўргамен?

Кўз кўрар, лекин солур мени балоға бу кўнгул,
Бу балони неча чашми хунфишондин кўргамен.

Бартараф қилғил вафо истарни элдин, Бобуро,
Ул ғалатдурким вафо аҳли жаҳондин кўргамен.

*
* * *

Такаллуф ҳар неча суратда бўлса ондин ортуқсен,
Сени жон дерлар, аммо бетакаллуф жондин ортуқсен.

Парининг ҳусн ичра гарчи оти бениҳоятдур,
Мени девона қошинда ва лекин ондин ортуқсен.

Пари бу ҳусн бирла кўрса юзунгни, бўлур телба,
Сени таъриф этар, лекин сифат қилгондин ортуқсен.

Қадам ранжида қил кўнглум учун, эй ёрнинг ўқи,
Менинг бу нотавон кўнглумга чун дармондин ортуқсен.

Иқомат чунки қилдинг, Бобуро, ул ҳур кўйида,
Мақоминг равадин авло, ўзунг ризвондин ортуқсен.

*
* * *

Бу янглиғ билсам эрди ҳажрнинг муҳлик қаро шомин,
Берурму эрдим ўлгунча илиқдин васл айёмин?!

Жаҳонда айшу ишратдин кўнгул ором топқайму,
Киши то кўрмагунча ёнида маҳваш дилоромин?

Кўнгулда ҳасрати ул ойнинг оғзининг чу беҳаддур,
Кўнгул гўёки мундин дур тутубтур гунча андомин.

Масиҳ анфоси янглиғ жон берур фарсуда жисминга,
Сабо келтурса ногаҳ ҳажр аро ул ёр пайғомин.

Мувофиқ ёрлар бирла бу дамни хуш кечур, Бобур,
На учунким келур дамга бўла олмас киши зомин.

*
* * *

Сўзлаб ул лаъли шакархони шакаррез этасен,
Очиб ул зулфи сумансони диловез этасен.

Гаҳ қошинг секритибу гоҳи кўзунг ўйнатиб,
Не бало фитна менинг жонимга ангез этасен.

Сув киби тигинг чекиб, тунд самандингни миниб,
Елдуруб ҳар сорига менинг ўтум тез этасен.

Кўзларинг ҳажрида мен бемору боқмайсен манга,
Мени оғриққа магар боққали парҳез этасен.

Ҳажр шоми меҳнатидин қутула олмай чу сен,
Бобуро, ҳар нечаким ўзни саҳархез этасен.

*
* * *

Хуршид юзунг бирла бу кун, эй маҳи тобон,
Даъво гар этар бўлгуси кун, сўнгра пушаймон.

Сен гул киби то ғамзадасен ҳуснунга мағрур,
Булбул киби мен ғамзадамен, ҳуснунга ҳайрон.

Гул юзунг эрур лола, вале, лолаи худрўй,
Тор оғзинг эрур ғунча, вале, ғунчаи хандон.

Гоҳи қулоғинг- тўлғади, гаҳ юзунга келди,
Зулфунгни йиғиштурки, баса бўлди паришон.

Чун бўлди сочи торига жон риштаси пайванд,
Бобур, кўнгул узмак сочидин эмди не имкон?!

*
* * *

Қадду хаттинг била кўзу юзунг, эй сарви сиймин тан,
Бири сарву бири райҳон, бири наргис, бири гулшан.

Ҳадису лаълу рафтору жамолингдин эрур ҳар дам.
Тилим гўё, сўзум рангин, кўнгул хуррам, кўзум равшан.

Мени мадҳуш мискин, найлай, ул шўхи бало бирла,
Мен асру бедилу беҳуд, ул асру пурдилу пурфан.

Фалак жавру жафосидин, ул ой дарду балосидин,
Чекармен нолаю афгон, қилурмен гиряю шеван.

Балои ишқу ёлғузлуқ дағи ҳижрону ғурбатда
Отим Мажнун, кишим меҳнат, ишим зори, ерим гулхан.

Уқунг бирла хаёлинг, дардингу меҳрингга Бобурдек,
Таним манзил, кўзум маскан, кўкс маъво, кўнгул
маҳзан.

*
* * *

Ишқ элининг оҳидин ул сарв қад ҳам бўлмасун,
Ғам елидин ул муанбар зулф дарҳам бўлмасун.

Кўп жафою жавр кўрдук, эй қуёш, ҳажринг куни,
Бошимиздин сояи сарви қадинг кам бўлмасун.

Даҳри дундин тегмасун озор нозик жисминга,
Даҳр аҳлидин муборақ кўнглунга ғам бўлмасун.

Олам аҳли бирла оламдин манга сенсиз ғараз,
Зоти покинг бўлмаса, оламда одам бўлмасун.

Ғар ҳаводорим эурсен, эй сабо, арз айлаким,
Ул юзи гул сарв ҳар хас бирла ҳамдам бўлмасун.

Ғарчи ошиқ лозими оламда расволиқ дурур,
Ишқ аро Бобур киби расвои олам бўлмасун.

*
* * *

Тушумда чун қуёшдек оразингни кўрдум ўтрудин,
Тилармен то қиёмат очмағаймен кўзни уйқудин.

Сенинг васлингдин айру тушгали борғон сори ортар,
Таҳассур орқадин, меҳнат ёнимдин, ҳажр ўтрудин.

Кўнгулдин қатъи уммид айладим ул вақтким, билдим,
Кесилди риштаи жондин, осилди тори гисудин.

Тия олмон йиғини кўргач ул ёшни, вале, ул ҳам
Кўзум ёшини кўргач, асрай олмас ўзни кулгудин.

Кўзум ёшики, емрулди шикибу сабр уйи ондин,
Зиёнлар санга, эй Бобур, бу янглиғ билмадим судин.

* * *

Қуёшим ҳар сориға азм қилса, заррае қолмон,
Не учунким, агар айрилсам ондин кун кўра олмон.

Онингдек бўлмишам ҳайрон қуёш янглиғ юзунгаким,
Қуёшдек найзалар тегса кўзумга кўз ола олмон.

Агарчи ёр ишқи нотавон кўнглумға ўт солди,
Вале, мен нотавон ул ёр ишқида кўнгул солмон.

Ибодат вақти бўлса, ҳар неча меҳроб ўтрумда,
Қошин нақшин тасаввур қилмағунча ерга бош чолмон.

Ироқу Форс гар етса сенинг бу шеъринг, эй Бобур,
Ани ҳифз этгуси Ҳофиз, мусаллам тутқуси Салмон.

* * *

Менинг кўнглумни ҳардам оғритиб парвое қилмайсен,
Сен, эй бедард, найлайким, кўнгул дардини билмайсен.

Не билгайсен менинг дарду ғамим ҳар соату ҳар дам
Ки, ҳусн усруклугидин ою йил, эй ой, билмайсен.

Вафо мактуби бирла ғамза ўқин ҳеч ёзмайсен,
Жафо расмию жавр ойнини ҳаргиз ёнгилмайсен.

Қотилма, ишқ эли ҳолин чу билмассен, манга, эй шайх,
Не билгайсенки, ҳаргиз бу жамоатға қотилмайсен.

Бўлубтур ишқинг ичра гарчи хасдек жинси Бобурнинг,
Вале, не фойдаким хасча чоғлиқ кўзга илмайсен.

* * *

Жамолинг васфини, эй ой, неча элдин эшитгаймен,
Не кун бўлғай висолингга мени дилхаста етгаймен!

Тараҳҳум юзидин юзунгни кўрмакка буюрғайсен,
Ҳуш улким оразингни кўргамен, сўзунг эшитгаймен!

Итингдурмен, сочинг занжирин буйнумга махам қил,
Ки, водийи фироқинг ичра қўрқарменки, йитгаймен.

Тараҳҳум қилмасанг ё боқмай истиғно била ўтсанг,
Тазарруъ қилгамен ё йиғлагаймен — ўзга нетгаймен?!

Муяссар бўлмаса бошимни қўймоқлик аёғига,
Бошимни олиб, эй Бобур, аёқ етганча кетгаймен!

*

* * *

Бу кеча кулбамга келди ул қуёшим ёшурун,
Қариларда келмади ҳаргиз мунингдек кечқурун.

Оғзидек тор фурсат васли, вале, ҳажри тунн,
Ул муанбар сочи янглиғ ҳам қоронғу, ҳам узун.

То хаёли оразинг тушти кўнгулга, эй қуёш,
Бўлди кўнглум бир ёнар ўту сўнгаларим — ўтун.

Бўлди кўнглумда гириҳи ҳасрат анинг тор оғзидин,
Бор магар жисмим менинг тору кўнгул анда тугун.

Олгали жонини ҳижронга ҳавола қилди ёр,
Қўйма ҳижронга, ажал, жонимни ол, тенгри учун!

Сарвдек қадди фироқида фиғонимдур баланд,
Гул киби руҳсори ҳажрида ёшимдур лолагун.

Ишқ ила девоналиғда бўлмишам соҳиб камол,
Ишқ аҳли, эмди Бобурни дегайсиз зуфунун.

*

* * *

Шохи гулу настаран ёд берур бўйидин,
Атрини мушки Хўтан касб қилур мўйидин.

Гул — юзидин мунфаил, сарв қаддидин хижил,
Рағ олур муттасил лола гул рўйидин.

Жонга қилур юз ситам, кўнглума юз онча ҳам,
Кўз оқизур жўйи ғам шўхи бало жўйидин.

Равзага гар етгамен, онсиз ани нетгамен?
Мумкин эмас кетгамен ул қаро кўз кўйидин.

Гарчи қилур юз карам, васли этар муҳтарам,
Лек, бaсе, қўрқарам, Бобур, онинг хўйидин.

*
* *

Қаёнға борсанг, итингмен, ўзумни еткурройин,
Етишмасам санга боқиб дуо қилиб ҳуройин,

Юзум бўсағангга сурсам не яхши айш дурур,
Иноят эт эшигингда бу айшни суройин:

Фироқинг ичра йигидин нечук йигаи ўзни,
Ешим бош урди жаҳонга, не навъ ёшуройин.

Неча тағофул этиб менга боқмайин юрур ул,
Неча тазарруъ этиб мен анга боқиб туройин.

Қуёшга зарра назар солмағай севунмакдин,
Қутулса ғам тунидин кўрса ёна Бобур ойин.

*
* *

Неча ҳусн аҳлидин, маҳзун қўнгул, озор топқайсен?
Неча гулчеҳралардин бағринг ичра хор топқайсен?

Неча ишқу фироқу раҳмсиз агёр илгидин,
Ўзунгни хору жонни зору кўз хунбор топқайсен?

Неча мақдур боринча анинг ройича борғайсен?
Неча боргон сойи ўзунгни бемиқдор топқайсен?

Танимға нечаким наззора қилсанг доғ кўргайсен,
Кўнгулда ҳар нечаким истасанг озор топқайсен.

Бу маҳвашларға кўнглунг бермағилким, асрай олмаслар,
Кўнгулни асрағил, бўлғайки, бир дилдор топқайсен.

*
* *

Хатинг бида юзунгу кокулунг сенинг, эй жоң,
Бирн бинафша, бирн ёсуман, бирн райҳон.

Такаллум айларида тилию тишию лаби,
Бирн ақиқу бирн инжую бирн маржон.

Кўнгулни зору мени хору танни тор этган,
Бирн жафою бирн ғурбату бирн ҳижрон.

Тану кўнгул била кўз васлу нозу ҳусни учун
Бирн харобу бирн волаю бирн ҳайрон.

Тамомн умрида Бобурға уч сўз айтибдур:
Бирн сўқунчу бирн қаттиқу бирн ёлғон.

*
* * *

Неча лаълингдин менинг бағрим тўла қон қилғасен?
Хотиримни неча зулфунгдек паришон қилғасен?

Неча еткургайсен эл бошини кўкка меҳр ила,
Неча мени жаврдин ер бирла яксон қилғасен?

Кўнгулма дашному таънинг улча мақдур этғасен,
Жонима бедоду зулмунг улча имкон қилғасен.

Манга бормоқ мушкилу келмак санга осон дурур,
Ушбу мушкилни манга, ё раб, сен осон қилғасен.

Демагай аҳсант лафзин, Бобур, ул ёринг сенинг,
Нечаким, Ҳассон киби ўзни суҳандон қилғасен.

*
* * *

Келди ул вақтки, бошимни олиб кетгаймен,
Олам ичра аёғим етганича етгаймен.

Истарам ўзни азиз элга кўрунмасликтин,
Неча ўзумни улус кўзида хор этгаймен?

Халқ юз жавр ила ишлар буюрур, кош элнинг,
Не юзин кўргамену не сўзин эшитгаймен!

Ҳар сори борса бу девона кўнгул, айб этма,
Уйла девона эмаским, ани беркитгаймен.

Дема Бобурга нетарсен, бош олиб кетмак не?
Тенгрининг хости мундоқ эса мен нетгаймен?

*
* * *

Бу ғамда менки, ишим фикрини не навъ этайин?
Не ерда сокин ўлай, не қилай, қаён кетайин?

Не дайрдин эшигим очилур, не масжидтин,
Неча эшикдин эшикка гадо киби этайин?

Жаҳон эли била гуфту шунуд қилмасмен,
Неча сўзумни дейин, неча қаттиқ эшитайин?

Ўзумни куч била бу данг элга не қотайин?

Дема не бўлди ишинг, фикр қилғил, эй Бобур,
Не бўлса ул бўлур эркин ишим, не фикр этайин?

*
* * *

Ғайрга неча вафо қилгайсен?
Жонима неча жафо қилгайсен?

Бехато элга отиб ғамза ўқин,
Бизга етганда хато қилгайсен.

Қўрмагайсен аламу дард юзин,
Дардима, эйки, даво қилгайсен.

Тиларам сарви равонинг равишин,
Тилагим, кош, раво қилгайсен.

Бобур, ул умр сени сўккан учун,
Умр борича дуо қилгайсен.

¹ Бу мисра йўқолган.

* * *

Сендин нафасе мурод топмон,
Ишқингда кўнгулни шод топмон.

Ишқ аҳлиға илтифот кўрмон,
Хусн аҳлида эътиқод топмон.

Қилсам санга ҳар неча тазаллум,
Фарёду фиғонки, дод топмон.

Фарёдки, дерга ишқ розин,
Бир кишини эътимод топмон.

Кошинг ғами шарҳини ёзарға,
Кўз қорасидек мидод топмон.

Мен банда жуз инқиёд билмон,
Сен шоҳда жуз инод топмон.

* * *

Хуш улки, ёна муборак юзунгни кўргаймен,
Юзум била қадаминг гардини супургаймен.

Демаки, жавр келур санга ёр кўрмактин,
Мени не қўрқутасен, ҳарне келса кўргаймен?!

Гаҳи жафою гаҳи жавр этиб юз эвруласен,
Мен ул эмонки, булар бирла юз эвургаймен.

Неча фироқ ҳумори аро азоб чекай,
Қачон висол майидин дами усургаймен?!

Фироқ ўтида овунсам чоғир била не ажаб,
Магар бу сув била ул шуълани ўчургаймен.

Демиш меники итим, Хайркулпанда кўргумдур,
Неча бу ваъда била, Бобуро, югургаймен!

* * *

Келки, сенсиз табакай мақтаули ҳижрон бўлгамен,
Чорае қилким, сенинг олингда қурбон бўлгамен.

Эй хуш улким, тургасен келиб кўзум ўтрусида,
Мен тикиб икки кўзум юзунгга ҳайрон бўлгамен.

Неча сенсиз дарду ғам бўлгай менинг кўнглумда жамъ,
Неча зулфунг иштиёқидин паришон бўлгамен.

Кўюнг ичра гар сақар бўлса мақар жаннатча бор,
Жаннат ўлса гар макон сенсиз не имкон бўлгамен.

* * *

Баякногаҳ кўзумга учраб ўтру,
Мени девона қилдинг, эй пари рў.

Жаҳонда ҳар кишига бор муроде,
Менинг йўқтур муродим сендин айру.

Магар уйқуда юзунг кўргай эрдим,
Вале, ҳажрингда кўздин учти уйқу.

Ики сочинг била юзунг қуёшин
Кечалар ёд этармен тонгга дегру.

Тараҳҳум айлаким, бечора Бобур,
Сенинг ишқингда бўлди зор асру.

* * *

Чархнинг мен кўрмаган жавру жафоси қолдиму?!
Хаста кўнглум чекмаган дарду балоси қолдиму?!

Мени хор эттию қилди муддаини парвариш,
Даҳри дунпарварнинг ўзга муддаоси қолдиму?

Мени ўлтурди жафою жавр бирла ул қуёш,
Эмди тиргузмоқ учун меҳру вафоси қолдиму?

Ошиқ ўлғач кўрдум ўлумни ўзумга, эй рафиқ,
Ўзга кўнглумнинг бу оламда ҳароси қолдиму?!

Эй кўнгул, гар Бобур ул оламни истар, қилма айб,
Тенгри учун де, бу оламнинг сафоси қолдиму?

*
* * *

То олғали кўнглумни ул юз била ул гису,
Кундуз манга не ором, кеча манга не уйқу!

Ҳар ёнғаки азм этсам ёнимда борур меҳнат,
Ҳар сорики, юзлансам ўтрумға келур қайғу.

Юз жавру ситам кўрган, минг меҳнату ғам кўрган,
Осойише кам кўрган мендек яна бир борму?!

Ул юзи қуёш ҳажри, бу саъб бало дарди,
Кўнглумга урубдур ўт, ҳолимни қилибдур сув.

Ҳар нечаки муҳликдур, дардингни дема элга
Ким, йиғламоғинг, Бобур, бу элга дурур кулгу.

*
* * *

Сочининг савдоси тушти бошима бошдин яна,
Тийра бўлди рўзғорим ул қаро қошдин яна.

Мен худ ул тифли паривашға кўнгул бердим, вале,
Хонумоним ногаҳон бузулмағай бошдин яна.

Юз ямонлиғ кўруб ондин телба бўлдунг, эй кўнгул,
Яхшилиғни кўз тутарсен ул паривашдин яна.

Тош урар атфол мени, уйда фориг ул пари,
Телбалардек қичқирурмен ҳар замон тошдин яна.

Оёғим етганча Бобурдек кетар эрдим, нетай,
Сочининг савдоси тушти бошима бошдин яна.

*
* * *

Кўзумда муттасил ул эгма қош керак бўлса,
Қошимда кўз ёруғи ул қуёш керак бўлса.

Сужуд вақтида меҳроб бўлмасун ҳаргиз
Ки, бош қўярда ўшал эгма қош, керак бўлса.

Ҳабиб ишқида бошдин кеч, эй кўнгул, йўқ эса,
Бу йўлга қўйма оёқ санга бош керак бўлса.

Қўюб оёғига бош, сўрса лаълидин ҳар ким,
Бошига туфроқу оғзига тош, керак бўлса.

Сенинг билла бори эл нохуш ўлса, эй Бобур,
Не бўлғуси санга ул ёри хуш керак бўлса?

*
* * *

Ким кўрар хуршидни ул моҳ сиймо бўлмаса?!
Ким сўрар шаккарни ул лаъли шакархо бўлмаса?!

Гул тикандур кўзларимга, ул юзи гулдин йироқ,
Сарв ўқдур бағрима ул сарви боло бўлмаса.

Жаннат ул-маъвони, эй зоҳид, нетай мен зорким,
Истарам кўйидин ўзга манга маъво бўлмаса.

Тиймағил девона кўнглумники, расво бўлма деб,
Ошиқ ўлгайму эди ул телба расво бўлмаса?!

Гар бошингни кессалар ишқида, эй Бобур, сенинг.
Ердин кўнглунг, керакким, ўзга қатъо бўлмаса.

*
* * *

Жонима ўт солди ул рухсорайи зебо яна,
Кўнглума ул зулф бўлди мойи савдо яна.

Кўрсатиб рухсору зулфин ул пари пайкар манга,
Жону кўнглумни қилибдур волаю шайдо яна.

Ер кўйидаги том сенсен менга пушту паноҳ,
Сояи луфтунгни сол, чун санга келдим то яна.

Шодлиғнию фароғатни қўюб, ошиқ бўлуб,
Меҳнату ғамни қилиб мен ўзума пайдо яна.

Ерға қулмен дегач, Бобурни расво айлади,
Тенгри мендек бандасини қилмасун расво яна.

*
* * *

Улум уйқусиға бориб жаҳондин бўлдум осуда,
Мени истасангиз, эй дўстлар, кўргайсиз уйқуда.

Неким тақдир бўлса ул бўлур, таҳқиқ билгайсиз,
Эрур жангу жадал, ранжу риёзат барча беҳуда.

Узунгни шод тутқил, ғам ема дунё учун зинҳор
Ки, бир дам ғам емакка арзимас дунёини фарсуда.

Замона аҳли ичра, эй кўнгул, оё топилгайму
Сенингдек дард паймою менингдек дард паймуда?

Улусдин тинмадим умрумда ҳаргиз лаҳзае, Бобур,
Магар ўлсам бу олам аҳлидин бўлгаймен осуда.

*
* * *

Хатинг аро узоринг сабза ичинда лола,
Ул чашми пурхуморинг лоладағи ғазола.

Барча парилар, эй жон, гирдингда зору ҳайрон,
Гўё эрур намоён ой теграсида ҳола.

Меҳру вафони, эй ёр, кўп кўрди сендин агёр,
Жавру жафони бисёр қилдинг манга ҳавола.

Ҳажрингда, эй парирў, кўзумдин учти уйқу,
Ҳар кеча тонгға дегру ишимдур оҳу нола.

Юз сафҳасинда хатлар ёшдинки, ҳар тараф бор
Ишқингда Бобур айлар бу навъ юз рисола.

*
* * *

Ҳажр ўлтурди мени, англасам эрди мунча,
Дўстлар, ёрдин айрилмас эдим ўлгунча.

Зоҳида, дўзах ўтидин мени не қўрқутасен,
Ҳажр ўти қошинда кўрмасмен ани учқунча.

Ул қуёш меҳрини бир зарра манга кўргузмас,
Қавкаби ашк тўкуб, бўлсам агар гардунча.

Ҳуснда ортуқ агар бўлса юзи Лайлидин,
Мен тақи бормен анинг ишқида юз Мажнунча.

Риндлар олида ҳайвон суйини кўп ўкасен,
Эй Хизр, борми экин ул сув майи гулгунча?

Бобуро, шеърингга гар солса қулоқ ул шоҳинг,
Бўлғусидур сўзунга қадр дурри макнунча.

*
* * *

Қошию қаддию оғзин ул моҳ,
Кўрсатмаса манга найлайин, оҳ!

Туттум сочини юзун кўрай деб,
Тун узуну мен ғариби гумроҳ.

Қадди била икки зулфу оғзи,
Жонимга бало бўлубтур, оллоҳ!

Хоҳ иста кўнгулни, хоҳ қовла,
Чун сенсен бу кўнгулга дилхоҳ.

Эл билмаса ҳолатим, билур ёр,
Ҳолимдин эрур худой огоҳ.

Кобул сори гар азимат этсанг,
Қурбон қилай ўзни санга, эй шоҳ!

Бобур, яна ўтлуқ оҳ чектинг,
Куйдурмасун элни оҳ ногоҳ!

*
* * *

Хатинг парвона келтургач тирилди ушбу девона,
Ани тиргузмак учун гўйиё келтурди парвона.

Қуёштек юзунгу дурдек тишингнинг ҳажрида, эй жон,
Кўзумнинг ёшидур юз қатраю ҳар қатра — дурдона.

Қадинг кўрсатмадинг бир торн сочингдин етар пинҳон,
Иноят тўғри гар йўқтур, не бўлди бўлса тўлғона?

Анинг усрук кўзидин борди чун диним уйи барбод,
Мену, эй дўстлар, мундин нари май бирла майхона.

Жамолинг шамъи ҳижронида Бобур ўртаниб борди,
Қачон бошингдин эврулгай келиб парвонадек ёна?

*
* * *

Бўлмадим умрумда бир дам хотири хуррам била,
Гар иликдин келса бир дамни кечурманг ғам била.

Неча бўлгай ёр ҳижронию даврон меҳнати,
Нақди умрум, оҳким, ўтди ғаму мотам била.

Зоҳир ўлгай ҳар нафас бир тун сочингнинг ҳажрида,
Ўтлуғ оҳим дуд янглиғ чиқса печу хам била.

Эй кўнгул, токим кўрубмен ул паридин илтифот,
Ихтилот этмак манга ёқмас бани одам била.

Қатъ этиб Бобур боридин, чун санга келтурди юз,
Бок эмас якрўй бўлса жумлан олам била.

*
* * *

Неча расво бўлғамен ишқ ичра шайдолиғ била?
Ҳеч киши кўрмай дурур ошиқ бу расволиғ била.

Ҳар нечаким туттум ўзни порсолиғ таврида,
Бўлдум охир шуҳраи офоқ шайдолиғ била.

Менки, ҳижронингда қон ютмоқ била муътодмен,
Манга йўқтур ҳеч нисбат айши саҳболиғ била.

Шайх шеърим манъ этар, етмай балоғат лутфиға,
Найлагай, ё раб, киши бу пирн ноболиғ била?!
!

Бобури бедилни ишқи телбаратса не ажаб,
Чунки ҳаргиз рост келмас ишқ донолиғ била.

*
* * *

Қачон бўлғай мушарраф бўлғамен, жоно, жамолингға?
Қутулғаймен фироқингдин, етишгаймен висолингға!

Кўз очқил боққаликим, бўлмишам бемор ул кўздин,
Лаб очқил сўргаликим, ташна бўлмишмен зилолингға.

Ул оининг юзи бирла тўш бўлуб даъвойи ҳусн этсанг,
Яқин бўлди букунким, эй қуёш, еттинг заволингға.

Қабутар, элтасен хаттим, не бўлғай гар қабул этсанг,
Кўнгулни боғласам ул нома янглиғ парру болингға.

Белингдинким, хаёлийдур йироқдурмен, мени ёд эт,
Умидим борки Бобурдин етишгаймен хаёлингға.

*
* * *

Соқий эрур ишрат чоғи, афсурда бўлма дай била,
Ўттек чоғир келтур, дағи, суҳбат тутошур май била.

Келтур шароби нобни, омода қила асбобни,
Хуш тут шаби маҳтобни чун бордур ул ой била.

Даврон ғамин барбод қил, ишрат уйин обод қил,
Жону кўнгулни шод қил овози чангу най била.

Мажлисда бордур сар-басар май нашъасидин шўру
шаръ,
Борини масту беҳабар қил жоми пайдарпай била.

Ҳамдард ёре қониким, бир ғамгусоре қониким,
Абри баҳори қониким, Бобур киби йиғлай била.

*
* * *

Улки йиллар-ойлар ўткаргай ғаму мотам била.
Шоду хуррам бўлмағай наврўз ила байрам била

Улки давроннинг аёғидин дамо-дам қон ютар,
Нашъа толмас гар нчар ҳар давр жоми Жам била.

Дема, эй ҳамдам, диёру ёр сўзунким, менинг
Улфатим йўқ олам аҳли бирла, бал, олам била.

Сендин айру найлагаймен, ийд ила наврўзни,
Ойу йил хуштур сенинг бирла агар бўлсам била.

Тортиб афғон, оҳ уруб ҳижронда, Бобур, йиғласанг,
Навҳа тузгай базми ғам аҳли бу зеру бам била.

*
* * *

Гурбатға солди чарх мени юз жафо била,
Ед айла мен ғарибни гоҳи дуо била.

Беҳад вафою меҳр санга кўрсатиб этдим,
Сен ҳам соғинғасен мени меҳру вафо била?

Чун қилди мени ул бути Чин зору мубтало,
Ишим менинг қолибтурур эмди худо била.

Кўрмон фараҳни бир дам агар андин айру мен,
Билмон аламини, бормен анинг бирла то била.

Ул сарвға карам қилибон еткур, эй сабо,
Бобур ниёзини ер ўпуб хўб адо била.

*
* * *

Уш улким ёрдин қатъ айлабон, тарки диёр этса,
Жаҳон кезмак ила беқайдлиғни ихтиёр этса.

Анингдек бўлсаким, асло тафовут бўлмаса пайдо,
Агар бу даҳри дун хор айласа, гар зътибор этса.

Жафодур жонға бўлмоғлиғ муқайяд олам аҳлиға,
Уш ул озодаким, элнинг аросидин канор этса.

Кишининг жонига душман, балодур бошиға бу эл,
Агар бошин туфайл айлаб ва гар жонин нисор этса.

Диёру ёрдин Бобур жафою жавр кўп кўрди,
Хуш улким ёрдин қатъ айлабон тарки диёр этса.

* * *

Улки, манга ёри дилнавоз кўрунди,
Жаврни кўрсатти кўпу оз кўрунди.

Бўлди бошим паст пойбўсида охир,
Гарчи бурун асру сарафроз кўрунди.

Сенинг учун улки бош ўйнамади ҳеч,
Санга ажойибки, ишқбоз кўрунди.

Ишқ борида салоҳу тавбаю тақво
Борчаси, таҳқиқ бил, мажоз кўрунди.

Душмани жон ўлди, не қилай, санга, Бобур,
Улки манга ёри дилнавоз кўрунди.

* * *

Не чаманда савр бор ул қомати раъно киби,
Не гулистон ичра гул бор ул рухи зебо киби.

Не жафо таврида бор дунёда ул бемехрдек,
Не вафо бобида бор оламда мен шайдо киби.

Донаи холи Масиҳосо лабининг устида
Нотавон жонимға бўлди мояи савдо киби.

Айласам кўйида маъво, найлайн жаннатниким,
Бор манга ул ҳур кўйи жаннат ул-маъво киби.

Базм аро, эй дўстлар, не майки, қон ичмак дурур,
Соқийи гар бўлмаса ул шўхи базморо киби.

Минса абраш ул қуёш куймай нетайким, Бобуро,
Мени куйдурмакка елдур маркаб, ўтдур — рокиби.

* * *

Қади шоҳи гулдек нигорим қани?
Лаби гунчадек гулӯзорим қани?

Не тонг, юз нигор ўлса қон ёш била
Ки, ул юзи гул ёш нигорим қани?

Қаро кечаларда кўзум ёрутур,
Ушал шамъи шабҳои торим қани?

Ярим кечалар келур эрди бурун,
Бу тун келмади, оҳ ёрим қани?

Деманг, тарки ишқини қил ихтиёр,
Бу ишда менинг ихтиёрим қани?

Фироқингда кўнглумни қон айласанг,
Санга бўлғай ул беқарорим қани?

* * *

Шоми ҳижронин манга ул бевафо кўрсатмағай,
Ҳажр шоми асру муҳликдур, худо кўрсатмағай!

Ваъда айлаб васл, кўрсатгай неча жонимға ҳажр,
Неча кўнглумға жафо қилгай, вафо кўрсатмағай?

Ул қаро кўз ҳажрида тундек қарорди кундузум,
Ё раб, андоқ кунни ул кўзи қаро кўрсатмағай!

Очмағай кўзини то сўкмакка оғзин очмағай,
Юзуни кўрсатмағай то юз жафо кўрсатмағай.

Ишқ истар бўлса мажнун айлағай пайравлигим,
Йўлни не билгай киши то раҳнамо кўрсатмағай!?

Учкутекдур жон қуши ҳижронда Бобур оҳидин,
Кел пари таъжил ила жоним ҳаво кўрсатмағай.

* * *

Юз кўрсатиб ўлтурурсен, эй ой,
Йўқ сен киби худнамою худрой.

Қаддинг «алифу» қошинг эрур «ё»,
Десам не ажаб агар сени ой?

Ҳам лола — юзунг қошида беранг,
Ҳам сарв қадинг борида бепой.

Уқунг юрагимда жо қилибдур,
Тортиб яна ўқни қилма бежой.

Сендин манга юз ҳазор ҳасрат,
Сендин манга борму ҳеч парвой?

Ул ёр агар ёшурса юз, оҳ,
Ағёрга гар кўрунса — юз вой.

Кулмас манга субҳи васл, Бобур,
Ҳар нечаки шоми ҳажр йинглой.

* * *

Ғунчадек кўнглум менинг гулзор майли қилмағай,
Ғам била бутган кўнгул гулгашт ила очилмағай.

Ранга-ранга гулларингни, боғбон, раз этмаким,
Таҳ-батаҳ қонлик кўнгул гул орзусин қилмағай.

Иўқтур улким гул юзунгдин айру боқсам гул сари,
Ғунча янглиғ кўнглума юз хори ғам санчилмағай.

Оразу қаддингни таъриф этсалар юз йил, ҳануз,
Эй юзи гул сарвқад, юздин бири айтилмағай.

Сендин айрилдим эса бўлди насибим хори ғам,
Сендин, эй гул, эмди Бобур бир замон айрилмағай.

* * *

Ғаҳи соғин, не бўлди, зорларни,
Унутмағил бурунги ёрларни.

Сени кўрмай, йироқдин зор бўлдум,
Бирор ёд эт йироқдин зорларни.

Юзунгдин айру мен хор, эй азизим.
Киши гулдин айирмас хорларни.

Кўзунг беморимен, мендин юмуб кўз,
Яна огритмағил беморларни.

Санга бир йўл етар фикридадурмен,
Унутма бир йўли афгорларни.

Санга кўнглумни олдурдум, жаҳонда
Кўрубмен гарчи кўп дилдорларни.

Сиҳи қадларға, Бобур, ошиқ ўлсанг,
Бурунроқ кўзлагайсен дорларни.

*
* *
*

Ё қошинг янглиғ эгилган жисми зоримниму дей?
Ё сочингдек тийра бўлгон рўзгоримниму дей?

Кундуз ўлса, тунгача айтайму бепоён ғамим,
Кеча бўлса, тонгга дегру ҳоли зоримниму дей?

Ҳажри қотил бирла кўнглум ҳолатинму шарҳ этай,
Дарди муҳлик ичра жони беқароримниму дей?

Телбаю мадҳушу беҳуд дема ким қилди сени,
Лаъли майгун, сўзи мул, кўзи ҳуморимниму дей?

Бобур, ул ойнинг қуёшдек орази ҳижронида
Тонгга дегру ҳар кеча юлдуз саноримниму дей?

*
* *
*

Зухд кетти эса карам қилди,
Ишқ келдию муҳтарам қилди.

Ул «алиф» бўйлуқ ойнинг ишқи,
Мени олам аро алам қилди.

Кўзию зулфу оғзи фурқатида,
Фалак охир мени адам қилди.

Кўнглум ўртанди ҳардам оҳимдин,
Магар ул ел бу ўтни дам қилди.

Қоши ёлар жафосидин бу чарх
Меннинг отимга-ўқ рақам қилди.

Чанги гамдин қутулмади Бобур,
Нечаким, нола зеру бам қилди.

*
* * *

Кўрмагай эрдим жамоли олам аро, кошки,
Бўлмагай эрдим бори оламга расво, кошки.

Ишқ боғининг ниҳоли ғам, бари ҳирмон эмиш,
Қилмагай эрдим бу гулшанни тамошо, кошки.

Қилмагай эрди кўнгул ишқин ҳавас, бал, тилга ҳам
Кечмагай эрди анингдек лафз асло, кошки.

Қоши ёлар кўйда умри шариф этгунча сарф,
Қилгай эрдим масжиду меҳроб аро жо, кошки.

Ихтиёр эт ўзга иш, Бобурки, ҳосил бўлмагай
Ишқу васлу айш ила ишратдин илло, кошки.

*
* * *

Ез бўлдию бўлди яна жаннат киби ёзи,
Хуш ул кишиким, айш ила ўтгай қишу ёзи.

Дутора уни айшу фароғатни берур ёд,
Мутрибга қулоқ тутки, не дер нағмада сози.

Чун қиблам эрур ёр, қилай қошида сажда,
Носиҳ сўзини найлай, эмас сўзи намози.

Бу телбаю мадҳуш дилу жонга не хушдур,
Гаҳ қаҳру итоби била, гаҳ ишваю нози.

Тут муғтанам ул ёрни, Бобурки, жаҳонда
Маҳмуд ким эрди, не киши эрди Аёзи?

Деманг ўқини танимға балои жон келди,
Ҳаётсиз баданимға ўқи равон келди.

Ҳаёт суйини қўйким, лабидин олдим ком,
Бор, эй Хизрки, манга умри жовидон келди.

Сипехри кўйинни кўк эврулур келиб ҳар кун,
Не ер дурур буки, рифъатдин осмон келди.

Хуш улки бир киши кўзум йўлида эрканда,
«Севинчи!»—деб югуруб етсаким:—«фалон келди!»

Фироқ аро ўларимда етишти ул жонон,
Худоға шукр қилайким, ўлар замон келди.

Адам йўлиға кўнгул кирди ишқ доғи била,
Бу йўлдин ўтмади ҳар кимки бенишон келди.

Фароғат истар эсанг бўл жарида, эй Бобур
Ки, жону танға ғаму ғусса хонумон келди.

Бошда гар йўқтур жалолат гавҳаридин афсаре,
Енима басдур мазаллат туфроғидин бистаре.

Қиргали кўксум аро кўнглум ишим куймак дурур,
Мен нечук куймайки, кўксум ичра бордур ахгаре.

Сабру ҳушу ақлу динимни олибдур, найлайин,
Сарв қадде, гул рухе, райҳон хате, насрин баре.

Қирпикидек ханжарин эл кўксига кўрган замон,
Кўзума ҳар қирпикидин, ё рабки, қилғил ханжаре.

Абрашини елдуруб етгач йиқилдим, дўстлар,
Оҳким, умрум дарахтини йиқитти сарсаре.

Ганжи ҳуснида кўрунг зулфи била гулгунасин,
Гўйинё ўт солди ҳар ён ганж узра аждаре.

Ҳажр шомидин менинг қон ютмоғимни ёд этинг,
Чексангиз ул нозанин бирла сабуҳий соғаре.

Ҳар нечукдур умрни, Бобур, хуш ўткармак керак,
Қим, бу беш кун умр ғамгин бўлғали қилмас гарн.

* * *

Биҳамдиллаҳки, ул гулда вафодин бор эмиш бўе,
Жафо таркин қилур эрмиш яна турки жафожўе.

Қадам ранжа қилиб бошимға келгайму дебон ул ой,
Тутубмен пойи девори, қилиб маскан сари кўйи.

Сочинг белингдаю белинг доғи сочинг киби борик
Латофат ичра йўқ фарқи бу иккиннинг сари мўйи.

Муяссар бўлса билгилким, бори оламдин ортуқдур,
Қабобию майи нобию маҳтобию маҳрўйи.

Эшиттим илтифот айлаб, демишсен; «Қим дурур Бобур?»
Фақирн, номуродин, бесарупойи, дуоғўйи.

* * *

Туно кун бирла бу тўн мажлиси асру хуш эди,
Мажлис аҳли бори дилқоҳу бори дилкаш эди.

Борининг сўзи эди хўбу латифу рангин,
Не паришонун не бемаънию не чирмаш эди.

Яхши май йўқ эдию нашъан май яхши эди.
Нохуш эл йўқ эдию асру ҳавойи хуш эди.

Бори аҳбоб эди ҳозир, бори асбоб эди жамъ,
Созу хонанда била нуқлу май беғаш эди.

Гоҳ пурханда эди эл, баса, сархушлуқтин,
Мастлиғдин яна гоҳ эл кўзи тўла ёш эди.

Барча таъзим қилиб бир-бирини мастона,
Гоҳ бошта оёқ эрди, гоҳ оёқда бош эди.

Туй ярмиғача бу навъ эдию ондин сўнг
Мажлис аҳлининг иши ҳар сориға тарқаш эди.

Мен иликдин бориб эрдим, тутуб илгимни биров
Мени уйғотди, кўз очтим эса, ул маҳваш эди.

Тортиб илгини, қучуб бўйнини, оғзини ўпуб,
Тонггача ўйнамоқ иш эрди, не хуш ўйнаш эди.

Бобур ар ҳарза деди, мажлис эли, айб этманг,
Қарам айланг, ани маъзур тутунг, сархуш эди.

* * *

Ез фасли, ёр васли, дўстларнинг суҳбати,
Шеър баҳси, ишқ дарди, боданинг кайфияти.

Ез фаслида чоғир ичмакнинг ўзга ҳоли бор,
Кимга бу нашъа муяссар бўлса, бордур давлати.

Ишқ дардини чекиб ҳар кимки топса васли ёр,
Ул замон бўлғай унут юз йилги ҳижрон шиддати.

Дўстларнинг суҳбатида не хуш ўлғай баҳси шеър,
То билинғай ҳар кишининг таъби бирла ҳолати.

Ғар бу уч ишни мувофиқ топсанг ул уч вақт ила,
Мундин ортуқ бўлмағай, Бобур, жаҳоннинг ишрати.

* * *

Ул аҳд ила паймон қани, эй ёр не бўлди?
Ул лутф ила эҳсон қани, эй ёр, не бўлди?

Кеттим мени ҳайрон эшигингдин, демадинг ҳеч:
«Ул телбаи ҳайрон қани, эй ёр, не бўлди?»

Юз кўрсатибон эл ичида лутф этар эрдинг,
«Ул лутфи намоён қани, эй ёр, не бўлди.»

Сенинг сари бори кўнгул истаб топа олмон
Сенинг сари борғон қани, эй ёр не бўлди?

Жонимга даво сўзунг эди, сўзламадинг, оҳ,
Жон дардиға дармон қани, эй ёр, не бўлди?

Мундоқму эди аҳди, Бобурни унуттунг,
Ул аҳд ила паймон қани, эй ёр, не бўлди?

* * *

Шукрилиллаҳ, айш юзландию меҳнат қолмади,
Етти айёми висолу шони фурқат қолмади.

Юзлашиб амну фароғат, ғуссаю ғам бўлди дафъ,
Айшу нишрат келдию ранжу машаққат қолмади.

Меҳнати ҳижронки, ондин чок-чок эрди кўнгул,
Бўлди роҳатқа мубаддал, ул жароҳат қолмади.

Муртафёъ бўлғонда ҳижрон кел, таваққуф қилмаким,
Интизорингни чекарга ўзга тоқат қолмади.

Васлингга еткурди даврон оқибат Бобурни, шукр,
Эмди даврондин манга асло шикоят қолмади.

* * *

Яна бир кўз ғамидин хаста кўрармен ўзни,
Яна бир зулфа вобаста кўрармен ўзни.

Лабининг ҳасратида зор топармен жонни,
Кўзининг фурқатида хаста кўрармен ўзни.

Кўзидин ул қоши ё гарчи мени солди йироқ,
Лек, ул ой қошида пайваста кўрармен ўзни.

Зулфи занжирига то бўлди кўнгул вобаста,
Шукр, Бобур киби вораства кўрармен ўзни.

* * *

Ҳабиб бўлса эди ё рақиб ўлса эди.
Рақиб ўлса эди ё ҳабиб бўлса эди.

Кўнгулга меҳнату ғам ҳар не бўлса эди
Ки, борча қотилиб гайрдин қутулса эди.

Фироқ шаҳрида бўлғунча, кош қўюлганда.

¹ Мисра ва мақтаъ байт йўқолган.

МАСНУЪ

Тишинг — дурр, лабинг — маржон, ҳадинг — гул,
хатинг — райҳон
Юзунг — ҳур, сочинг — анбар, сўзунг — мул,
менгинг — мийнон.

Мийнон менгинг, сўзунг — мул, анбар сочинг, юзунг —
ҳур,
Райҳон хатинг, хадинг — гул, маржон лабинг, тишинг —
дурр.

Тафоҳур кўзум, кўнглум қилурлар, магар, бордур,
Кўзунгга кўнгул вола, юзунгга кўзум ҳайрон.

Ҳайрон кўзум юзунгга, вола кўнгул кўзунгга,
Бордур, магар, қилурлар кўнглум, кўзум тафоҳур.

Тафаккур неча қилсам топилмас сенинг мислинг,
Паридек сени кўрдум — эмассен, магар, инсон.

Инсон, магар, эмассен, кўрдум сени паридек,
Мислинг сенинг топилмас қилсам неча тафаккур.

Балодур манга ҳажринг, даводур манга васлинг,
Итобинг манга офат, ҳадисинг манга дармон.

Дармон манга ҳадисинг, офат манга итобинг,
Васлинг манга даводур, ҳажринг манга балодур.

Бобур чу санга қулдур, назар қил анга зинҳор,
Топилмас яна бир қул онингдек, санга, эй жон.

Эй жон, санга онингдек бир қул яна топилмас,
Зинҳор анга назар қил — қулдур санга чу Бобур.

РУБОЙЛАР

1

Жоно, битигинги, бўлди марқум манга,
 Меҳнат била майни қилди маъдум манга.
 Кўргач ани гарчи шод беҳад бўлдум,
 Мазмуни, вале, бўлмади маълум манга.

2

Не ишрату айш учун майи ноб манга,
 Не тоат учун гўшаи меҳроб манга,
 Не фиққ қилурға бордур асбоб манга.
 Не зоҳид ўлурға тоқату тоб манга.

3

То бўлғали дилдор ўшал ой манга,
 Ҳолимни билиб қилмади парвой манга.
 Мен асру харобу ёр кўп мустағний,
 Эй вой манга, вой манга, вой манга!

4

Хуш улки, кўзум тушти сенинг кўзунгга,
 Бевосита ҳолимни десам ўзунгга,
 Бермай сўзума жавоб ачигланасен,
 Қилдинг мени муҳтож чучук сўзунгга.

5

Асру кўп эмиш журъату ҳиммат сизга,
 Рўзий қилғай худой нусрат сизга,
 Мардоналиғингизни бори эл билди,
 Раҳмат сизга, ҳазор раҳмат сизга!

6

То қилди мени фироқ аро ёд ҳабиб,
 Маҳжур кўнгулни айлади шод ҳабиб.

Гар васл муяссар ўлмаса, нетай, эй Бобур,
Фарёд ҳабибу оҳу фарёд ҳабиб!

7

Эй қомати сарву лаблари оби ҳаёт,
Будур тилагимки,— еткамен васлингга бот!
Ҳажрингда манга не сабр қолди, не сабот,
Ё кел бу сорига ё мени ўзунгга қот!

8

Бу қозийи фосиқки, йибордим санга бот,
Сен доғи узатқил боту ҳам бадарқа қот!
Гар хотиринг истаса йиборгил савғот:
Маъжуну шаробу оби норанжу набот.

9

Келди рамазону мен тақи бодапараст,
Ийд ўлдию зикри май қилурмен пайваст,
Не рўзаю не намоз йиллар, ойлар;
Тун-кун маю маъжун била девоною маст.

10

Бўлдум мен ошуфтаи ҳайрон мардуд,
Қилғил мададики, бўлди имкон нобуд.
Дунё била уқбода ружувим сангадур,
Эй икки жаҳонни шаҳи Султон Маҳмуд!

11

Мутрибки, уини ҳар киши гўш қилур,
Жон бирла кўнгулни зору мадҳуш қилур.
Мақсуд недурки, элни ёд этганда,
Ул доирада бизни фаромуш қилур?

12

Душманники, бу даҳр забардаст қилур,
Нахват майидин бирнеча кун маст қилур.
Ғам емаки, еткурса бошини кўкка,
Охир яна ер киби они паст қилур.

13

Кўзунг бори соғларни маст этгусидур,
Ғамзанг бори мастларни паст этгусидур.

Кўп зоҳиду порсони Бобур янглиғ
Лаълинг ҳаваси бодапараст этгусидур.

14

Ишлар бори кўнгулдагидек бўлгусидур!
Инъому вазифа — бори буйрулгусидур!
Ул ғаллаю маҳмилки, деб эрдинг, билдим,
Маҳмилга бўю ғалладин уй тўлгусидур!

15

Ҳар кимки, вафо қилса — вафо топқусидур!
Ҳар кимки, жафо қилса — жафо топқусидур!
Яхши киши кўрмагай ёмонлик ҳаргиз,
Ҳар кимки, ёмон бўлса — жазо топқусидур!

16

Бу телба кўнгулки, ишқ анинг судидур,
Аҳбобнинг ихтилоти мақсудидур.
Ҳижрон чекиб аҳбобни ҳар кимки, кўрар,
Уш давлатию толеи масъудидур.

17

Ҳижрон қафасида жон қуши рам қиладур,
Ғурбат бу азиз умрни кам қиладур.
Не навъ битай фироқу ғурбат шарҳин
Ким, кўз ёши номанинг юзин нам қиладур?!

18

Жисмимда иситма кунда маҳкам бўладур,
Кўздин учадур уйқу чу оқшом бўладур.
Ҳар иккаласи ғамим била сабримдек,
Борғон сори бу ортадур, ул кам бўладур.

19

Ё раб, менда не яхши толеъ бордур
Ким, бахти мутинью ёри тобеъ бордур.
Маъзур тут ар васлингга кечроқ етсам,
Не чора қилай озғина монеъ бордур.

20

Хотирни баҳор фаслида гашт оладур,
Кўз нурини ранги лолаю дашт оладур.

Хуш улки, толаларда юруб сайр этса,
Бу фаслдаким, латифу дилкаш толадур!

21

Эйким, қуёш ул юзунг, ҳилол ул қоштур!
Пўлоддур кўнглунггу бағринг тоштур!
Номамга агар яхши жавобинг йўқтур,
Сўкмак била ёд айласанг ҳам хуштур!

22

Ҳажри аро орому қарорим йўқтур,
Васлиға етарга ихтиёрим йўқтур.
Кимга очайин розки, йўқ маҳрами роз,
Ғам кимга дейинки, ғамгусорим йўқтур.

23

Улким, анга илм ичра ғолиб йўқтур,
Дерларким, бери келурға роғиб йўқтур.
Дедимки, бу сўз рост эмастур, негаким,
Толибни тилар андаки, толиб йўқтур.

24

Туз оҳ, Заҳириддин Муҳаммад Бобур,
Юз оҳ, Заҳириддин Муҳаммад Бобур!
Сарриштаи айшдин кўнгулни зинҳор
Уз, оҳ, Заҳириддин Муҳаммад Бобур!

25

Қайғунгни чека-чека қорибдур Бобур,
Раҳм айлаки, ўзидин борибдур Бобур.
Норанж йнборди сенгаки, билгайсен,
Яъники, бу навъ сарғорибдур Бобур.

26

Бобур, неча бу даҳр мени зор айлар,
Сабримни каму ғамимни бисёр айлар.
То даҳр дурур будур анинг расмиким,
Ойриб кишини азизидин хор айлар.

27

Қиш бўлдию бўлди борча тому тош қор,
Жамъияти бор кишига бордур хуш қор.
Бу қишда ёмон йўлу паришон ҳолим,
Ё раб, мени яхшилик сори бошқор!

28

Арбоби ҳасад сўзига буттунг, ўхшар,
Бегоналиғ атворини туттунг, ўхшар.
Бир доғи соғинмадинг бу фурсатда мени,
Мен хастан, эй ёр, унуттунг, ўхшар.

29

Васлингга кўнгул қиёссиз толибдур,
Ҳажринг аро ихтиёрсиз қолибдур.
Муштоқлиғим шарҳини дей олмасмен,
Дийдорингга иштиёқ кўп ғолибдур.

30

Эй боди сабо, айла Хуросонға гузар,
Мендин дегил ул ёри паришонға хабар.
Неча сафар ўз кўнглунг учун қилғайсен
Эмди бизинг учун айла бу ёнға сафар.

31

Кўпдин бериким, ёру диёрим йўқтур,
Бир лаҳзаю бир нафас қарорим йўқтур.
Келдим бу сори ўз ихтиёрим бирла,
Лекин боруримда ихтиёрим йўқтур.

32

Қиш гарчи замони манқалу оташдур,
Лекин бу шито Ҳиндда кўп дилкашдур.
Ҳангому нишоту бодаи беғашдур,
Май бўлмаса маъжун доғи бўлса хушдур.

74

Аҳбобки, базмида гулистон хасдур,
Йўқ лек алар базмида бизга дастур.
Гар сизда ҳузур бирла жамъият бор,
Юз шукр, бу жамъ беҳузур эрмасдур.

Юз шукр де, Бобурки, карими ғаффор,
Берди санга Синду Ҳинду мулки бисёр.
Иссиқлиғиға гар сенга йўқтур тоқат,
Совуқ юзини кўрай десанг Ғазни бор.

Кўнглумда ўту икки кўзумда судур,
Мен хастаға раҳм қилки, ҳолим будур.
Ғам кундузию фироқ шоми янглиғ,
Тун-кун менга не қарору не уйқудур.

Бу ёғлиғким, «Боғи жаҳон» чоғлиқдур,
Жон риштаси ҳар риштасиға боғлиқдур.
Тан тори юзум олтунидекдур сенсиз,
Кўр ул иккидин намуна бу ёғлиқдур.

Жисмимда иситма тобидин оташдур,
Жонимға балою ғусса бебаркашдур.
Кўп дард ила ғамдин манга нохушлуқ эди,
Сен сўрғали, эй ҳабиб, кўнглум хушдур.

Девонима не рабту не тартиб дурур,
Не жадвалу не лавҳу не тазҳиб дурур.
Гар санга йибордим ани, айб айламаким,
Девонингни тиларга тақриб дурур.

Эй кўрғон эли, қолди му дармонларингиз?
 Чиқмай, недурур бу жаҳл қилғонларингиз?
 Жондек кишилар очлиғидин чун чиқадур,
 Сиз чиқмасангиз — чиқса керак жонларингиз!

40

Аҳбоб, йиғилмоқни фароғат тутунгиз!
 Жамъиятингиз борини давлат тутунгиз!
 Чун гардиши чарх бу дурур, тангри учун,
 Бир-бирни неча кун ғанимат тутунгиз!

41

Ҳажринг ғамидин оқибат ўлгум, қаро кўз,
 Юз ғуссаю андуҳ ила боргум, қаро кўз.
 Васлинг била қилмадинг иложин, Бобур,
 Мушкилки, фироқингда тирилгум, қаро кўз.

42

Озор ила неча гуфтуғў қилғайсиз?
 Озурда бўлурни жустужў қилғайсиз.
 Мунчаки, кўнгулларга етишти озор,
 Май бирла магарки шустушў қилғайсиз?

43

Ҳаммомки, то маскани жонона эмиш,
 Анда парилар ҳусниға девона эмиш.
 Ул худ паридур, борча мулозимлари ҳам,
 Алқиссаки: ҳаммом парихона эмиш!

44

Ҳусн аҳлиға зору мубтало кўз эрмиш,
 Жоним била кўнглумга бало кўз эрмиш.
 Фаҳм айладим эмди, Бобуро, ишқ ичра
 Кўзумни қорортқон қаро кўз эрмиш.

45

Ҳар ҳазки, халойиқ андин айрилмас эмиш,
 Ул ҳаз мазасию қадрини билмас эмиш.

Маъжуну баснту бўзаю лутики,
Бир журъа чоғир дурди ишин қилмас эмиш.

46

Бу хаста кўнгул эрди висолинг била хуш,
Жоним ҳам эрур сенинг жамолинг била хуш.
Ҳижрон гами гарчи асру нохуштур, лек,
Фикринг била шодмен, хаёлинг била — хуш.

47

Чун борди худой раҳматига ул ёш,
Не фойда тўкмак гами ҳижронида ёш.
Ул ёш гами ҳижронида кўп ёш тўктунг.
Бир ёшинг учун худой берсун юз ёш!

48

Гар водийи ҳажринг аро бўлдум ноқис,
Айб айламаким, ҳодисаедур ҳодис.
Қавми ажаби чоғирга қилди тарғиб,
Амри ажаби ҳажрға бўлди боис.

49

Эйким, бори шеър аҳлига сен хон янглиғ!
Шеъринг бори шеърларга султон янглиғ!
Мазмуни анинг хатти саводий ичра,
Зулмат аросида оби ҳайвон янглиғ!

50

Не ёр вафо қилгуси охир, не ҳариф,
Не сайфу шито қолгуси боқий, не ҳариф.
Юз ҳайфки, зоеъ ўтадур умри азиз,
Афсуски, ботил борадур умри шариф.

51

Улфат тутай, ар бор эса таълифи шариф,
Инсоф берай, гар ўлса таснифи шариф.
Маъруф дурур эл ичра таърифи шариф,
Бўлғай шарафим кетурса ташрифи шариф.

52

Андин бериким, қасдим учун турди фироқ,
Юз дарду аламни манга еткурди фироқ.
Мени эшикингиздин, нетайин, сурди фироқ,
Қил чора, йўқ эрса ўлтурди фироқ.

53

Май таркини қилғали эрурмен гамлиқ,
Бор тийра кўнгулга ҳар замон дарҳамлиқ,
Ғам бирла фарсудалиқ ҳалок этти мени.
Май бирла эмиш шодлиғу ҳуррамлиқ.

54

Олудан юз туман маосий бўлмоқ,
Юз ранжу туман азоб хоси бўлмоқ.
Қўп яхши экин аҳли хираднинг қошида
Қим, оғритибон атони осий бўлмоқ.

55

Қим бор анга илм толиби — илм керак.
Ургангани илм толиби илм керак!
Мен толиби илму толиби илме йўқ,
Мен бормен илм толиби — илм керак.

56

Юзунг била лабларинг эрур гулу мулдек
Балким, юзунг олида эрур гул қулдек.
Бобур киби ишқдин дам урмайдур эдим,
Эй гул, мени ишқинг айлади булбулдек.

57

Бобурни бурун маҳрами асрор эттинг,
Васлингга бериб йўл, ўзунгга ёр эттинг.
Охир бординг, доғи они зор эттинг.
Ҳижрон алами бирла гирифтор эттинг.

78

Лутф эттингу кўнгул била жон ўргаттинг,
 Васлинг била жону жаҳон ўргаттинг,
 Бу қотла ёмонроқ ўлса ҳолим сенсиз,
 Айб айламагайсенки, ёмон ўргаттинг.

Хатинг била кўнглакинки, ирсол эттинг,
 Қайғу била меҳнатимни помол эттинг.
 Ул хат била хотиримни хурсанд айлаб,
 Бу кўнглак ила кўнгулни хушқол эттинг.

Кўз шаъмини ёрутқали маҳваш келдинг,
 Сабр уйини куйдурғали оташ келдинг,
 Қилдинг мени келганинг била миннатдор,
 Раҳмат сенга, яхши келдингу хуш келдинг!

Сенсиз неча ғам бирла малоли кўралинг,
 Ҳажринг неча бўлғуси, висоли кўралинг.
 Ҳажрингда неча хаёл ила ўтқаралинг,
 Лутф айлаю келгилки, жамоли кўралинг.

Эйким, ясабон юзунгни хуршид эттинг,
 Фурқат аламини жонга жовид эттинг.
 Мен сени дедим, сен ўзгани қилдинг ёд,
 Навмид ўлғил,— чун мени навмид эттинг.

Ётларни, керакки, ошно кам қилсанг,
 Ҳар кимки, вафо қилса — жафо кам қилсанг.
 Навмид бўлур борча вафодорларинг
 Гар шоҳ назаринг бирла вафо кам қилсанг.

Ҳижрон аро ёд этиб мени шод эттинг,
 Маҳжур кўнгулни ғамдин озод эттинг.
 Не лутф эди, дей, ҳури паризод эттинг,
 Гўёки бузуқ Қаъбани обод эттинг!

Ҳар ерда гул бўлса — тикон бўлса, не тонг?!
 Ҳар қандаки май дурдидан бўлса, не тонг?!
 Шеъримда агар ҳазл, агар жид, кечурунг,
 Яхши борида агар ёмон бўлса, не тонг?!

Ҳижрон ғамидин неча шикоят қилолинг,
 Кел-келки, висолдин ҳикоят қилолинг,
 Тенгри ҳақи, бизни деб агар сен келсанг,
 Кўнглунгдагидек лутфу иноят қилолинг.

Кел-келки, дами ўлтурубон май ичолинг,
 Дунё ғамию ранжидин замоне кечолинг.
 Чун айшу нишот лашкари саф тузди,
 Эй меҳнату ғусса хайли, сизлар бежолинг!

Кўрдунг, доғи кўзунгга гирифтор эттинг,
 Сўрдунг, доғи сўзунга гирифтор эттинг.
 Бу табъу камолинг била ўз бошинг учун,
 Бошдин мени ўзунгга гирифтор эттинг.

Эй ёр, ҳазин кўнглумни ёд айламадинг,
 Меҳрингни кам айладинг — зиёд айламадинг.
 Ё менда гунаҳ бордур унуттунг ё сен,
 Оё, не жиҳат дурурки ёд айламадинг.

Ё қаҳру ғазаб бирла мени туфроқ қил!
 Ё баҳри иноятингда мустағроқ қил!
 Ё раб, сенгадур юзум қаро гар оқ қил,
 Ҳар навъ сенинг ризонг эрур андоқ қил!

Ноз уйқусидин бирор замон ойилғил!
 Гулдек кулуб, эй ғунча даҳан, очилғил!
 Қўнглумни иликкладинг чолиб чанг, эй ёр,
 Чангингдадур кўнгул навозиш қилғил!

Доим соғиниб кўнгулни ол, хуш қолғил!
 Раҳмат назарини менга сол, хуш қолғил!
 Нохуш эди буки, мен ёмон бордим, лек,
 Сен лолаузор, яхши қол, хуш қолғил!

Эй ел, бориб аҳбобқа номимни дегил!
 Ҳар ким мени билса бу паёмимни дегил!
 Мендин демағил гар унутулғон бўлсам,
 Ҳар кимки, мени сўрса, саломимни дегил!

Наққош, менинг ҳолима тадбир этгил,
 Бир ёғлиғ аро кашида таҳрир этгил.
 Ул сафҳада мен хаёл қилғон янглиғ,
 Ул ёрға мушкилимни тақрир қилғил.

То қилғали зикр табъ номини кўнгул,
 Вирд айлади табъ аҳли каломини кўнгул.
 То ҳажр ғаму меҳнати таскин топқай,
 Истайдурур аҳбоб каломини кўнгул.

Ғавгода май иртикоб қилмоқ мушкил,
 Жонға куч ила азоб қилмоқ мушкил.
 Бўлмай доғи маст хоб қилмоқ мушкил,
 Аҳбобдин ижтиноб қилмоқ мушкил.

Эй ёр, сенинг васлингга етмак мушкил,
 Фархунда ҳадисингни эшитмак мушкил.
 Ишқингни доғи бир тараф этмак мушкил,
 Бошни олибон бир сари кетмак мушкил.

То водин ҳажрингда қилибмен манзил,
 Суврат била гарчи айрумен мен бедил.
 Валлахки, эй ёр, сенинг ёдингдин,
 Бир лаҳзаю бир замон эмасмен гофил.

Жонига етишти тузу тоғ бирла кўнгул,
 Дардини тугатмас иситмоғ бирла кўнгул.
 Гурбатда оёқ бирла бадан етмасдек,
 Юз шукрки, тинчдур қулоғ бирла кўнгул.

Як сон караминг қошида мудбиру муқбил,
 Осон сенинг олингда жамиъ мушкил.
 Е лутфу иноят онча қилким, кўтарай.
 Е қаҳру ғазабни тоқатим борича қил.

Юз ҳамд ангаким, ҳамдин анинг аҳли мақол,
 Юз йил десалар тугатмак амри маҳол.
 Васфида хирад ожиз эрур нотиқа — лол,
 Не навъ сифат айлай они жалла жалол.

Аъзою жавориҳингни ҳозир қилғил,
 Жон бирла кўнгул ҳозир нозир қилғил.
 Ҳар лаҳза бир андишаю бир фикрни қўй,
 Андишаю фикрингни борин бир қил.

Кўзунгдин эрур, наззора қил, хасталиғим,
 Қошингдин эрур ғам била пайвасталиғим.
 Бошимни олиб кетгай эдим юз қотла,
 Бўлмаса эди сочингга дилбасталиғим.

Сенинг била менки, ошнолиғ қилдим,
 Ишқингни ҳазин жонға балолиғ қилдим.
 Кўрмай-билмай мени вафосиз дебсен,
 Мен сенга не навъ бевафолиғ қилдим?

Кўнглум тилаги висол эмиштук, билдим,
 Ул васл доғи маҳол эмиштук, билдим.
 Ҳар қандаки бўлса меҳрибондур, дер эрдим,
 Ул доғи ғалат хаёл эмиштук, билдим.

Зулфиға кўнгул қўюб паришон бўлдум,
 Кўз олдурубон юзига ҳайрон бўлдум.
 Чин дей сенга, Бобуроки, ошиқлиғда,
 Ҳар неки қилиб эдим пушаймон бўлдум.

Ҳуснунг сифатини эшитиб зор ўлдум,
 Кўрмай сени ишқингга гирифтор ўлдум.
 Сўргилки, ғаминг фироқи беҳол этти,
 Кўргилки, кўзунг ҳажрида бемор ўлдум.

Ҳижронда, сабо, етти фалакка оҳим,
 Гар ул сори борсанг будурур дилхоҳим
 Ким, арзи дуо ниёз ила қилгайсен,
 Гар сўрса мен хастани гулрух моҳим.

Йиллар тилаб ишни қобу сахлаб турдум,
 Юз жаҳд била ишни мунга еткурдум.
 Мардона бўл эмди яхшидур ишни келиши,
 Тенгрига сени, элни сенга топшурдим.

Гар руҳ дам этса эрди оҳанг нағам,
 Мажлисда не ҳузи қолур эрди, не ғам.
 То борғали руҳ дам беринг мажлисдин,
 Мажлис элига не руҳ қолдию не дам.

Ут солди кўнгулга ранжу бетоблиғим,
 Сув қилди бу хаста жонни беоблиғим.
 Бу иккаласи агарчи бор муҳлику саъб,
 Лек ўлтурадур тонгғача беҳоблиғим.

Эй гул, не учун қошингда мен хор ўлдум?
 Юз меҳнату андуҳ била ёр ўлдум!
 Васлинг била бисёр севиндум аввал,
 Ҳажринг била оқибат гирифтор ўлдум.

Юз номаи иштиёқ таҳрир эттим,
 Юз навъ била васлингга тадбир эттим.
 Маъзур тут, эй қуёшки, толеъ йўқидин,
 Васлингга етар маҳалда тақсир эттим.

Ер ёглиғидин кўнгулни хурсанд эттим,
 Руҳум қушини тори била банд эттим,
 Кўнглумни не навъ узай ўшал ёғлиғдин,
 Жон риштасини ториға пайванд эттим.

Бемехр деса эл сени мен бутмас эдим,
 Ҳарғиз бу сифатни сенга ёвутмас эдим.
 Ноҳақ оғриб мени унуттунг охир,
 Валлоҳки, сендин бу тамаъ тутмас эдим.

Ислому учун оворан ёзий бўлдум,
 Кувфору ҳунуд ҳарбсозий бўлдум.
 Жазм айлаб эдим ўзни шаҳид бўлмоққа,
 Алминнатуллаҳки, фозий бўлдум.

Ҳар кунда юзунгни кўрмак эрур ҳавасим,
 Ҳар кеча сочинг хаёлидур ҳамнафасим.
 Исо дамидин руҳ берар жисмимға,
 Сенинг соридин паём келтурса насим.

Қотингда агар гуноҳ гоҳи қилдим,
 Юз қотла надомат била оҳи қилдим.
 Қилдим ёмону асру табоҳи қилдим,
 Лутфунг била сен кечур — гуноҳи қилдим.

Аҳбоб унутмаса керак аҳди қадим,
 Еткурса керак хабар гаҳи пайки насим.
 Бобур, чу умид ила қилур арзи ниёз,
 Шоядки, қабул айлағай табъи салим.

Бу олам аро ажаб аламлар кўрдум,
 Олам элидин турфа ситамлар кўрдум,
 Ҳар ким бу «Вақоеъ»ни ўқур, билгайким,
 Не ранжу не меҳнату не ғамлар кўрдум.

101

Ҳаммомки, арк ичинда пайдо қилдим,
 Соғинмаки, суддин табарро қилдим.
 Суд ушбу эмасмуким, — тадбир била.
 Покиза баданларни тамошо қилдим.

102

Юз шукр қилайки, ёна ошиқ бўлдум,
 Оламга бўлуб фасона ошиқ бўлдум.
 Яхши сўзунггу васфи жамолинг эшитиб,
 Кўрмай сени ғойибона ошиқ бўлдум.

103

Ҳаммомки, қилдим кўрунгизким, айём,
 Ухшатти анинг бори иши манга тамом.
 Кўз ёшию кўнгул ўти бирла мендин,
 Гулчеҳралар истабон юруйдур ҳаммом.

104

Ул юз қуёшки, бордур ойдин афзун,
 Ҳусн ичра ул ой олида хуршид забун.
 То бир кун ул ойдин навозиш топқай
 Кўк доира бўлдию жаложил ою кун

105

Ишқинг йўлида фироқ ила нетгаймен?
 Бир йўл кўрсатки,— васлингга етгаймен!
 Васлинг манга гар муясар ўлмас бўлса,
 Бошимни олиб бир сорига кетгаймен!

106

Васфингни неча улусдин эшитгаймен,
 Не навъ қилиб висолингга етгаймен?

Гар васл муяссар ўлмаса нетгаймен?
Бошимни олиб қай сориға кетгаймен?

107

Ул хатки, анда сени ёд этгаймен,
Кўз оқида, кошки, савод этгаймен.
Кирпиклардин анга қалам рост қилиб,
Кўз қаросидин анга мидод этгаймен.

108

Бир гўшан боғ ўлсаю сен бўлсангу мен,
Май қўйсоқ икимиз қадаҳ ичра бир ҳен
Ондин сўнгра аёқ иликка олибон,
Сен тутсангу мен ичсам, мен тутсаму — сен.

109

Беқайд мену харобу сийм эрмасмен,
Ҳам мол йиғиштирур лаим эрмасмен.
Кобулда иқомат этти Бобур дерсиз,
Андоқ демангизларки, муқим эрмасмен.

110

Меҳринг не дурур — бурун чу бор, жавр-кейин,
Бефойда ишқинг ғамини неча ейин.
Ҳолимни неча десам, демассен мени ёр,
Сен демасанг «Эй ёр!» мени, мен не дейин?!

111

Ҳажрингда не қон қолдики, — ютмайдурмен?!
Кўз ёшини бир лаҳза қурутмайдурмен.
Дийдорингнинг ҳақини, эй юзи қуёш,
Тенгри ҳақи, бир зарра унутмайдурмен.

112

Сен гулсену мен ҳақир булбулдурмен,
Сен шуъласен, ул шуълаға мен кулдурмен.
Нисбат йўқдур, деб ижтиноб айламаким,
Шаҳмен элга, валё сенга қулдурмен!

113

Хатимни кўруб, сўзумни чун билгайсен,
 Келмакта бизга ел киби елгайсен.
 Ихлосингни билиб йибордим қосид,
 Раҳмат сенга, зинҳорки, бот келгайсен!

114

Ул бордирки, ишрат орзу қилгайсен,
 Ишрат тиламакликта гулу қилгайсен.
 Чун айшу фароғ мумкин эрмас зинҳор,
 Бобур, ғаму меҳнат била ху қилгайсен.

115

Аҳбобга ҳар хатки, савод этгайсен,
 Бизни доғи ул битикда ёд этгайсен.
 Мақсудки, қосиди агар келса бу ён
 Бир нома била кўнгулни шод этгайсен.

116

Ҳижронда соғиниб мени шод этгайсен,
 Мен хастани мухлиси эътиқод этгайсен.
 Бу хатни анинг учун биттим мунда,
 Кўргач бу хатимни мени ёд этгайсен.

117

Неча менга жавр муттасил қилгайсен?
 Меҳринг йўқу неча мунфаил қилгайсен?
 Жаврингни кўруб, меҳрни кўрмай кеттим,
 Гар кўрсаму кўрмасам биҳил қилгайсен.

118

Раҳмингни кўнгул тилар — анго қилгайсен,
 Заҳмингни кўнгулга бехато қилгайсен.
 Тил ики алиф кўксума наъл ўртадаким,
 Кўнглум тиларин ҳақин ад● қилгайсен.

119

Хуш улки, келиб ёнимда ўлтургайсен,
 Ё бир нафас олимда келиб тургайсен.

Оғзингга у ёр сўзин битий олмасмен,
Борғон кишидин оғиз сўзин сўрғойсен.

120

Давлат била шоду шодмон бўлғойсен,
Шавкат била машҳури жаҳон бўлғойсен.
Кўнглунгдагидек даҳр аро ком суруб
Бу даҳр боринча Комрон бўлғойсен.

121

Эйки, олам шаҳлари шоҳи сенсен,
Бевосита манзури илоҳий сенсен!
Сен борсен, кимга элтай, эй шоҳи паноҳ,
Чун борча жаҳон эли паноҳи сенсен!

122

Зинҳорки, дўстлуқни унутмағойсен,
Туққонлиғдин кўнгулни совутмағойсен.
Ётлар била душман тарафин, гар, тутсанг,
Туққонлиғу дўстлуқ тамаъ тутмағойсен!

123

Эйки, ёролиғ жисмима марҳамсен сен,
Мажруҳ кўнглумга ништар ҳамсен сен.
Гаҳ шоду гаҳи ғамин эсам айб этма
Қим, боиси шодмонлиғу ғамсен сен.

124

Жонимда менинг ҳаёти жоним сенсен,
Жисмимда менинг руҳу равоним сенсен.
Бобурни сенингдек ўзга йўқ ёри азизи,
Алқиссаки, умри жовидоним сенсен.

125

Эйким, манга мужда бердинг ул жонондин,
Қилдинг мени озод ғами ҳижрондин.
Бу муждани не навъ сифат қилғаймен,
Гўёки, хабар бердинг ўлукка жондин.

Даврон мени ўткарди сару сомондин,
 Ойирди мени бир йўли хонумондин.
 Гаҳ бошима тож, гаҳ балойи таъна,
 Неларки, бошимға келмади даврондин.

Сўз сўргали лаъли нуктадонинг топмон,
 Юз суртгали ул остонинг топмон.
 Беному нишонлиғ истасам, не тонгким,
 Номингни эшитдимү нишонинг топмон.

Аҳбоб йиғинидин неча қолғоймен,
 Узумни нетиб ул ароға солғоймен?!
 Борсам дағи анда меҳмон касратидин,
 Маълум эмаски, ер топа олғоймен.

Эл суҳбатиники, орзу қилмишмен,
 Не хушлуғ ила бу гуфтуғу қилмишмен.
 Ишрат била айшни не иш қилғоймен,
 Менким, гаму меҳнат била ху қилмишмен.

То тарки маноҳию шароб этмишмен,
 Нафсимға худой учун азоб этмишмен.
 Тавба эшиги ҳануз очуқ эрди,
 Бу тавбада бирнима шитоб этмишмен.

Май таркини қилғали паришондурмен,
 Билмон қилур ишимнию ҳайрондурмен.
 Эл барча пушаймон бўлуру тавба қилур,
 Меч тавба қилибмену пушаймондурмен.

Ишқинг мени қилди асру шайдо, нетайин?
 Олам элига айлади, расво, нетайин?

Жонимни фидо қилиб санга, андин сўнг
Дерменки, сени жон этай, аммо нетайин?

133

Васлингни тилаб неча сабодин билайин,
Келгилки, қуюндек бошинга эврулайин.
Ғар келмасанг, истасанг мени хидматингга.
Бошимни қадам қилиб қадамга келайин.

134

Ишқ ишини боштин яна бунёд этайин,
Ишқинг ғами бирла хотирим шод этайин.
Дебсенки, унутма мени ҳижрон аро, вой,
Сени унутуб не кишини ёд этайин?!

135

Ёринг сенинг илоҳий «Таборақ» бўлсун!
Душманларингга тўъма палорақ бўлсун!
Мулкунгда фароғат била хонликлар қил,
Мулкунг била хонлигинг муборақ бўлсун!

136

Бесабрмену бесару сомондурмен,
Бир ғамзададурмену паришондурмен.
Не диннинг ишин қилдиму не дунёнинг,
Е раб, нетай ўз ишимга ҳайрондурмен.

137

Ул шўхки, билдурди вафодорлигин,
Тарк айлади гўёки ситамкорлигин.
Лутф айлади — ёрлиққа фармон берди,
Аъдо била ёрдур, нетай ёрлигин?!

138

Сенинг била сўз муқаррар андоқ қилайин,
Оламда сени муътабар андоқ қилайин.
Тенгри ҳақи, бу хидмат агар сен қилсанг,
Ҳар навъки, кўнглунг тилар — андоқ қилайин.

Нисъён қилибон неча менга кўргайсен,
Вақт ўлдики, ҳажр номасин бургайсен.
Будур тилагим — хатимни чун кўргайсен,
Албатта, ўзунгни манга еткургайсен!

Ё раб, манга нетди бўлди шоҳим, билмон,
Кўз ёшидин ўзга узрхоҳим билмон.
Бир ҳам назар этмас, эътиқодимни билур,
Ҳар лаҳза итоб этар, гуноҳим билмон.

Кечрак келасен, бу хастадин тўйдунгму?
Дил сафҳасидин ҳарфи вафо йўйдунгму?
Номусу уёт керак, уй, от саҳл дурур,
Юз қўй учун ул эшикка юз қўйдунгму?

Ғам хонаси сори гузар, эй жон, қилма!
Ишрат уйини кулбаи аҳзон қилма!
Зулфунг киби кўнглумни паришон айлаб,
Лаълинг киби бағримни тўла қон қилма!

Ҳар зулфдин, эй кўнгул, паришон бўлма,
Ҳар юзга ҳам асру зору ҳайрон бўлма.
Мен сенга демонки, тарки ншқ эт, лекин,
Андоқ қилким, сўнгра пушаймон бўлма!

Мунча мени зор, эй юзи хуршид, этма,
Фурқат аламини менга жовид этма.
Тенгридин агар сенинг умидинг бордур,
Тенгри учун, эй ой, мени навмид этма.

Давлатқа етиб меҳнат элин унутма!
Бу беш кун учун ўзунгни асру тутма!

Борғонни, кел эмди, ёр қилма, эй дўст,
Бориш-келишингни лутф этиб ўқсутма!

146

Ҳижрон аро ёд этиб мени шод айла,
Маҳжур кўнглумни ғамдин озод айла.
Бу хатни анинг учун битидим мунда,
Кўрган сойи хатимни мени ёд айла!

147

Кўз равшан эди сенинг жамолинг бирла,
Кўнгул хуш эди сенинг висолинг бирла.
Бас тийраю нохуш этти ҳажринг бизни,
Эмди қилалинг хў хаёлинг бирла.

148

Руҳим яратиб эдинг латофат бирла,
Қилдинг анга танни ҳамроҳ офат бирла.
Руҳимни чу тан уйига келтурдунг пок,
Мундин бори элтма касофат бирла.

149

Сен анда фароғу айшу ишрат бирла,
Мен мунда харобу ранжу меҳнат бирла.
Асрормен ўзум бирла сени нақш қилиб
Хурсанд бўлурмен ушбу суврат бирла.

150

Нетгай киши бу фалак нифоқи бирла,
Этгай бу фалак оту сўроқи бирла.
Гаҳ тиргузадур висол айёмидин,
Гаҳ ўлтурадур шоми фироқи бирла.

151

Рафторию қадига равоним садақа,
Бир боқишига икки жаҳоним садақа.
Оғзию белига буд нобудум сарф,
Кўзию лабиға жисму жоним садақа.

152

Бобур мутаважжиҳ ўлса Лангар сорига,
 Қилмас назари биҳишту кавсар сорига.
 Сендин тилагумдур мадад, эй шоҳи Гиёс,
 Ҳар вақтки, азм айласам ҳар сорига.

153

Азм айла, сабо, ет гули хандонимга,
 Не гулки, қуёшдек моҳи тобонимга.
 Етгил доғи иштиёқ ила Бобурдин,
 Зинҳор дегил салом туққонимга.

154

Келдим санга юз умид бирла, эй моҳ,
 Лекин, бордим юзунгни кўрмай, юз оҳ,
 Ҳамсуҳбату ҳамроҳни негай бу йўлда?
 Дардинг менга ҳамсуҳбату ишқинг ҳамроҳ.

155

Не хеш мени хушлару не бегона,
 Не гайр ризо мендину не жонона.
 Ҳар нечаки яхшилиқта қилсам афсун,
 Халқ ичра ёмонлиқ била мен афсона.

156

Бу даҳр аро гар эҳтимоли бўлса,
 Мендек сенга ёри лоуболи бўлса.
 Ул ёр, баче, нозикку йўқ менда адаб
 Мендин не ажаб агар малоли бўлса.

157

Ёр улдурким, шеърға майли бўлса,
 Нетгай киши шеър гайр хайли бўлса?!
 Афғернинг озорини ҳар ҳол била,
 Чеккаймен агар ёр туфайли бўлса.

158

Дунё бориси манга мусаххар бўлса,
 Уқбода доғи худой ёвар бўлса.

Будур тилагим икки жаҳонда ҳақдин,
Ҳар не тиласам бори муяссар бўлса.

159

Бобур била Мир иттифоқи бўлса,
Йўқтур ғам агар жаҳон нифоқи бўлса.
Будур тилагимки, шоҳ даргоҳида
Мен банда учун ҳамиша боқий бўлса.

160

Қўнглунгга нечаки, сайр матлуб ўлса,
Аҳбобни сўрмоқ доғи марғуб ўлса.
Гар ҳажринг имтидоди мундин ортар,
Қолмас манга сабр — сабри Айюб ўлса.

161

Хуш улки, баҳор фасли бу дунёда,
Бўлғай тараб асбоби бори омода.
Гар бўлмаса асбоб этолинг дангона,
Мендин газаку таом, сендин — бода.

162

Аҳбобқа қилсанг гузар, эй ел, ногоҳ,
Ул жамъни бу сўзумдин этгил огоҳ,
Сиз кўргандек эсон-саломатдурмиз,
Сиз доғи эсон бўлғойсиз, иншаоллоҳ!

163

Жон вола эрур лаъли шаккарборингга,
Қўнглум ҳам эрур хароб рухсорингга.
Гуфторинг эрур бошдин-аёқ борчаси хўб,
Мен банда бўлай бошдан-аёқ борингга.

164

Эй, ой юзунг олида қуёш шарманда,
Ширин сўзу яхши хулқунгга мен банда,
Ҳижронда неча нома била сўзлашалинг,
Ё сен бери кел, ё мен борайин анда.

95

Неча бу фалак солгуси ғурбатқа мени,
 Ҳар лаҳза тугонгусиз машаққатқа мени.
 Не чора қилай, нетайки, тенгри гўё,
 Меҳнатни менга яратти, меҳнатқа — мени.

Бедард ҳабиб билмади дардимни,
 Туфроқча кўрмади руҳи зардимни.
 Мендин неча кўнглида ғубори бўлғай,
 Кетдим муна, эмди топмағай гардимни.

Кўнгли тилаган муродға етса киши,
 Ё борча муродларни тарк этса киши.
 Бу икки иш муяссар ўлмаса оламда,
 Бошини олиб бир сорига кетса киши.

Ед этмас эмиш кишини ғурбатта киши,
 Шод этмас эмиш кўнгулни меҳнатта киши.
 Кўнглум бу ғарибликда шод ўлмади, оҳ,
 Ғурбатта севунмас эрмиш, албатта, киши.

Оваралиғ асру хонумондин яхши,
 Бир гўша манга икки жаҳондин яхши.
 Овара бўлурни яхши эрмас демагил,
 Бўлсам агар овара не ондин яхши?!

Ҳар сўзники дермен санга лоф ўлмағуси,
 Бемаънию ҳарзаю газоф ўлмағуси.
 Ул ишда агар мухолафат айларсен
 Тенгри ҳақи, бу сўзда хилоф ўлмағуси.

Эй ёр, жафо расми чикормоқ не эди?
 Ё меҳр гиёҳини қўнғормоқ не эди?

Бир меҳр, яна лутф, яна жавр недур?
Бир бордингу келдинг, яна бормоқ не эди?

172

Гар меҳр била бу чарх эврулса эди,
Жонлардин анинг жавфи керак тўлса эди.
Бобур киби жонға меҳр боғлар эдим,
Гар ушбу жаҳонда меҳр, жон бўлса эди.

173

Ҳолимга, керак, ҳабиб эврулса эди,
Ишрат қадаҳи ҳабибдин тўлса эди.
Хуш вақт турур ёз, вале, нохушмен,
Хушвақт бўлур эдим чоғир бўлса эди.

174

Жон аҳди бори, эй нигор, етмасму эди?
Ул аҳд била қарор етмасму эди?
Эмди доғи васл интизорин берасан,
Мунча маҳал интизор етмасму эди?

175

Гурбат туғи ёпқон руҳи зардимниму дей?
Ё ҳажр чиқаргон оҳи сардимниму дей?
Ҳолинг не дурур? Билурмусен, дардимни!
Ҳолингни сўрайму, йўқса дардимниму дей?!

176

Ишванг била ғамзангнию нозингниму дей?
Жавринг била сўзунггу гудозингниму дей?
Сўзунг, қилингинг, навозишингму айтай?
Овозу усулунгнию созингниму дей?

177

Кўзим уйн юзидин мусаввар бўлди,
Бу важҳ била кўнгул мунаввар бўлди.
Юз шукрки, Бобур киби ошиқликда,
Ҳар неки тилаб эдим — муяссар бўлди.

Хатингни кўруб кўнгулга ҳайрат бўлди,
Шеъринг эшитиб жонга мусаррат бўлди.
Бу неча маҳал тағрифил эттинг, демагил,
Толеъ йўқ эдики — мунча ғафлат бўлди.

Эй пайк, бориб сано била қуллуқ, де!
Ер ўп, доғи қўп, адо била қуллуқ, де!
Гар ёр мени хастани сўрса зинҳор,
Мендин юкунуб дуо била қуллуқ, де!

Номангки, тириклигим нишони эрди,
Ҳар сатри ҳаёти жовидони эрди.
Ҳар лафзида ошкор юз ҳарфи вафо,
Ҳар ҳарфда юз меҳр ниҳони эрди.

Ҳажрингда бу тун кўнгулда қайғу эрди,
Васлингга етишмадим жиҳат бу эрди:
Оҳим тутуни бирла кўзумнинг ёшидин,
Йўл балчиқ эди, кеча қаронғу эди!

Ҳажрингда, агарчи жонга бедод эрди,
Сенсиз манга юз фиғону фарёд эрди.
Фикрингдин эрди, валеқ, хурсандлигим,
Зикринг била бу хаста кўнгул шод эрди.

Хотирға хутур этти бу сўз ёнгла, ахий,
Айтай сенга, сен қулоқ солиб онгла, ахий.
Умрунгни бу кун хуш кечир аҳбоб илаким,
Топилмағусидур ушбу кун тонгла, ахий.

Эшитса киши бу шўру шеван не дегай?
Доим бу тарийқ ичкунни кўрган не дегай?

Душман сўзига кирма, эшит дўст сўзин,
Эшитмаса сўзни дўст, душман не дегай?

185

Ишқингда кўнгул харобдур, мен не қилай?
Ҳажрингда кўзум пур обдур, мен не қилай?
Жисмим аро печу тобдур, мен не қилай?
Жонимда кўп изтиробдур, мен не қилай?

186

Шоҳим, санга маълум эмастур, не қилай?
Оҳим санга маълум эмастур, не қилай?
Мен юзу қошинг дермену сен — бадру ҳилол,
Моҳим, санга маълум эмастур, не қилай?

187

Бошимни туфайл ул саромадқа қилай,
Жонимни фидо ўшал сиҳи қадқа қилай.
Бу хаста кўнгул била ҳамида қадни
Кўзи била зулфиға анинг садқа қилай.

• 188

Етсам санга қуллуғумни чўқ арз қилай.
Сен етсангу мен десамки, йўқ арз қилай.
Кўптур сўзуму маҳрам эмас ҳеч киши,
Рухсат этса тобуғунда-ўқ арз қилай.

189

Ҳижрон аро неча нома таҳрир қилай,
Хома тили бирла ҳол тақрир қилай.
Хуш улким, сўзум санга десам воситасиз,
Сен андаю мен мунда — не тадбир қилай?

190

Менинг тилагим будурки, то зинда бўлай,
Ҳар қанда эсанг банда, доғи анда бўлай.
Не хулқ эди ёна кўнглум олдинг сўз ила,
Ширин сўзу яхши хулқунгга банда бўлай.

191

Хуснунгни сенинг кимки тааққул қилгай,
 Сендин бошқа нечук таҳаммул қилгай?
 Бу табъу бу ихтилотким, сенда дурур,
 Не менки, бори олам элин қул қилгай.

192

Ашъорингким, шеър оти то бўлгай,
 Табъ аҳли анга волаю шайдо бўлгай.
 Ҳар лафзи дурру баҳри маоний анда.
 Ким кўрди дуррики, анда дарё бўлгай.

193

Арбоби ҳасадки, дунёдин дур ўлгай,
 Истар севаридин киши маҳжур ўлгай.
 Доим кўрайин юзунг ало рағми ҳасуд,
 Ҳар ким кўра олмаса кўзи кўр ўлгай.

194

Носиҳ сўзи санга неча мардуд ўлгай,
 Яхшию ямон қошингда нобуд ўлгай.
 Бори эмди маош, бир навъ этким.
 Ҳақ розию олам эли хушнуд ўлгай.

195

Юз жаҳд ила етмай санга, эй ой, нетай?
 Ҳажринг аламида неча йиғлай, нетай?
 Йўқ санга вафою раҳму парвой, нетай?
 Эй вой, нетай? Вой, нетай? Вой, нетай?

196

Мен неча жафою жаврунга сабр этай?
 Бир зарра вафою меҳр йўқ сенда, нетай?
 Чун бошим аёғингга қўярга ярашмас,
 Бошимни олиб аёқ етганча кетай!

197

Аҳбоб, фироқингиз била эл нетгай?
 Сизларга киши не чора айлаб етгай?

Жамъиятингизни жамъ тутқай тенгри,
Бобурни доғи бу жамъда жамъ этгай.

198

Қосидки, йибординг айлади шод мени,
Доим бу йўсунлуқ айлагил ёд мени,
Озодингга қул бўлайки, хатинг кетуруб,
Ҳажринг ғамидин айлади озод мени.

199

Ҳар ким деса бурно ё агар ёнгла мени.
Ўзунгга мусоҳибу муҳиб англа мени.
Бу кун мени ёд этиб унутма тонгла,
Зинҳорки, кўз тут ушбу куну тонгла мени.

200

Шеъринг эшитур фикрини Бобур қилди,
Не фикри хушу яхши тасаввур қилди.
Кўзни ёруқ айлади саводи бирла,
Мазмуни била қулоқни пур дурр қилди.

201

Ҳижрон ғамидин заиф жоним сўлди,
Гурбат алами бирла ичим қон бўлди.
Юз шукрки мунча йилғи ғам бирла алам,
Роҳат била ишратқа мубаддал ўлди.

202

Толёй йўқи жонимга балолиғ бўлди
Ҳар ишники, айладим — хатолиғ бўлди.
Ўз ерни қўйиб Ҳинд сори юзландим,
Ё раб, нетайин, не юз қаролиғ бўлди.

203

Ҳуснунгки сенинг — шуҳраи офоқ ўлди,
Жон бирла кўнгул васлингга муштоқ ўлди.
Ҳажринг аро интизор ҳаддин ошти,
Кел ё мени иста — тоқатим тоқ ўлди.

101

Идрокинггу табъу ҳушунгга банда бўлай,
 Овозу усулу жўшунгга банда бўлай.
 Тақсим қилурда нақшларга абёт,
 Таъриб била ўқушунгга банда бўлай.

Бу чехраи зардимдин уёлсанг, нетгай?
 Раҳмат назарини манга солсанг, нетгай?
 Бир ишва била кўнгул бериб Бобурға,
 Бир бўса била кўнглини олсанг, нетгай?

Гар сидқ била бировки, ошиқ бўлғай,
 Маъшуқ висоли анга лойиқ бўлғай.
 Пир олида топқуси муродин бешак,
 Ҳар кимки, агар муриди содиқ бўлғай.

Ишқинг, нетай, ихтиёрсиз қилди мени,
 Сабримни олиб қарорсиз қилди мени.
 Олам эли ичра орсиз қилди мени,
 Зухд аҳлига эътиборсиз қилди мени.

Ҳар вақтки кўргасен менинг сўзумни,
 Сўзумни ўқуб соғингайсен ўзумни.
 Васлинг била кўнглумни худой айлаб шод
¹ ёрутти юзунг била кўзумни.

¹ Қўлёзмада тушиб қолган.

ТУЮҚЛАР

1

Васлдин сўз дерга йўқ, ёро манга,
 Ҳажр аро раҳм айлагил, ёро, манга.
 Ўқунг этти кўп ёмон ёро манга,
 Марҳами лутфунг била ёро манга.

2

Улки, ҳар кўзи ғизоли Чин дурур,
 Қошида пайваста онинг чин дурур.
 Чунки кўп ёлғон айтти ул манга,
 Гар десам ёлғончи они чин дурур.

3

Мени беҳол айлаган ёр — ой дурур
 Қим, онинг васли менга ёрой дурур.
 Гар висоли бўлмаса кетар ерим
 Ё Хуросон, ё Хитой, ё Рой дурур.

4

Ишқ аҳли ишқ дардини танинг,
 Кўп ёмондур, дарди ишқидин танинг.
 Ҳар неча кўзум оч эрса кўз тўёр,
 Гар очилса сиймдек нозик танинг.

5

Меҳрким, кўкка қилур оҳанг тонг,
 Олида бўлса эмас беранг тонг.
 Холию икки лабидек бўлғоли,
 Ҳинду ар келтурса шакар танг танг.

6

Кел қилай жонни нисоринг, о ёрим,
 Нақди жонни борму сендин оёрим?!

Бўса берсанг гар тамом оғзинг била,
Кунжи оғзингдин олойин оёрим.

7

Сен киби бир дилрабони билмонам,
Ошиқи содиқки дерлар, бил, манам,
Қил тасаввур кўз ёшимни бир тенгиз,
Ўзга ошиқ ашки янглиғ билмонам.

8

То чиқарди хат узори покидин,
Гул юзи озурда бўлди покидин.
Истар эрди эл бурун юз меҳр ила,
Эмди ул юз меҳри кетти покидин.

9

То кўнгул бердим ўшал қойсориға,
Барғонини билмадим қой сориға.
Дўстлар, ёрға мени соғиндурунг,
Солсангиз ногоҳ қулоқ қойсориға.

10

Шаҳ, супурай астонинг юз ила,
Тийманакдин неча урай юз ила,
Икки юзлук муддайдин не ғамим,
Гар ишим тушса алардин юзила?!

11

Не бало бийик турур давлат тоғи,
Кўҳи ғамни не билур давлат тоғи.
Ҳиммати тут, доғи давлат истагил,
Ҳимматинг бўлса бўлур давлат тоғи.

12

Жонға солди даҳр ғурбат норини,
Кўз ёшим бўлди мўғулнинг норини.
Бу арода мен дегандек бўлмаса,
Кўзлай Иссиғ кўлу андин норини.

Қилмаса ул ой назар манга, не тонг?
 Тенгри толеъ чун манга ёротмади.
 Уқи ёрар эрди кўнглум дардини,
 Нетайин кўнглум учун ёр отмади?!

Қаддимни фироқ меҳнати ё қилди,
 Кўнглум ғаму андуҳ ўтиға ёқилди.
 Холимни сабоға айтиб эрдим, эй гул,
 Билмон, санга шарҳ қилмади ё қилди?!

ҚИТЪАЛАР

1

Эй аларким, бу Ҳинд кишваридин
Бордингиз англаб ўзга ранжу алам.
Қобулу хуш ҳавосини соғиниб,
Ҳинддин гарм бордингиз ул дам.
Қўрдингиз — топтингиз экин анда
Ишрату айш бирла нози ниам?
Биз доғи ўлмадук, биҳамдиллоҳ,
Гарчи кўп ранж эдию беҳад ғам.
Ҳаззи нафсий, машаққати баданний,
Сиздин ўттию ўтти биздин ҳам.

2

Даврон ғами била ситамини унуттурур
Ул сабз чеҳра ёр хаёли алоуддавом.
Ҳижронда хаёл эта олмон, бу турфаким,
Васлида ҳам хаёл агар бўлса борча хом.
Васфида хомлик агар ўлса не ғам дурур
Чун дафъ этар хаёли ғаму ғуссани тамом.
Чун ёри роздор қилурман сени хаёл,
Асрор фош айлама зинҳор, вассалом!

3

Бобур ниёзу мадҳини еткурғил, эй сабо,
Ул шаҳзода Носир оли жанобқа.
Бўл ою йил фароғату хуш бошлиғ била
Бўлгунча моҳи висол ою офтобқа.
Ҳижрон чўлида жаҳд ила пўялар уруб,
Истаб зилоли васл, етиштим саробқа.
Чун хост мундоқ эрдик, ҳажрингни чеккамен.
Беҳост ражъат айламишам Андаробқа.

4

Эйки, тарғиб қилурсен чоғир ичмакка мени,
Созу хонанда била соқию саҳбо борму?

Бовужудики, ўтубтур чоғир ичмак вақти,
Мажлис асбобини, билмомки, муҳайё борму?

5

Ноумид бўлдим, эй Мўғул, сендин,
То эшитгимки, Андижон бординг.
Айтгон сўзга келдим, аммо, сен
Яхши келдинг демай, ямон бординг.

6

Қолмади ҳурмат аҳли оламда,
Оламу олам аҳлидин юв илик!
Бобуро, икки подшолиғдин,
Яхшироқ бу замонда бир беклик.

7

Муяссар ўлса агар ёр васли ғурбатга,
Ватанни не қилаю ўз диёр нега керак?
Йинборди ёр манга ёдгор деб хатини,
Манга ҳабиб керак — ёдгор нега керак?!

8

Не суд андин пойдаргиллиғим,
Чу ал дўстлардин ул ой юб эмиш.
Ўзин фориғу бизни қилгон асир
Ким, эрмиш бу янглиғ ул Айюб эмиш.

9

Гамоми ҳусн эли соғу ҳушёр эканда,
Дурушту тунд, агар бўлсалар, билингки, еридур.
Чоғир керакки ичиб, базм бўлса, барча йнгитлар,
Чоғир кетур, бори хублар чоғирга тушуларидур.

10

Не қилайин сенинг била, эй тил,
Жиҳатингдин менинг ичим қондур!
Неча яхши десанг бу ҳазл ила шеър,
Бириси фаҳшу бири ёлғондур.

Гар десанг куймайин бу журм била,
Жилавингни бу арсадин ёндур!

11

Ул сарвинг ҳаримига, гар, етсанг, эй сабо,
Бергил бу ҳажри хастасидин ёд кўнглига.
Раҳм айлабон соғинмади Бобурни, бор умид,
Солғой худой раҳми Фўлод кўнглига.

12

Бу вилоятка муқайяд бўлмағил,
Кел, Хуросон жонибиға азм қил!
Гар борур бўлсанг эрурмен ҳамраҳинг,
В-ар турарсен. мен борурмен жазм қил!

13

Дўқтурур нозингдин озоре манга,
Ноз агар қилсанг манга матлубдур,
Хоҳ кўрсат лутфу хоҳи жавр қил,
Ҳар не воқеъ бўлса сендин хубдур.

МАСНАВИЙЛАР

1

Сабо, ул гул ҳаримига гузар қил,
Менинг ҳолимдин ул гулга хабар қил.

Саломим еткур ул ороми жонга,
Яна мундоқ дегил ул дилситонга:

«Юзунгни кўрсатиб кўнглумни олдинг,
Олиб кўнглумни, кўздин мени солдинг.

Дегил дилдорлиқ мундоқ бўлурму?
Тарийқи ёрлиқ мундоқ бўлурму?

Сени мундоқ тасаввур қилмас эрдим,
Бу янглиғ раҳмсиз ҳам билмас эрдим.

Сени деб барча оламдин кечибмен,
Рафиқу ёру ҳамдамдин кечибмен.

Замоне қилмадим сендин фароғат,
Вале, бордур сенга мендин фароғат.

Мени аввал ўзунгга ҳамдам эттинг,
Ёна билмам нега номаҳрам эттинг.

Сўзунгим, Хизр суйидин нишондур,
Вале, ул сув киби мендин ниҳондур.

Не яъни мунча биздин сўз ёшурмоқ,
Жафо ойинини ҳаддин ошурмоқ?

Бировнингким, бировдин кўнгли қолур,
Киши юз сўзи била кўнгулни олур.

Ажабким, мендин, эй дилдор, тўйдунг,
Менинг кўнглумни бир сўз бирла қўйдунг.

Узатма мунча ҳам, Бобур, сўзунгни,
Бу сўзлар бирла хор этма ўзунгни.

Агарчи, кўп сўзунг бор мухтасар қил,
Ул ойга сўзнинг аслидин хабар қил.

Гар ул сўзким, ёшурдунг, айтмассен,
Бу янглиғ одатингдин қайтмассен.

Сенинг севмаслигингни жазм этармен,
Бош олиб ўзга бир сори кетармен.

Агар ботроқ йибормассен жавобим,
Бу хатдин ортуқ ўлур печу тобим».

2

Эй пайки сабо, қотимға келгил!
Эшит бу сўзумни, доғи билгил!

Елдек етиб ул қуёш қошиға,
Қуюн киби эврилиб бошиға.

Юз ҳасрату иштиёқ бирла,
Юз минг аламу фироқ бирла.

Мендин тобуғида буйла арз эт,
Бу хидматни ўзунгга фарз эт:

«Қ-эй подшоҳи вилояти ҳусн!
Шонингда келибдур ояти ҳусн!

Сен ҳусн сарири подшоҳи!
Мен ишқ фақири додхоҳи!

Ҳажру ғаминг этти зулму бедод,
Эй жону жаҳон, фиғону фарёд!

Ойрилғали, эй нигор, сендин,
Ойрилду ҳушу қарор мендин.

Кўзумда, агарчи, йўқ жамолинг,
Кўнглумда дурур, вале, хаёлинг.

Фикрим бу дурурки, сенга етсам!
Зикрим будурур — сўзунг эшитсам!

Бормади кўнгулдин ул сочу юз,
Ед эттим аларни кеча-кундуз.

Чун йўқ қошингга етарга ҳаддим,
Қошинг ғамидин эгилди қаддим.

Зулфунг гириҳиға бастадурмен,
Қошинг ҳавасида хастадурмен.

То оқ юзунг йироқ тушти,
Икки кўзум ичра оқ тушти.

Оғзинг ғамидинки, тангдилмен,
Улмай юрурам, не сангдилмен!

Лутф этки, хароб бўлди ҳолим,
Раҳм айлаки, қолмади мажолим.

Хуш улки, юзунгни ёна кўрсам,
Ҳайрон боқибон юзунгга турсам.

Упсам аёгинг қўюб юзумни,
Суртуб анга ҳар замон кўзумни.

Бўйнунгга қўлум ҳамойил этсам,
Сарвингни ўзумга мойил этсам.

Гаҳ илкимга ғабрабингни олсам,
Гаҳ оғзима ул лабингни олсам.

Кўзумни кўтармасам кўзунгдин,
Юзумни кўтармасам юзунгдин.

Гаҳ оғзимга тилингни олсам,
Гаҳ оғзингга тилимни солсам.

Ҳосилки агар қошингга етсам,
Кўнглум тилаганча ишрат этсам.

Юзунг яна кўрсам эрди, эй жон,
Улсам доғи қолмас эрди армон.

Юз мунча хаёллар қилурмен,
Единг била ҳоллар қилурмен.

Мен ушбу хаёллар била шод,
Сен мени қилурсен ўзгача ёд.

Маҳжур кўнгулни шод қилмай,
Яхши сўз бирла ёд қилмай.

Елғон сўз ила итоб этарсен,
Юз қаҳр била хитоб этарсен.

Гар ёлғони бўлса зоҳир, эй дўст!
Шарманда бўларсен охир, эй дўст!

Эй ёр, сен айлама тасаввур
Ким, кўнглини ўзга қилди Бобур.

Юз ҳур сифат қошимға келса,
Юз тиғи жафо бошимға келса.

Кўнглумда ҳануз ўшал вафодур!
Бошимда дағи ўшал ҳаводур!

Фикрим ўшалу хаёл ўшалдур!
Дардим улу зори ҳол ўшалдур!

Гар мунда тараддуд этса ойим,
Бу сўзда гувоҳ эрур худойим.

Ҳол ул эдиким, ҳикоят этдим,
Гаҳ шукру гаҳи шикоят эттим.

Ҳар неки кўнгулда эрди — дедим,
Эмди сендин будур умидим:

Ҳар ишда шитоб қилмағайсен!
Бу тавр итоб қилмағайсен!

Қолғон кўнглумни олғасен бот,
Олғон назарингни солғасен бот.

Гар яхшию гар ямон қилурсен,
Дедим санга, эмди сен билурсен.

То даҳр дурур саломат ўлғил!
Хушлуқ била то қиёмат ўлғил!

Хушвақтлиғинг мудом бўлсун!
Давлат санга мустадом бўлсун!

3

Хотиримни тилар эсанг, кел қўпқил!
Бу сўзумни эшитгил, эй ел, қўпқил!

Ул парининг ҳаримиға гузар эт!
Мен девона ҳолидин хабар эт!

Дегил аввал анга саломимни,
Яна арз айла бу паёмимни

Қим: «Санга номалар равон қилдим,
Ҳолатимни барин баён қилдим.

Сени дедим, умид ила, эй ёр
Қим, олиб кўнглум ўлғасен дилдор.

Йўқким, кўнглумга жавр қилгайсен,
Ерлиғни бу тавр қилгайсен!

Кам эмас эрди ёр оламда,
Ҳар тараф ёр бор оламда.

Боридин сени ихтиёр эттим,
Жонни ишқингда беқарор эттим.

Гарчи, кўп фурқатингда қон ютдум,
Лек, доим висола кўз туттум.

Билмадимким, фироқ кўргаймен,
Меҳнати иштиёқ кўргаймен.

Номалар ёздим изтироб била,
Сарфароз этмадинг жавоб била.

Мунча чоғлиқ ниёз зоҳир этиб,
Мунча сўзу гудоз зоҳир этиб.

Бўлмади, эй нигор, нозинг кам,
Не қилай, элдин эҳтирозинг кам.

Ғаму дарду алам била тўлдум,
Охирул-амр ноумид ўлдум.

Ноумид ўлуб, ўлтуруб эрдим,
Мутаҳайир бўлуб, туруб эрдим

Ким, яна нома бирла ёд эттинг,
Қайғулуқ хотиримни шод эттинг!

Қўюбон бошға беқарор ўлдум,
Яна боштин уммидвор ўлдум.

Лутфлар айладинг, вале, не суд?!
Эмдиким, васл иши дурур нобуд.

Эй жафожўй, мундоғинг бор эмиш,
Қўнглунг, эй ёр, мунча юмшор эмиш.

Не бало, бердинг интизор манга,
Қўп жафо қилдинг, эй нигор, манга.

Бу қулунг, санга чун керак эрди,
Бу иноят бурун керак эрди.

Эмдиким, ваъдан вафо қилдинг,
Мени ўзунга ошно қилдинг.

Ҳеч билмонки, чинмудур бу сўзунг,
Яхшилиққа яқинмудур бу сўзунг?

Ё бу ҳам ишваю фирибмудур?
Дўстлуқта булар ҳасибмудур?

Ерлиғни, агар, қилур бўлсанг,
Ерлиғ таврини билур бўлсанг,

Аҳду қавлунг дурусту маҳкам қил!
Ваъда чун айладинг — вафо ҳам қил!

Чун бу дам васл иши йироқ дурур,
Қўнглумиз хастаи фироқ дурур.

Ҳар қачон васл иши ёвуқлашса,
Ғаму ҳижрон черики тарқашса,

Ёнмоғил айтқон ҳадисингдин!
Тонмағил айтқон ҳадисингдин!

Шодмон қил мени висол била,
Ихтилот эт бу хастаҳол била.

Банда Бобурни муҳтарам қилғил,
Маҳрам эт васлингга, карам қилғил!

Сага кўнглумдагин дедим, эй ёр,
Эмди сендин жавоб умидим бор.

Хат жавобиға йўлда бўлди кўзум,
Вассалом, эмди хатм бўлди сўзум».

4

Эй, сабо, елмакни қўйғил, ҳазм қил!
Сарвинозим кўйи сори азм қил!

Ел киби ет сарвинозим қошига!
Ҳам қуюндек эврул анинг бошиға!

Бош қўюб ерга ниёзим арз қил!
Сўрса ҳолим сарвинозим арз қил!

Айтғил ул ҳусн мулки хонига,
Демайин хон, балки жонлар жониға:

«Кўрмайин юзунгни бемор ўлмишам,
Ғойибона ошиқи зор ўлмишам.

Ҳеч билмонким, билурсен, эй нигор
Ким, неча йилдур чекармен интизор.

Бир доғи ёд этмадинг бу неча йил,
Хотирим шод этмадинг бу неча йил.

Баҳрае кўрмай висолингдин даме,
Холи йўқ эрдим хаёлингдин даме.

Фикринг эрди дўстдору ҳамдаим,
Ёдинг эрди ғамгусору маҳраим.

Зарра, эй ой, қилмадинг парво манга,
Не бало кўрсаттинг истиғно манга!

Қилмадинг бир зарра истиғнони кам,
Бу на истиғнодурур, эй жонакам?

Сен бу янглиғ маст ҳуснунг жомидин,
Мен мунингдек айру васлинг комидин.

Нечаким, қилдим вафо, кўрдум жафо,
Нечаким, кўрдум жафо, қилдум вафо.

Евушуб эрдимки, навмид ўлғамен,
Ишқдин бегона жовид ўлғамен.

Ишқ раҳу расмини унутқамен.
Зухд тавру шевасини тутқамен

Ким, баяк ногоҳ келди қосиди,
Ёрдин огоҳ келди қосиди.

Васлидин бир мужда берди ул манга.
Жондин ортуқ мужда эрди ул манга.

Васфини нечук қилай бу мужданинг,
Чинини қандин билай бу мужданинг.

Бўлса чин бир нома келмасму эди,
Бир насимни лутф елмасму эди?

Қўйғил, эй қосид, булар ёлғон дурур,
Меҳру ҳусн аҳли бу не имкон дурур?!

Мен кўрубмен ҳублар жаврини кўп,
Мен билурмен хублар таврини хуб.

Гар сўзунг чиндур, яна билмак керак,
Ёрдин бир хат олиб келмак керак.

Етгил аввал хидматиға ёрнинг,
Бўйла арз эт ҳазратиға ёрнинг:

«Яхши пайғомингни еткурди расул,
Лутфу икромингни еткурди расул.

Гарчи қилдинг лутф, эй дилбар, манга,
Келмади лекин булар бовар манга.

Ҳажр ўтига неча ёнсун бу кўнгул,
Андоқ айтгилким, инонсун бу кўнгул.

Гар вафо қилмоқ хаёлинг бор дурур,
Қўй жафониким, кўнгул музтар дурур.

Бир иноятнома бирла ёд қил!
Қил иноят, хотиримни шод қил!

Ё мени қошингга еткур, қил карам,
Ё қошимга кел, кўзумга бос қадам

Ҳар неким кўнглунгга келса, эй пари,
Ул иноятномада ёзғил бари.

Гар сенинг васлинг умиди бўлмаса,
Васлингга етмак навиди бўлмаса.

Ўзга бўлмас ўзни билмаклик манга!
Балки мушкилдур тирилмаклик манга!

Васл ила фарсуда жисмим зинда қил!
Лутф ила Бобурни бошдин банда қил!

Ҳат жавобиға чекармен интизор,
Бот жавобини йиборгил, эй нигор!

Ҳар не кўнглумда эди — дедим тамом,
Ҳатм бўлди сўзум, эмди вассалом!»

5

Бир кеча хотирим мушавваш эди,
Кўзда сув, кўнглум ичра оташ эди.

Даҳр ишндин фиғон қилур эрдим.
Хотиримни ямон қилур эрдим.

Ҳар замон даҳрни хитоб қилиб,
Ултуруб, гаҳ қўпуб, шитоб қилиб.

Дер эдим: «Эй, вафоси йўқ золим,
Зулмдин етти ўлгали ҳолим!

Зулмдин ўзга ишни билмайсен,
Мен мискинга раҳм қилмайсен.

Гар мен ўлтургулукмен — ўлтургил!
Йўқ эса, сўргулук эсам — сўргил!

Ҳар нечук тавр қил, бу жавр этма!
Ҳар нечук жавр қил, бу тавр этма!

Йўқ эди ҳеч ишим сенинг бирла,
Нейинг бор, эй даҳри дун, менинг бирла?

Кунжи узлатта рў қилиб эрдим,
Ғаму меҳнатта ҳў қилиб эрдим.

Эй хуш улким, жамии ҳамдамдин,
Дема ҳамдамки, жумла оламдин,

Фориғ эрдим, қаноатим бор эди,
Қонез эрдим, фароғатим бор эди.

Гўшае ихтиёр қилгон эдим,
Ғафлат уйқусидин ойилгон эдим.

Яна юз ишваю фириб билла,
Ҳеч билмонки, не ҳасиб билла.

Давлат ўтрусиға мени солдинг,
Ғафлат уйқусиға мени солдинг.

Бори аҳбобни қилиб масрур,
Бори аъдони айладинг мақҳур.

Ота тахтида фориғ ўлтурдум,
Бал, отам кўрмаганни мен кўрдум.

Олти ой ичра олти тахт олдим,
Етти иқлима, балки, кўз солдим.

Дедим, эмди муродима еттим,
Билмадимки, ғалат хаёл эттим.

Ишрату айш вақти етган чоғ,
Меҳнату ғусса оти йитган чоғ,

Яна маҳруми хонумон қилдинг,
Яна овори ай жаҳон қилдинг.

Дарду ғамни манга анис эттинг,
Меҳнату ранжни жалис эттинг.

Айш ила ишратимдин айрилдим.
Давлату иззатимдин айрилдим.

Давлату тахту иззу жоҳ қани?
Ҳамдаму ҳамнишинлар, оҳ, қани?

Борди ул айшу комронлиғлар,
Эмди ким кўрса ҳолатим — йиғлар.

Кўрсатиб давлат эмгакинг на эди?
Ерга урдунг, кўтармагинг на эди?

Бу нечук зулмдур — ниҳояти йўқ?
Бу на янглиг ситамки — ғояти йўқ?

Даҳрга не вафодуру не раҳм,
Даҳр кўп бевафодуру бераҳм.

Йўқ турур меҳри ҳеч кишига анинг,
Эътимод этма ҳеч ишига анинг.

Гоҳ куфр аҳлини мусаллат этар,
Аҳли диннинг ишини мунҳат этар.

Гоҳ бир қулни подшоҳ қилур,
Шоҳни банда гоҳ-гоҳ қилур.

Гоҳ жоҳилни сарбаланд айлар,
Гоҳ оқилни пойбанд айлар.

Жону кўнглида жуз жаҳолат йўқ,
Ҳеч ишида анинг адолат йўқ.

Не вафо қилганини билса бўлур,
Не жафосига сабр қилса бўлур.

Не қилай, не кишидин истай дод?
Кимга даҳр илгидин қилай фарёд?

Даҳри дундин шикоятим кўпдур,
Даҳр элидин ҳикоятим кўпдур!»

Ушбу ҳолатта нотавон кўнглум,
Ғуссадин топмоғон омон кўнглум.

Ўз қатиқ ҳолатига йиғлар эди.
Кўз қатиқ ҳолатига йиғлар эди.

Келди бошимга субҳидам охир,
Меҳрдин урди субҳ дам охир.

Мени ўз деди меҳрибонлиғдин,
Неча сўз деди меҳрибонлиғдин.

Манга сўзларки, тонг бу тун қотти,
Жонима ўқлар эрди тонг отди.

Субҳи содиқлиғи чу зоҳир эди.
Нафаси субҳнинг муассир эди:

«К-эй фалони, бу не разолаттур?
Не жаҳолаттуру не ҳолаттур?

Неча дунё ғамидин этмаклик,
Кўп сўз онинг учун эшитмаклик.

Арзимас ғам емакка бу дунё,
Бал, отин ҳам демакка бу дунё.

Тамаъ узгил бу эски дунёдин,
Хотирингдин чиқар бу дун ёдин.

Давлат учун кўнгулни зор этма!
Иzzат учун ўзунгни хор этма!

Кўз очиб боққунча сафо йўқ анга,
Кўз юмуб очқунча бақо йўқ анга.

Даҳрдин кимга бўлса мултамаси,
Беш эмас орзу била ҳаваси.

Нафснинг касбидур ҳавою ҳавас,
Руҳ олидадур булар ярамас.

Нафс душман дурур яқин билгил,
Дўстум, бу сўзумни чин билгил.

Душманедур, агарчи, ўтру эмас,
Лек, бир лаҳза сендин айру эмас.

Гарчи зоҳирда тўғридектур нафс,
Жисминг уйида ўғридектур нафс.

Бурноғилар сўзин назар қилгил,
Уйнинг ўғрисидин ҳазар қилгил.

Нафс тавсанини ром қил ўзунгга,
Қодир ўл ҳарна сўз десанг сўзунгга.

Неча нафс илгида забун бўлмоқ,
Сухраи зумраи жунун бўлмоқ.

Не десанг нафсининг ризоси била,
Неки қилсанг анинг ҳавоси била,

Фисқ қилмоқдин ўзга фикринг йўқ,
Фаҳш демакдин ўзга зикринг йўқ.

Уйла разлу лаванд ўлубсенким,
Халқ аро рехшанд ўлубсенким.

Ҳар замон бир лаванд масхараи,
Маъсият дудидин юзи қараи.

Ўзни ёндоштуруб ўзунг бирла,
Сўзни чирмаштуруб сўзунг бирла.

Они ўзунгга сен билиб ҳамдам,
Они сўзунгга сен қилиб маҳрам.

Қилғасиз халқни туман ғийбат,
Дегасиз отингизни хушсуҳбат.

Ҳар ямон бор — ёр қилғайсиз,
Ҳар ямонлиғки бор — қилғайсиз.

Ногаҳон бир жавон гузор айлаб,
Оллида ўзни беқарор айлаб.

Ҳар йигитким кўрунса ҳол қилиб,
Кейнида юз туман хаёл қилиб,

Бу не умру бу не балолиғдур?
Бу не тавру не юз қаролиғдур?

Йўқтурур ҳеч эътимид санга,
Тенгридин йўқмудур умид санга?

Лодалиғ бирла умрум ўтти нетай?
Қай сорига бу умр бирла кетай?

Умр ғафлатда ўткариб борасен,
Эй йигит, воқиф ўл, қариб борасен.

Ҳақ таоло нега яратти сени?
Одамийлар сонига қотти сени

Ким ўзунг бирла фикр қилгайсен,
Ғафлат уйқусидин ойилгайсен.

Билгасен жаҳд ила бори сифатин,
Қилгасен дарк тенгри маърифатин.

Рост қилгайсен эътиқодингни,
Билгасен мабдаъю маодингни.

6

Жисмингга заъф эса — жоним садақа!
Жонингга икки жаҳоним садақа!

Кўзунгга бу бани бемор фидо,
Белингга бу бадани зор фидо!

Сенсизин жисм била жонни нетай?
Дард сендин эса дармонни нетай?

Манга сенсен бу жаҳондин мақсуд,
Не жаҳон, жисм ила жондин мақсуд

Қоматинг янглиғ узун ёш топқил!
Умри хуснунг киби дилкаш топқил!

Қосидинг келди — сафо келтурди,
Хабари меҳру вафо келтурди.

Номани манга равон айлабсен,
Жони йўқ жисмима жон айлабсен.

Кўрубон номани ўздин бордим,
Ўқубон сўзини сўздин бордим.

Кўргач-ўқ кўзума суртуб ўптум,
Ўқигач ўқ бошимма қўюб қўптум.

Борча мазмуни анинг хуб эрди,
Бори лафзи дағи марғуб эрди.

Ерда меҳру вафо бор эрмиш,
Лиллаҳил-ҳамд, вафодор эрмиш.

Туну кун фикру хаёлим бу дурур,
Ою йил тавруму ҳолим бу дурур.

Ҳажрнинг кулбасидин кетгаймен,
Васл кошонасиға етгаймен.

Васлингга тенгри мени еткурса,
Лутф этиб манга сени еткурса,

Етгач-ўқ эврулайн бошингдин!
Ғойиб ўлмай нафасе қошингдин!

Мен демасменки, дудоғини ўпай,
Ғар илик берса — аёғини ўпай.

Бир замон холи эмон фикрингдин,
Бир нафас ғофил эмон зикрингдин.

Ғар десам жисм ила жондин сен-сен,
Ғаразим икки жаҳондин сен-сен.

Ой юзунг йўқда қаро кун бўлсун!
Еру кўк остину устун бўлсун!

Ҳар не кўнглумда эди мен дедим,
Эмди сендин бу дурур умидим:

Меҳрнинг расмини унутмагосен,
Бевафолик йўлини тутмагосен.

Бурноғидек мени ёд этгайсен,
Хогири хастани шод этгайсен!

Ғайри ихлосу дуо бирла салом,
Не дейин ўзга, сўзум бўлди тамом!

7

Хогирим сақлар эсанг кел қўпғил!
Бу сўзумни эшит, эй ел қўпғил!

Аҳли дил оллида суръат била ет!
Санга ҳарнеки десам — сен арз эт!

Мушкилим оллида тақрир этгил,
Ҳолатим шарҳини бир-бир этгил.

Дегасеи муътақиду маъмулум,
Равишу тавру сулуку йўлум.

Бордур андоққи, аён айлабмен,
Мен «Мубаййин»да баён айлабмен.

Бир анинг бирла иш очилмас эмиш,
Дарди дил чорасини қилмас эмиш.

Нетайин, не қилайин дардим учун?
Чора кимдин тилайин дардим учун?

Чора дардимға магар пир этгай,
Чорасиз ишима тадбир этгай.

Найлайин муршиду нетай иршод?
Қобилият қанию истеъдод?

Мустаид бўлу қил ўзни қобил,
Файзлар то санга бўлғай восил.

Сенда не саъю ўзунгда қабул,
Не ишинг яхши, не сўзунг мақбул.

Не оёқким, талабида юругай,
Не кўнгулким, ҳавасида чўругай.

Не анинг ишнини қилмоққа иллик,
Не анинг гуноҳини билмакка биллик.

Шаҳвату нафс гирифторисен,
Дад била дев намудорисен.

Шаҳвату нафс қавий душмандур,
Минг сенингдекни забун қилғондур.

Лаззати егулуку ичкулугунг,
Хушийи кайфияту ичкулугунг.

Мазан ашрибаю ҳаззи яхоб,
Ҳолату нашъан маъжуну шароб.

Хурвашлар била ҳамдаст ўлмоқ,
Майкаш эл бирла ичиб маст ўлмоқ.

Нашъан субҳу сабуҳий нашъа,
Майкаш эл қуввати руҳи нашъа.

Тунд рахшингни миниб елдурубон,
Элга ўзни танитиб — билдурубон.

Хукмунг ўлмоқ бори элга жорий,
Сўзунг ўлмоқ бори ерда кори.

Тобеъинг мулки Хуросон бўлмоқ,
Ҳинду Чин олмоғинг осон бўлмоқ.

Қуллуқу хидматинг этмак йилу ой,
Насли Жўжию уруғи Чиғатой.

Борча ишга бўлубон дастрасинг,
Келиб илгингга, неким, бор ҳавасинг.

Бори фонию бори ҳеч турур,
Сени дунё боридин кечтурур.

Билмишам ҳарнеки, қилдинг таҳрир,
Фаҳм қилдим ғаразингни бир-бир.

Бу демактин, бу битиктин не суд,
Талабеким, керак улдур нобуд.

Тенгри қилғайму экин турфа сабаб,
Ҳосил ўлғайму экин ушбу талаб?

Тенгри тавфиқи магар ёр ўлғай,
То киши ҳақни талабгор ўлғай.

Тенгри тавфиқи дею тек турайин,
Не қилай, чорани кимдин сўрайин?

Тут қулоқким, бу дурур таҳқиқи,
Тенгрининг бўлмағунча тавфиқи,

Мумкин эрмас бўла олмоқ ҳеч иш,
Нега керак санга мунча печиш!

Қирдигоро, манга тавфиқе бер!
Югурмакка раҳи таҳқиқе бер!

Умр ғафлат била ўткормишмен,
Нафс буйруғи била бормишмен.

Нафс ёғисини мағлуб этгил!
Ишларимни борини хуб этгил!

Бори ҳаздин мени осон ўткар!
Ишларимни менинг осон буткар!

Гўшу ҳушумни сўзунг сори қил,
Жону кўнглумни ўзунг сори қил!

Ғамларинг бирла овут кўнглумни!
Маърифат бирла ёрут кўнглумни!

Қўйма Бобурни бу ҳолат бирла!
Они ўлтурма батолат бирла!

Ҳар кишини анга ғамҳор этгил!
Ҳимматин бадрақаю ёр этгил!

Токи дардиға даво еткургай,
Тортибон они сенго еткургай.

8

Неча исён била олудалиғинг,
Неча ҳирмон аро осудалиғинг?

Неча нафсингга бўлурсан тобеъ,
Неча умрунгни қилурсен зоеъ?

Нияти ғазв илаким юрубсен,
Ўлмагингни ўзунгга кўрубсен.

Кимки ўлмак ўзига жазм этар,
Ушбу ҳолатга билурсенки метар.

Дуд этар барча маноҳидин ўзин,
Аритур жумла гуноҳидин ўзин.

Хуш қилиб ўзни бу кечмакликдин,
Тавба қилдим чоғир ичмакликдин.

Олтуну нуқра суроҳию аёғ,
Мажлис олоти тамомин ул чоғ

Ҳозир айлаб борини синдурдум,
Тарк этиб майни кўнгул тиндурдум.

МУАММОЛАР

1 Бобур

Эшикиннг остониға қўюбон икки юзумни,
Упай гоҳи тавозеъ бирла, суртай гоҳ кўзумни.

2 Шоҳ

Ҳажр шони сочи савдоси чекар ҳар ён мени,
Ваҳки, бу поёни йўқ тун қилди саргардон мени.

3 Иброҳим

Неча отини эшитгач оҳ уруб, ўздин кетай,
Оқибат бош борғусидур, Бобур, оҳимдин нетай?

4 Муаййан

Кўзумки, хати эрди анинг матлуби,
Юз шукрки, равшан этти кўзум мактуби.

5 Юсуф

Ютадур таассуфдин фироқида кўнглум қон,
Нетай, бу бало бирла недур, дўстлар, дармон?

6 Ҳасан

Хулқунгни рост қилғил ҳар соригаки борсанг,
«Аҳсанта!» дер бори эл гар яхши от чиқарсанг.

7 Холид

Кўнгулга ўт солур ул гулнинг икки юзининг оли,
Ичимни куйдурур ул қаро зулфи оллида холи.

8 Озод

Ишқ таврин истасанг, қошимға беиҳмол кел,
Ишқ аро озор беҳад чекмишам, ёд ол, кел!

9 Қубод

Юз биёбон тарафига урайин,
Дарди дил бирла не мунда турайин.

10 Қаломий

Етилди соч будур сендин муроде
Ки, қилғайсен каломе, бизни ёде.

11 Мир

Менинг бирла нечаким йўқ маъоши,
Менинг бошимдағи ул ёр тоши.

12 Амин

Нетай ҳар тун, фароғу дуду сўзи,
Намоёндур арода ёр юзи.

13 Дойим Али

Ераб ул хуршидрў ул меҳр қоонимдадур
Қим, анга солсам кўзумни, ё десам кўнглум ғамин.

14 Нуъмон

То бор холи гул, узори гул сиймтанам,
Ҳар ён гулдек чокдурур пираҳанам,
Улсам кўзу оғзию қади ёди била,
Чок ўлғуси кўнглак кибн ҳар ён кафанам.

15 Шуҳратий

Юз минг жафо ул ой учун мен қарорсиз,
Қилмағаймен ихтиёр, вале ихтиёрсиз.

16 Салмон

Улусдин меҳр олдик хоҳ эриктик,
Ул ой бори бизинг бирла эликтик.

17 Салмон

Чиқар савдониларнинг дуд янглиғ оҳи бошиға,
Агар келтурса сочини паришон зулфи қошиға.

18 Озод

Безор бўлди кўнглум, озурда қилди чун ёр,
Безор бўлғай ондин озор топса ночор,

19 Толиб

Сигмас эдим тўнумға фараҳдин мен ҳазин,
Бемехр ёр қилса атоёе либосин.

20 Бобо

Қаддинг хаёликим берурам жон ҳавосида,
Бордур магар «алиф» киби «жон»им аросида.

21 Уммат

Телба кўнгулни олдурубтурсиз,
Бениёзини то кўрубтурсиз.

22 Масте

Кўрмадин зор эдим ёр юзин мени ҳайрон,
Айлади бесарупо то юзини қилди аён.

23 Сориг

Эй хусн, сенинг барги гул андоминг,
Юз лолани хор этти ҳади гулфоминг.
Еткур бир аёқ бирла бошини кўкка,
Гар орзуе қилса ғарибе жоминг.

24 Ҳаким

Не тонг гар осмонда қилса бозий,
Ул ойнинг отиким, бўлғай ҳижозий.

25 Сиёвуш

Кўнгулни зуҳду тақвою вараъдин ёндурубтурмен,
Сени деб юз йиғочдин, эй париваш, келтурубтурмен.

26 Аллома

Чун сени ёқмас, ул ойнинг жавриға юз боғлама,
Ой юзини кўрмак истар бўлсанг, эй кўз, йиғлама.

27 Рафиъ

Чун бордур ушбу саргардон кўнгулга телбалик зоти,
Таажжуб қилмангиз бошсиз эса ҳарфи ибороти.

28 Соъид

Тийғи жафони кимга десанг аҳли ҳолдур,
Бошига синдурур бути безътидолдур.

29 Одина

Жон бирла кўнгулни ғамға ҳамхона дегил,
Чун телбарадур фурқан жонона дегил,
Ул сарвға, эй кўнгул, бу афсона дегил.
Бўлсун қадамингда икки девона дегил.

30 Шайх

Пинҳон кўнгулда ишқ эди ҳижрон балосида,
Фош ўлди можароси халойиқ аросида.

31 Ёрий

Телба бўлдум, эл демао ҳолимни, эй золим, санга,
Ё бери келсанг пайопай айтайин ҳолим санга.

32 Вали

Эй ғайр, ул ойнинг итлари ёнида муқбил,
Вақтеки, овға борса, бу қулни ҳисоб қил.

33 Муҳаммад

Ул кунеким ҳабиб кўргаймен,
Менга юз минг шарафдур ул кунда,
Бўлса гар бомдод маҳбубе,
Дарди дил бартарафтур ул кунда.

34 Ихтиёр

Рақиб эвида ниҳон ўйнар ул ҳабиб қимор,
Нетиб ўзумни онга ҳамдами қимор қилай.

Чу ихтифойи қимор ўлди ёр анда бузар,
Бу ишни элга не тил бирла ошкор қилай.

35 Қиё

Қуёшки, ёрни кўрган демас латиф они,
Анинг узори қошида дегил касиф они.

36 Ҳуррам

Ҳар ким кеча май ичиб сабоҳ ойилгай,
Махмурлигида хушдин ойрилгай.
Майхонага еткунча чоғирсиз бўлмас,
Шояд орада хумор зўрий қилгай.

37 Нақиб

Кўруб ағёр ила кўзу кўнгулга бўлди дарду ғам,
Паришон бўлғали ўздин борибтур кўзу кўнглум ҳам.

38 Яроқ

Оҳу ашкимдин кўнгулким, бўлди дармонда кўрунг,
Ваҳқи, бўлди бедил ушбу доду боронда кўрунг.

39 Меҳтар

Тилар фироқ ул ойдин мени ҳамиша йироқ,
Чу меҳр кўрсатур ул ой, недур муроди фироқ.

40 Байрам

Ҳаргиз манга ром бўлмас ул гулфомим,
Билким, танимас отим зиҳн бадномим.
Бу ғуссада мен ҳалок бўлдум охир,
Бўлғайму отимни тониб оё оромим?

41 Нодирий

Эрурмен турки ошиқ, кош билсам форсей қони,
Десам ҳолимни, билгай форсейдон дилбарим они.

42 Бобо

Босафо оразинг не дилкаштур,
Бениҳоят қочарларинг хуштур.

43 Аттор

Биҳишти нашъаға жон бирла иртибот тила,
Хумор дўзахи учун арақи сиروت тила.

44 Қароча

Ул паришон зулфнингким кийнаси дийринадур,
Чун паришонроқдурур гўё нитожи кийнадур.

45 Соқий

Барий бўлди жонинг сенинг Бобуро,
Кўнгул қуши дилбаста жонинг била.
Кўнгул учмоғин истаса жидд қилиб,
Учар ёр қил мунис онинг била.

46 Камол

Кам кўрунса, не ажаб, ул гулўзор,
Зулфиниким келтурубтур тор-тор.

47 Сўхроб

Май сўйи хуррамдурур элтур хумор озорини,
Кўрса хуррам сўзниким, билгай хумори борини.

48 Нақий

Гар суратинг васфин не тонг дей ўлмаса бу беқарор.
Ё манқабат, ё не дегай, эй ёр, кўрсатгил узор.

49 Доро

Мен ишқида зору воқиф эрмас
Ҳолимдин ўшал нигори Чиний,
Дардимни дедим, вале, не билгай,
То англамағунча форсийни.

50 Олим

Эй ёрки, ёрлиғдин ўлдунг ғофил,
Душман киби Бобурни кўрарсен ҳосил

Дебсен аламин қилса рафиқ этай бор,
Қилмиш аламинг рафиқ, бор айтғил.

51 Надим

Риндлар базмиға етти шайху кўб қилди жафо,
Бода жоми синмади дарҳам бўлуб итти асо.

52 Хумон

Қошингға чинни солиб бўйла ҳур ила ямон отлиғ,
Жаҳон эли чу ёмон дер кишини бу сифот учун,
Бу ҳайъатингни кўруб қилса ваҳм меҳр, еридур,
Бу номуродки, қўйди бошнини яхши от учун.

53 Аёз

Эй ғайр, ҳазар қилғил, албатта рақобаттин,
Қилмас санга бу сарфа ол дағи бошингни, кет.
Бобур будалоедур бир ғамзада билгайсен,
. . . бу сўзни борин фикр эт.

ФАРДЛАР

1

Ҳолимни санга айтиб ҳажр ўтига ўртондим,
Эй ёр, ямон қилдим, ҳар неки дедим — ёндим.

2

Санбуса сенинг кўнглунг, гар, истаса андоқ бил,
Санбуса керак бўлса — сен бўса иноят қил.

3

Басе, фироқида ичсам чоғир йиғим келадур,
Манга чоғирни кетурмангки, аччиғим келадур.

4

Тутмагил, эй гул, равоким, ишқинг ичра бир ғариб,
Ерга бош қўйғай хазон яфроғи янглиғ сарғариб.

5

Зухд саҳросиға туштум ишқ йўлидин озиб,
Бобури гумроҳни эмди ким бу йўлга кўндурур?

6

Ул икки лаби рамзи дард аҳлиға қилмайдур,
Гул гунчасидур, гўё, бизларга очилмайдур.

7

Бор, арчи, боиси юз шўру юз гуноҳ чоғир,
Чоғир фироқи ҳалок этти мени, оҳ чоғир!

8

М а т л а ъ:

Фироқиндин ёвуштум ўлгали, эй ёр, келгайсен!
Висолингга, басе, муштоқмен, зинҳор келгайсан!

9

Ул пари рухсора ҳаргиз нотавонлиқ кўрмасун,
Яхшидур яхши киши, ҳаргиз ёмонлиқ кўрмасун!

10

Сендин айру, найлагаймен, айшу саҳбо хушлиғин
Ки, сенинг учун тилармен барча дунё хушлиғин.

11

Сенинг учун ватаним кўҳу дашт бўлғусидур,
Анинг учунки, вафосиз ғазол кўрунасен.

12

Борми экин ҳеч нима оламда ҳижрондин ямон,
Ҳар неким, ондин ямонроқдур, будур — ондин ямон!

13

Ер қадрин билмадим то ёрдин айрилмадим,
Ер қадри мунча ҳам душвор экандур билмадим.

14

Кўруб ҳижрон гамин жононга еттим,
Агарчи ранж чектим — жонга еттим.

15

Мени ҳижронда куйдурсанг кўнгул сендин совутмасмен,
Агарчи сен унуттунг мени, сени мен унутмасмен!

16

Қовун бирла узумнинг ҳажрида кўнглумда ғам ҳар су
Оқар сувнинг фироқидин кўзумдин ҳар дам оқар сув.

17

Жаҳон элию жаҳон борча, гар, адам бўлса,
Адам йўлини тутай зарра менда ғам бўлса.

137

Истарам етсам қуюндек гулғузорим қошиға,
Олида туфроғ бўлуб, эврулсам онинг бошиға!

Гарчи оламда висол айёми дилкашдур, ахий,
То билингай васл қадри ҳажр ҳам хушдур, ахий.

М а т л а ь:

Меҳрбон соғинғоним номеҳрбон эрмиш, нетай?
Яхшилиғ кўз тутғоним асру ёмон эрмиш, нетай?

Неча ул ёр ёд этмай, мени агёр соғингай,
Не кун бўлгай мени дилхастани ул ёр соғингай.

Бу дунёдин фарах йўқтур мени маҳзунга жононсиз,
Жаҳондинким, десун, биллоҳ, керакмас манга жон
онсиз!

Фироқинг ўлтурур ахир мени дилхастани бешак,
Мени ўлтур висолингда — не маъни андак ўлтурмак!

Дўстлукни, гар, тиларсен, айласанг исбот қил,
Суҳбатингга асру кўп муштоқдурмен бот қил.

Хуш ул бурунки замонларки — ўттию борди,
Хуш ул кишики замонларни яхши ўткорди,

26

Мурод васлинг эрур — айла ёд Бобурни,
Унутмоғил яна бу номурод Бобурни!

27

Кўзумнинг нури сен кўнлум — ҳузури!
Танинг хуррамлиги, жоним — сурури!

28

Сабзаю гуллар била жаннат бўлур Кобул баҳор,
Хоса бу мавсумда Борон ёзийсию¹ Гулбаҳор².

29

Гайрга неча ул ой вафо қилур,
Неча жонима менинг жафо қилур?

30

Қадди фироқи мени дуто қилур,
Қоши ҳажри қоматимни ё қилур.

31

Улфатим эл бирла оздур, кўпдур эл жаври манга,
Не менинг таврим ёқар элга, не эл таври манга.

32

Заҳри ҳижрон ичмишам ҳар бода тарёқи манга,
Май хумори бошта чўхтур, чоғир тут соқий манга.

33

Кўрмас жаҳонда ҳаргиз кўнглини шод Бобур,
Топмас муроди дилни, эй номурод Бобур.

¹ *Борон ёзийси* — Кобул яқинидаги дашт номи.

² *Гулбаҳор* — Кобул шимолидаги машҳур жой номи.

34

Боғ неча хўб эса қўйича йўқтур,
Сарвни мавзун деса бўйича йўқтур.

35

Ағёрға ўқ урубон, дардиға даво қиладур,
Бисёр ёмон борадур, ул ёр хато қиладур.

36

Бормоққа не маскан муяссар,
Турмоққа не давлат муқаррар.

37

Билинг муни давлат, гар ўлса муяссар
Раҳиқи мураввақ, рафиқи суханвар.

38

Шайху мулло Шиҳобу Хондамир,
Келинг уч-уч, ики-ики, бир-бир.

39

Ишқни ҳар кимки қилур ихтиёр,
Мен киби оламда бўлур хор зор.

40

Жамолингдин қуёш асру бот ўтотлиғ
Сочингға банда боғ ичра сунбул отлиғ.

41

Ваҳму усраттин амоне топтуқ,
Янги жон, тоза жаҳоне топтуқ.

42

Кел эй рафиқи гулрўй, кетур раҳиқи гулранг,
Ўзунг ичиб манга қуй, кўтар наво тузуб чанг.

140

43

Бир фикру бир ҳаводадур ҳар нафас кўнгул,
Ҳар лаҳза юз ҳаводадур, булҳавас кўнгул.

44

Бизга чун меҳринг йўқ, элга меҳрибонлиғ қилмағил,
Яхшилиғ чун қилмадинг, бари ёмонлиғ қилмағил.

45

Ераб, хавос жамъида Бобурни хос қил,
Ёхуд авом зумрасидин халос қил.

46

Яшурди отини ғайр иттифоқи бирла ул ҳамдам.
Дедим отини элга, фош қилдим иттифоқин ҳам.

47

Гўшае тутсам жаҳоннинг аҳлидин, ғам кўрмасам,
Истарам эл кўрмаса мению мен ҳам кўрмасам.

48

Ишқ юки айлади сипеҳри аълони хам,
Не ажаб ар айласа менингча шайдони ҳам.

49

Рақиб йўлдошу мен ҳажрдин дуто ўлдум,
Ғариб турки ситамгарға мубтало ўлдум.

50

Сафар азмини қилдинг мен бора олмай туруб қолдим,
Назар қатъини қилдинг мендину мен телмуруб қолдим.

51

Ғар кўзумдин туштум, эрса, кўрдум ани бодадин,
Бўлди тақсир, эмди сен ўткар мени афтодадин.

141

52

Бошим қадам қилибон висолинга етайин,
Муяссар ўлмаса васл бош олибон кетайин.

53

Қадин кўз жўйбориға кўнгул беҳост келтурса,
Аёғидин кўтармай бошни тенгри рост келтурса.

54

Ҳаж йўлиға кир, кўнгул, химмат била,
Бер қаз, оқ ар ўлса юз минг қофила.

55

Гам юзини кўрма бўлсанг журъаю жоме била,
Шукр қил, май нўш қилсанг гар гуландоме била.

56

Мени эътиқодсиз деб бори эл ичра ёд этма,
Худо учун бори элни ўзунгдек эътиқод этма.

57

Баҳор мавсуми ўттию хуш ҳаво ўтти,
Тағофул айлама соқийки, ўтти, ҳо ўтти

58

Ичиб чоғирни ишим телбаликка ёвушти,
Неча таҳаммул этайким, ичимга ўт тушти.

59

Чаманда сарвни ўлтурғузубтурур туруши,
Қиёмате қўпарубтур от узра ўлтуруши.

60

Не малак андоқ эрур, не эрур онча киши,
Қамар анинг муқирри, қуёш анинг қаёши.

142

61

Бўлди ҳажринг дўзахининг бартараф бўлмоғ чоғи
Қи, висолингнинг далилидур кўзумнинг учмоғи.

62

Ҳар кимки, бўюнни қўймаса, они тийгай,
Чопқай, талоғай, мутиъю мунқод этгай.

63

Қадинг жаннат риёзининг ниҳоли,
Эрам гулзори хадингнинг мисоли.

64

Ҳажр шоми сочи савдоси чекар ҳарён мени,
Ваҳки, бу поёни йўқ тун қилди саргардон мени.

65

Кўпу озга тенгридур бергучи
Бу даргоҳда йўқтур кишининг кучи.

МУНДАРИЖА

Бобур шеърляти (А. Абдуғафуров)	3
Ғазаллар	15
Маснуъ	68
Рубойлар	69
Туюқлар	103
Қитъалар	107
Маснавийлар	110
Муаммолар	129
Фардлар	136

ЗАХИРИДДИН МУХАММАД БАБУР

ДИВАН

На узбекском языке
Ташкент, «Фан»

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Алишер Навоий номидаги Адабиёт институти илмий Кенгаши томонидан нашрга тасдиқланган.

Муҳаррир *М. Содиқова*
Бадний муҳаррир *Р. И. Кривошей*
Мусаввир *Б. А. Хайбуллин*
Техмуҳаррир *Р. К. Лушникова*
Мусаҳҳиҳ *М. Саидова*

ИБ № 6225

Теринга берилди 1.12.92. Босишга руҳсат этилди 01.02.93.
Босмахона қоғози. Қоғоз бичими 70×90^{1/32}. Адабий гарнитура.
Юқори босма. Ҳисоб-нашриёт т. 5,0. Шартли босма т. 5,26.
50.000 нусха. Қелишилган нарҳда.

ЎзР «Фан» нашриёти: 700047, Тошкент, Гоголь кўчаси, 70.
ЎзР «Фан» нашриётининг босмахонаси: 700170. Тошкент, акад.
Х. Абдуллаев шоҳ кўчаси, 79.